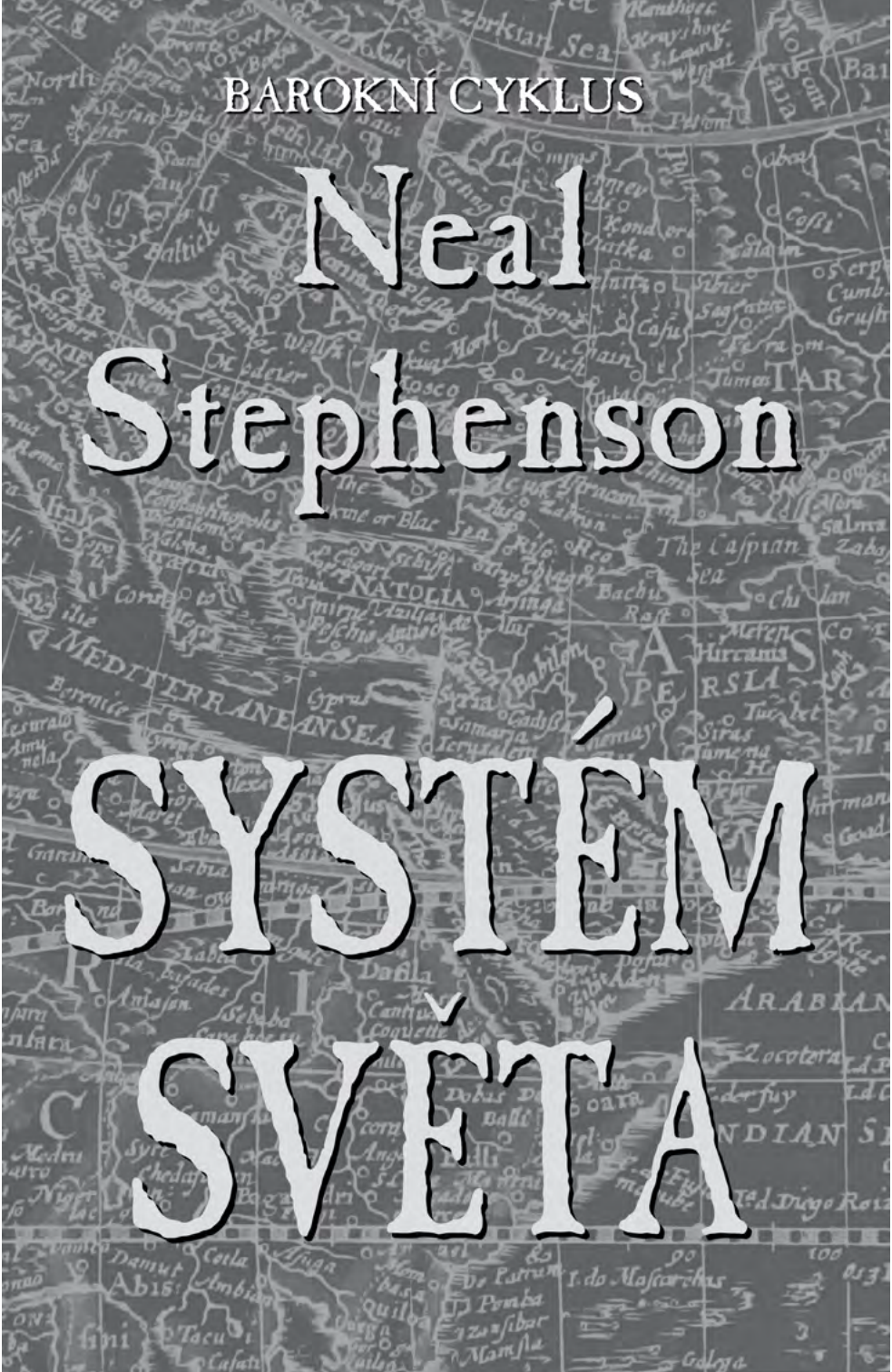

BAROKNÍ CYKLUS

Neal
Stephenson

SYSTEM
SVĚTA

System světa

Vyšlo také v tištěné verzi

Neal Stephenson

System světa – e-kniha

Copyright © Paseka, 2025

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

Neal
Stephenson

SYSTÉM SVĚTA

TŘETÍ ČÁST
BAROKNÍHO CYKLU

TALPRESS

Tato kniha není literatura faktu. Odkazy na skutečné osoby, události, církve, organizace a místa, která se v knize vyskytují, mají pouze zvýraznit hodnověrnost děje. Všechny ostatní postavy, okolnosti a dialogy jsou dílem autorovy představivosti a neměly by být interpretovány jako skutečné.

Copyright © 2004 by Neal Stephenson

Translation © 2024 by Petr Kotrle

Všechna práva vyhrazena. Žádnou část této knihy není dovoleno použít nebo jakýmkoliv způsobem reprodukovat a šířit bez souhlasu nakladatele.

ISBN 978-80-7197-852-7

ISBN ePUB: 978-80-7197-880-0

ISBN MOBI: 978-80-7197-880-0

ISBN PDF: 978-80-7197-880-0

Mildred

Obsah

KNIHA ŠESTÁ

Šalamounovo zlato
15

KNIHA SEDMÁ

Oběživo
361

KNIHA OSMÁ

Systém světa
707

EPILOGY

975

Poděkování
995

Poznámka překladatele
999

Než medle, koho vyšleme
Hledat toho světa, koho najdem s to?
Kdo se vydá na to, aby odvážně
Do mráкотné, bezedné a nesmírné
V kročil propasti a skrze hmotné tmy
Zkoumal cestu netřelou, neb rozvína
Neunavená svá křídla, větrným
Bral se letem valnou přes rozsedlinu
Až by blaženého dopadl ostrova?

MILTON, *Ztracený ráj*

Doposud se stalo...

DANIEL WATERHOUSE, sedmašedesátiletý zakladatel a jediný člen vědecké rady upadající univerzity, Institutu technologických umění kolonie Massachusettské zátoky, dostal v říjnu 1713 v Bostonu překvapivou návštěvu v podobě alchymisty Enocha Roota, který se objevil u jeho dveří a zamával mu před očima pozváním, jež mu zaslala třicetiletá princezna Karolína z Ansbachu.

O dvě desítky let dříve Daniel a jeho přítel a kolega Gottfried Wilhelm von Leibniz princeznu Karolínu poznali jako chudého sirotka. Vyrůstala jako chráněnka pruského krále a královny na zámku Charlottenburg v Berlíně, obklopena knihami, umělci a přírodovědci, k nimž patřil i Leibniz. Vdala se za hannoverského kurfiřta Jiřího Augusta, díky hrdinství prokázanému v nedávno skončené válce o španělské dědictví známému mezi lidmi jako „mladý hannoverský odvážlivec“. Údajně je stejně pohledný a elegantní, jako je Karolína krásná a geniální.

Babičkou Jiřího Augusta je Žofie Hannoverská, ve třiaosmdesáti letech stále vychytralá a energická. Podle whigů – jednoho ze dvou velkých seskupení anglické politiky – by Žofie měla být další v nástupnické linii na anglický trůn po královně Anně, jejíž zdraví je v osmačtyřiceti letech velmi špatné. Princezna Karolína by se tak v přímé linii mohla stát princeznou z Walesu a později anglickou královnou. Zarputilí rivalové whigů, toryové, sice hannoverskému nástupnictví projevují veřejnou podporu, ale zároveň poskytují útočiště mnoha opozičníkům zvaným jakobité, kteří jsou odhodláni dosáhnout toho, aby příštím vládcem byl Jakub Stuart: katolík, který strávil většinu života ve Francii jako host a loutka nesmírně mocného krále Slunce, Ludvíka XIV.

Anglie a spojení většinou protestantských zemí právě

ukončily čtvrt století trvající světovou válku proti Francii. V její druhé polovině, známé jako válka o španělské dědictví, vybojovali spojenci mnoho vítězných bitev pod vedením dvou bratrů ve zbrani: vévody z Marlborough a prince Evžena Savojského. Nicméně válku vyhrála Francie, z velké části díky tomu, že své protivníky vyšachovala politicky. V důsledku toho teď sedí na trůnu španělské říše, která je mimo jiné zdrojem většiny světového zlata a stříbra, vnuk Ludvíka XIV. Pokud se anglickým jakobitům podaří dosadit Jakuba Stuarta na anglický trůn, bude vítězství Francie naprosté.

Whigovští dvořané a politici v očekávání smrti královny Anny navazovali kontakty a vytvářeli spojenectví mezi Londýnem a Hannoverem. Vedlejším účinkem bylo zklidnění dlouho doutnajícího sporu mezi sirem Isaacem Newtonem, význačným anglickým vědcem, předsedou Královské společnosti a velmistrem Královské mincovny v londýnském Toweru – a Leibnizem, soukromým rádcem a starým přítelem Žofie a učitelem princezny Karolíny. Údajně jde v tomto sporu o to, který z mužů objevil kalkulus, ale ve skutečnosti má hlubší kořeny. Newton i Leibniz jsou křesťané a oba je trápí, že mnozí jejich kolegové, přírodní filozofové, vnímají rozpor mezi mechanistickým pohledem na svět, jak jej předestírá věda, a dogmaty své víry. Newtonův světonázor je založen na staré alchymistické protovědě, zatímco Leibnizův vychází z teorie času, prostoru a hmoty nazývané monadologie. Radikálně se liší a pravděpodobně jsou nesmiřitelné.

Princezna Karolína chce předejít možnému konfliktu mezi dvěma největšími světovými učenci a politickým a náboženským komplikacím, jež by způsobil. Požádala Daniela, jenž je starým přítelem Newtona i Leibnize, aby zanechal v Bostonu svou mladou ženu a synka, vrátil se do Anglie a zprostředkoval urovnání sporu. Daniel zná Newtonovu mstivost, proto chápe, že tato mise je předem odsouzena k nezdaru, ale svolí, že se o to pokusí, především proto, že je chudý a princezna mu nabídla velkou životní pojistku.

Daniel odpluje z Bostonu na *Minervě*, holandském východo-indickém plachetníku. Když loď u pobřeží Nové Anglie zadrží protivítr, v zátoce Mysu tresky na ni zaútočí obávaná pirátská flotila kapitána Edwarda Teache zvaného Černovous, který se

nějak dozvěděl, že doktor Waterhouse je na palubě, a žádá jejího kapitána Otto van Hoeka o jeho vydání. Kapitán van Hoek, který piráty nenávidí ještě víc než běžní kapitáni obchodních lodí, se rozhodne bojovat a v bitvě trvající celý den Teachovu pirátskou flotilu porazí.

Minerva bezpečně překoná Atlantik, avšak u jihozápadního cípu Anglie ji zastihne bouře a ona téměř ztroskotá u ostrovů Scilly. Na konci prosince zakotví k opravě v Plymouthu. Dr. Waterhouse vystoupí na břeh s úmyslem odcestovat do Londýna po souši. V Plymouthu narazí na rodinného přítele Willa Comstocka.

Will je vnukem Johna Comstocka, toryovského šlechtice, jenž v polovině předešlého století bojoval proti Cromwellovi a po restauraci Stuartovců se vrátil do Anglie, kde pomohl založit Královskou společnost. Následně byl John zostuzen a donucen se stáhnout z veřejného života, částečně zásluhou machinací svého (mnohem mladšího) vzdáleného příbuzného a zarputilého rivala Rogera Comstocka. Daniel učil jednoho z Johnových synů přírodní filozofii. Tento syn se později přestěhoval do Connecticutu a založil tam panství. Will se na tomto panství narodil a vyrostl, ale nedávno přesídlil zpět do Anglie, kde našel domov v Západní zemi. Je umírněný toryovec a nedávno se stal hrabětem z Lostwithielu. Královna Anna byla v poslední době donucena vytvořit mnoho takových titulů, aby naplnila Sněmovnu lordů toryi, zástupci strany, jíž je momentálně nakloněna.

Daniel strávil dvanáct dní vánočních svátků s Willovou rodinou na jeho sídle nedaleko Lostwithielu a Will ho přesvědčil, aby si cestou do Londýna udělal malou zajíždku.

KNIHA ŠESTÁ

Šalamounovo zlato

Dartmoor

15. LEDNA 1714

V životě není větší pošetilosti nežli vynalézání.

– JAMES WATT

„MIMOŘÁDNÝ CHLAD ZAHUBIL v těchto pustinách i muže polovičního věku a dvojnásobné váhy,“ řekl hrabě z Lostwithielu, správce cínových dolů a vrchní jezdec hvozdů a honiteb dartmoorských jednomu ze svých dvou spolecestujících.

Vítr se utiřil, jako by Boreás vyčerpал plíce a nově se nadechoval někde nad Islandem. Mladý hrabě to tak mohl přednést věčným tónem. „Pan Newcomen a já máme z tvé společnosti velkou radost, ale –“

Vítr je všechny ohlušil, jako by ti tři byli plameny svíček, které se mají sfouknout. Zavrávali, došlápli nohou, kterou měli po větru, na kamenitou zeď a opřeli se o ni. Lostwithiel zakřičel: „Nebudeme považovat za nezdvořilé, když se vrátíš do mého kočáru.“ Pokynul k černé drožce, která stála na cestě opodál a pohupovala se na francouzském odpružení. Měla důvtipnou konstrukci, aby vypadala lehčí, než ve skutečnosti je, a tak se zdálo, že jediné, co jí brání v tom, aby se začala kutálet po rašeliništi, je nesourodé spřežení tažných koní, kteří do ní byli zapřaženi. Sřápaté hřívy jim ve vichřici trčely vodorovně.

„Překvapuje mne, že hovoříš o mimořádném chladu,“ odpověděl starý muž. „Jak víš, v Bostonu by to nikomu nestálo za řeč. A já jsem oblečený do Bostonu.“ Rozevřel venkovský kožený plášť, který měl na sobě, a ukázal podšívku zhotovenou z kůží mnoha mývalů. „Po tom průchodu střevními zákruty George z Lydu všichni potřebujeme čerstvý vzduch – zejména pan Newcomen, jestli mě oči neklamou.“

Thomas Newcomen další pobídku k odchodu nepotřeboval. Jeho obličej, bledý jako měsíc, houpavě poklesl, což byla maximální úklona, jakou byl tento dartmoorský kovář ochoten poskytnout. Po tomto rozloučení se k nim obrátil širokými zády a rychle odkráčel po větru. Chvilí nato již ho téměř nebylo možné odlišit od mnoha stojících balvanů – což se dalo chápat jako hodnocení jeho tělesné schránky, ponurosti dne nebo špatného stavu Danielova zraku.

„Druidové s oblibou stavěli velké kameny na výšku,“ poznal hrabě. „Nechápu, co je k tomu vedlo.“

„Odpověděl sis na tu otázku tím, že jsi ji položil.“

„Prosím?“

„Jelikož obývali tuto bohem zapomenutou končinu, dělali to proto, aby lidé, kteří k těmto menhirům přijdou dva tisíce let po jejich smrti, věděli, že tady byli. Vévoda z Marlborough se od nich navršením té slavné hromady kamení v podobě Blenheimského paláce příliš neliší.“

Hrabě z Lostwithielu usoudil, že bude lepší se k této poznámce nijak nevyjádřit. Otočil se a začal prošlapávat cestičku tuhou, seschlou trávou k jakémusi lišejníkem obrostlému kameni vystupujícímu ze země. Daniel ho následoval a zjistil, že se jedná o roh rozpadlé budovy. Zem jim pod nohama klesla. Hlína byla rozprostřená v tenké vrstvě po zřícených trámech a rozpadajících se kusech rašeliny. Takto vzniklé zákoutí jim každopádně poskytovalo ochranu před větrem.

„Z pozice správce cínových dolů vás vítám v Dartmooru, Danieli Waterhousi, v zastoupení majitele panství.“

Daniel si povzdechl. „Kuš, kdybych strávil posledních dvacet let v Londýně, držel krok s heraldickými tajemstvími a chodil na čaj s perseverantem modrého pláště, věděl bych, kdo to je. Ale za tohoto stavu věcí –“

„Dartmoor se stal součástí Cornwallského vévodství v roce 1338 a ocitl se tak v držení prince z Walesu, což je titul vytvořený králem Eduardem I. v roce –“

„Takže tvým prostřednictvím mě nepřímo vítá princ z Walesu,“ skočil mu do řeči Daniel, aby hraběte zabrzdl, než zabloudí do labyrintu feudální hierarchie ještě hlouběji.

„A princezna. Kterou bude, pokud přijdou Hannoverští –“

„Princezna Karolína z Ansbachu. Ano. Její jméno se objevuje neustále. To ona tě poslala, abys mě vypátral v plymouthských ulicích?“

Hrabě se zatvářil trochu dotčeně. „Jsem syn vašeho starého přítele. To, že jsem vás potkal, byla šťastná náhoda. Moje překvapení bylo nelíčené. A uvítání, které vám připravila moje manželka a děti, bezprostřední. Jestli o tom pochybujete, zavítejte do našeho domu o *příštích* Vánocích.“

„Proč si tedy dáváš tak záležet, abys zavedl řeč na princeznu?“

„Jen proto, že chci být upřímný. Tam, kam pojedete odsud, je to samá intrika. Osoby, jež pobývají v Londýně příliš dlouho, stihne choroba mysli, která působí, že jinak rozumní lidé přikládají nahodilým událostem nepřírozené a absurdní významy.“

„Pozoroval jsem tu chorobu v plném rozpuku,“ přiznal Daniel. Myslel přitom na jednoho konkrétního člověka.

„Nechci, abyste si za šest měsíců, až si to všechno uvědomíte, pomyslel: ‚Tak vida, hrabě z Lostwithielu byl jenom loutka nastrčená Karolínou – kdo ví, jaké další lži mi napovídá!‘“

„Dobrá. Tím, že jsi to odhalil teď, projevuješ moudrost, která je v tvém věku nečekaná.“

„Některí by to označili za *bázlivost* pramenící z pohrom, jež stihly mého otce a jeho otce.“

„Já to tak nevidím,“ odvětil úsečně Daniel.

Když se vedle něho pohnulo něco mohutného, překvapilo ho to. V první chvíli se lekl, že jeden z menhirů povalil vítr, ale byl to jenom Thomas Newcomen, ve tváři o poznání růžovější než předtím. „S pomocí boží nezažiju nic, co by se plavbě po moři podobalo víc než ta jízda kočárem!“ prohlásil.

„Kéž vám to bůh dopřeje,“ odvětil Daniel. „Uplynulý měsíc to s námi v bouřích házelo tak, že celá posádka nedokázala několik dní nic pozřít, jak jí bylo špatně. Od modlení, abychom nenarazili na pevninu, jsem přešel k modlitbám, aby se to stalo.“ Daniel se odmlčel, aby se nadechl, když se ostatní dva rozesmáli. Newcomen vytáhl hliněnou dýmku a váček tabáku a Lostwithiel udělal totéž. Hrabě tlesknutím přivolal pozornost svého kočího a ukázal mu, aby jim přinesl oheň.

Daniel nabídnutý tabák odmítl mávnutím ruky. „Jednou ta indiánská tráva zabije víc bělochů, než kolik běloši zabili indiánů.“

„Ale dnes to nebude,“ řekl Newcomen.

Jestli se zdálo, že se tento padesátiletý kovář chová v přítomnosti hraběte nezvykle otevřeně a přímě, bylo to tím, že s hrabětem již rok na něčem pracovali, něco stavěli. „Zbytek plavby proběhl snadněji, doktore Waterhousi?“

„Když se počasí zlepšilo, na dohled se objevila ta děsivá skaliska. Při plavbě kolem nich jsme se pomodlili za sira Cloudesleyho Shovella a dvě tisícovky vojáků, kteří tam zahynuli při návratu ze španělského bojiště. A když jsme na břehu zpozorovali pracující osoby, střídavě jsme se dívali dalekohledem a viděli jsme, jak procesávají pláž *hráběmi*.“

Hrabě chápavě pokýval hlavou, když to slyšel, a tak se Daniel otočil k Newcomenovi, který se tvářil zvědavě – ale on se vlastně tvářil zvědavě pořád, pokud zrovna nezvracel. „U ostrovů Scilly se totiž potopilo mnoho lodí naložených španělskými osmireály,“ pokračoval Daniel, „a velké bouře někdy způsobí, že moře vyvrhne stříbro na souš.“

Kovář sebou při zaslechnutí nešťastně zvoleného slovesa cukl. Hrabě přispěchal s malým žertem: „To je jediné stříbro, které se na anglickou půdu dostane, dokud bude mincovna přeplicet zlato.“

„Škoda, že jsem to nevěděl, když jsem doplul do Plymouthu!“ řekl Daniel. „V peněžence jsem měl jenom osmireály. Portýři, hospodští a vozkové se na ně vrhali jako hladoví psi – obávám se, že jsem zpočátku *všechno* přeplicel dvakrát nebo třikrát.“

„To, co tě v plymouthských hostincích přivádělo do rozpaků, ti může tady, pár mil na sever, přinést bohatství,“ řekl hrabě.

„Nevypadá to jako příhodné místo,“ odvětil Daniel. „Chudáci, kteří tady žili, si nedokázali udržet ani střechu nad hlavou.“

„*Tady* nikdo nebydlel – dřív se tomu říkalo židárna. Znamená to, že nedaleko bylo cínové ložisko,“ řekl hrabě.

Newcomen dodal: „Kus dál u potoka jsem zahlédl rozvaliny hamru na drcení rudy.“ Poté, co si zapálil dýmku, zalovil volnou rukou v kapse a vytáhl černý kámen přibližně o velikosti housky. Nechal jej skutálet do Danielovy dlaně. Byl těžký a zdál se být chladnější než vzduch. „Potěžkejte si ho, doktore Waterhousi. To je černý cín. Tento se vozil sem, kde stojíme, a taval se v rašelinovém ohni. Ze dna vytékal bílý cín do žlabu vytesaného z žuly, z něhož po ochlazení vypadl kvádr čistého kovu.“

Také hraběti již dýmka doutnala, což mu dodalo žoviální, intelektuálský výraz, přestože (1) mu bylo pouhých třiačtyřicet let a (2) měl na sobě oblečení, které vyšlo z módy před sto lety, a navíc se vyšňořil různými zvláštními starými artefakty, konkrétně heraldickými odznaky, cínovou pilkou na rašelinu a otýpkou větviček zakrslého dubu. „A tady do toho vstupuji já, nebo spíš moji předchůdci,“ poznamenal. „Kvádr bude odvezen stejnou příšernou cestou, kterou jsme se sem právě dostali, do jednoho ze čtyř cínových měst.“ Hrabě se odmlčel, probral se cinkajícími fetiši, které mu visely na řetízcích kolem krku, až nakonec uchopil staré, jako dláto zašpičatělé kladívko pokryté krustou a výhrůžně jím zamával ve vzduchu – a na rozdíl od většiny hrabat působil dojmem, jako by v životě skutečně kladívko použil k nějakému opravdovému účelu. „Prubíř si z každého kvádru vezme rožek a prověří jeho ryzost. Staré slovo pro ‚rožek‘ je ‚coign‘, od něhož je odvozeno například ‚quoin‘–“

Daniel přikývl. „Tak se říká klínu, jaký používají dělostřelci na palubě lodi k pozvednutí děla.“

„Ujal se pro to výraz ‚quoinage‘. Od toho naše podivné anglické slovo ‚coin‘, které nemá žádný vztah k žádným francouzským, latinským ani německým slovům. Naši přátelé na kontinentu říkají ‚mince‘, což se dá volně přeložit jako ‚dílek peněz‘, ale my Angličané –“

„Přestaň.“

„Je vám můj výklad protivný, doktore Waterhousi?“

„Jen do té míry, jak tě mám rád, Wille, a platí to od doby, kdy jsem tě poznal jako chlapce. Vždycky jsi na mě působil vyrovnaným dojmem. Ale obávám se, že teď se vydáváš cestou alchymistů a samouků. Chystal ses říct, že anglické peníze jsou jiné a jejich rozdílnost spočívá v čistotě kovu, jak o tom svědčí samotné slovo ‚coin‘. Ale ujišťuji tě, že Francouzi i Němci vědí, co jsou to peníze. A myslet si něco jiného znamená nechat zvítězit toryovství nad zdravým úsudkem.“

„Když to podařím takovým způsobem, skutečně to zní trochu hloupě,“ uznal vcelku vesele hrabě. Potom se zamyslel. „Možná je to důvod, proč jsem považoval za nutné vykonat tuto cestu tak, že budu mít po jednom boku kováře a po druhém sedmašedesátiletého doktora, aby tomu návrhu dodali určitou váhu.“

Gesty tak nenápadnými a decentními, že byla skoro až podprahová, jim hrabě dal najevo, že je na čase vydat se na cestu. Vrátili se do kočáru, ale hrabě se ještě chvíli zdržel na stupačce, aby prohodil několik zdvořilých slov se skupinkou gentlemanů na koních, kteří se právě vynořili z rokle a poznali erb namalovaný na dveřích kočáru.

Čtvrt hodiny se kodrcali mlčky a hrabě upíral pohled otevřeným okénkem ven. Obzor byl daleko. Jeho linie byla plynulá a měnila se jen mírně, s výjimkou míst, kde ji narušovaly zvláštní ostré tvary: osamocené vyčnívající skály zvané tory, v jejichž siluetách bylo možné vidět škunery, alchymistické pece, hradby pevnosti nebo kusadla mrtvých zvířat.

„Udělal jste dobře, doktore Waterhousi, že jste mou přednášku uřál,“ promluvil mladý hrabě. „Byl jsem lehkovážný. Avšak tato dartmoorská krajina v sobě nemá lehkovážného nic. Anebo máte jiný názor?“

„Zjevně ne.“

„V tom případě nechme krajinu vyjádřit výmluvně to, čeho jsem já nebyl schopen.“

„A co říká?“

Will místo odpovědi sáhl do náprsní kapsy a vytáhl z ní popsaný list papíru. Nato se naklonil k okénku a přečetl z něj: „Pradávné hrobky, pohanské mohyly, pendragonská bojiště, oltáře druidů, římské strážní věže a rýhy v zemi vyhloubené předky, když postupovali od západu k východu a při hledání cínu opakovali trasu Potopy; to všechno se mlčky vysmívá Londýnu. Říká to, že před whigy a toryi, před kulatohlavci a kavalíry, před katolíky a protestanty – ba dokonce před Normany, Angly a Sasy, dávno předtím, než na tento ostrov zavítal Julius Caesar, existoval tento vztah, hluboký podzemní proud, chtonický puls kovu v prastarých žilách, které se rozbujely v zemi jako kořeny ještě před Adamem. Jsme jenom blechy, které ukájejí své nicotné choutky tím, co proudí nejtenčími a nejpovrchovějšími kapilárami.“ Zvedl oči od papíru.

„Kdo to napsal?“ zeptal se Daniel.

„Já,“ odpověděl Will Comstock.

„Nevyhadzuj to.“

Crockern Tor

POZDĚJI TÉHOŽ DNE

Z OMŠELÉ VRSTVY HLÍNY, jež pokrývala tuto zemi, vyčnívalo tolik balvanů, že museli zastavit a vystoupit z kočáru, kterým už v takovém terénu nestálo za to pokračovat. Museli buď jít pěšky, nebo jet na diskutabilně ochočených dartmoorských ponících. Newcomen šel. Daniel se rozhodl pro poníka. Byl připravený svou volbu přehodnotit, pokud by se ukázalo, že zvíře je tak vrtošivé, jak vypadá. Půda pod nohama byla velice zrádnou směsicí balvanů a drnů, měkkých jako polštáře z husího peří. Poníkovu pozornost natolik pohlcovalo ustavičné rozhodování, kam došlápnout všemi čtyřmi kopýtky, že se zdálo, jako by na starce na svém hřbetě zapomínal. Pěšina vedla na sever rovnoběžně s malým potokem vlevo dole. Viditelná byla jen asi ze třetiny, ale naštěstí ji jako chlebové drobký vyznačovaly kouřící koňské koláčky zanechané těmi, kteří šli před nimi.

Zdi, jež se touto krajinou táhly, byly tak staré, že v nich místy zely díry po vypadlých kamenech, a jejich vršky, místo aby běžely rovně a přímo, skákaly a nakláněly se. Snadno by si dovedl představit, že je v opuštěné zemi, nebýt kuliček ovčího trusu, které se pod Newcomenovými kroky kutálely pryč a jemu křupaly pod podrážkami bot. Na některých vrcholcích kopců rostly smrkové lesy, krásné, husté a na pohled hebké jako kožešiny arktických savců. Když se do nich opřel vítr, šumělo to, jako když ledová voda spěchá přes ostré kameny. Ale většinu země pokrýval vřes, na zimu zbarvený do tmavě ruda. Tam byl vítr zticha, až na vřeštivý zvuk, který vydával, když řádil v předsíních Danielových uší jako opilý zloděj.

Z prořídle linie torů, která se táhla přes obzor k severu, byl Crockern nejmenší, nejskromnější a nejdostupnější z cesty, což

byl patrně důvod, proč volba padla na něj. Spíš než toru se podobal pahýlu a drobným úlomkům, které zbyly poté, co byl vlastní tor pokácen a od vlečen. Došli do vrcholové části vřesoviště a uviděli jej nad sebou. Díky mužům a koním choulícím se v jeho závětrí mohli odhadnout jeho velikost a vzdálenost: každopádně byl dál a výš na svahu, než doufali, jak už to u obtížně dosažitelných cílů bývá. Jako by se plahočili hodiny, aniž někam došli, ale když se Daniel ohlédl po cestě, kterou přišli, její četné dlouhé zákruty, jichž si cestou ani nevšiml, byly všechny namačkané tak, že vypadaly jako prsty dvou propletených pěstí.

Tory byly výstupky vrstevnatých skal, o nichž se Leibniz domníval, že vznikly v korytech řek. Vítr ohlodal měkké vrstvy a udělal z nich ploché desky vršící se na sobě ve vratkých hromádách, které se k sobě nakláněly, aby se o sebe opřely – jako stohy časem zaoblených knih, které v knihovně nakupil učenec, jenž se snažil něco najít. Pozůstatky těch, které spadly, se povalovaly kus směrem z kopce, zčásti pohřbené v zemi pod ztřeštěnými úhly, jako trojsvazkové spisy mrštěné ve vzteku na zem. Jak stoupali, vítr ještě zesílil; drobní hnědí ptáci třepetali křídly, seč mohli, a přesto je neviditelný proud vzduchu strhával zpět, takže se kolem Daniela pomalu pohybovali dozadu.

Daniel odhadl, že výzvu hraběte vyslyšelo a v závětrí toru se shromáždilo dvě stě padesát gentlemanů. Avšak na tomto místě působilo takové množství jako deset tisíc. Jen málokterí se obtěžovali sesednout. Protože ať už měli jakékoli předky, byli to skutečně moderní gentlemani a na tomto místě působili stejně nepatřičně jako Daniel. Jediný, kdo se tu zdál být jako doma, byl kovář, Thomas Newcomen, jenž vypadal jako odštípnutý kus starého toru, když tam stál stranou, nastavoval větru široká ramena a deštník a strupaté ruce měl zastrčené v kapsách. Daniel teprve teď pochopil, co je zač: trpaslík z nějaké saské ságy o prstenu.

Pokud by chtěl uvažovat jako alchymista, právem by tomuto místu mezi kameny a větrem vévodily živly země a vzduchu, ale jemu připadal spíš vodní. Vítr mu vysával teplo z těla stejně rychle jako tající sněh. Vzduch byl (v porovnání s těžkou atmosférou měst) čistý a průzračný a omytá, obroušená krajina v něm budila pocit, jako by stál na dně čiré novoanglické řeky v okamžiku, kdy se na jaře rozláme led. Takže vodní živel. Ale přítomnost

Thomase Newcomena hovořila rovněž o ohni, neboť trpaslík neměl svou kovárnu nikdy daleko.

„Nevykládejte si to špatně, rád bych byl majitelům stroje pro zdvihání vody ohněm k službám,“ prohlásil Daniel dvanáctý den Vánoc, když Newcomen přiložil pod kotel a stroj, který vykoval, syčící jako had, začal čerpat vodu z Lostwithielova mlýnského rybníka do nádrže na střeše jeho domu. „Avšak nemám peníze.“

„Věnujte pozornost uzavíracímu kohoutu, kterým pan Newcomen stroj oživuje,“ řekl hrabě a ukázal na ručně vykované uzavírací kolo osazené na trubce. „Vytváří ten uzavírací kohout páru?“

„Ovšemže ne. Pára vzniká v kotli.“

„Obchod této země je kotel vytvářející veškerou páru – to znamená veškerý kapitál –, kterou potřebujeme. Chce to ventil,“ řekl hrabě, „prostředek k převedení části onoho kapitálu do stroje, kde by mohl konat něco užitečného.“

ZMĚŤ ZŘÍČENÝCH SKALNÍCH DESEK skýtala přirozené lavice, stupínky, pultíky a balkony, které prokazovaly cínovým mužům stejnou službu jako toto zařízení poskytovalo v řádném svatostánku. Cínařský soud tam byl svolán přečtením jistých výnosů krále Eduarda I. Nejstarší z gentlemanů tohoto cínového parlamentu okamžitě vystoupil a navrhl, aby jednání bylo neprodleně odročeno do jistého nedalekého hostince U Saracénovy hlavy, kde (usoudil Daniel) bude možné se občerstvit. Bylo to navrženo bez nejmenšího podezření, že by někdo mohl odmítnout. Podobalo se to okamžiku na svatbě, kdy kněz vyzve shromážděné, aby vznesli námitky k uzavíránímu svazku. Jenže hrabě z Lostwithielu je ohromil, když odmítl.

Seděl na kamenné lavici porostlé mechem. Teď si na ni vylezl a pronesl několik následujících poznámek.

„Jeho Veličenstvo král Eduard stanovil, aby se soudní dvůr scházel na tomto místě, a panovala představa, že jednoduše zabodl královský prst do mapy, čímž ukázal na místo, k němuž bylo ze čtyř cínařských měst kolem Dartmoorského vřesoviště stejně daleko, aniž tušil, že tím vybírá jedno z nejodlehlejších a nejstrašnějších míst v Británii. Je tedy zvykem přesunout se do pohodlí Tavistocku, na základě předpokladu, že starý král by neměl v úmyslu, aby jeho gentlemani rokovali na místě, jako

je toto. Ale já mám v krále Eduarda I. větší důvěru. Troufnu si říct, že hleděl na soud a parlamenty podezíravě a chtěl, aby jeho cínaři trávili dny výrobou kovu, nikoli tím, že povedou úmorné debaty a možná budou vytvářet tajné spolky. Zvolil tedy toto místo záměrně, aby naše rokování zkrátil. Říkám, že bychom měli zůstat tady a těžit z královny moudrosti. Na obchod s cínem a mědí totiž přišly těžké časy, doly jsou zaplavené a my ve skutečnosti nemůžeme obchodovat s ničím než s tím, co vytvoříme. Já něco vytvořit chci, a chci na to jít přímo.

Mým dědečkem byl John Comstock, hrabě z Epsonu a potomek větve našeho rodu, která je obecně známa jako Stříbrní Comstockové. Jak víte, přišel na mizinu a mému otci Charlesovi se nevedlo o mnoho lépe, musel dokonce hrabství opustit a přestěhovat se do Ameriky, když byl Jakub I. svržen. Já se svými předky a názorem na ně netajím.

Ale i ti z vás, kteří si o nás myslí, že jsme jakobité (což nejsme), a nazývají nás zarytými toryi (jimiž jsme), a kteří říkají, že královna Anna mne udělala hrabětem jen proto, aby zaplnila Sněmovnu lordů toryi, když potřebovala zlomit Marlboroughovu moc (což může být pravda) – dokonce i ti z vás, kteří o mně a mém rodu smýšlejí jen odmítavě a falešně, musejí vědět o Královské společnosti. A jestli o té společnosti a jejím díle smýšlíte dobře – což musí každý moudrý gentleman –, nesmíte si vykládat špatně, když vám připomenu dávné kontakty mezi ní a mým dědečkem. John Comstock se sice ztotožňoval s množstvím starých zvyklostí, ale zároveň to byl pokrokově smýšlející přírodní filozof, jenž v Anglii zavedl výrobu střelného prachu a měl tu čest zastávat funkci prvního předsedy Královské společnosti. V morovém roce jí také velice pomohl, když nabídl jejím členům útočiště na svém panství v Epsomu, kde učinili tolik objevů, že se ani vypočíst nedají. Byli jimi John Wilkins, zesnulý Robert Hooke a ten, kdo stojí po mé pravici: doktor Daniel Waterhouse, člen koleje Nejsvětější Trojice v Cambridgi, člen Královské společnosti a přednosta Institutu technologických umění kolonie Massachusettské zátoky. Doktor Waterhouse se velice nedávno vrátil přes Atlantik a cestuje do Londýna, aby se poradil se sirem Isaacem Newtonem...”

Danielovo jméno způsobilo, že shromážděním prochladlých,

podrážděných gentlemanů proběhla vlnka zvědavosti. Isaacovo jméno pak vyvolalo senzací. Daniel tušil, že spíš než s Isaacovým objevem kalkulu to souvisí se skutečností, že vede Královskou mincovnu. Další slova Williama Comstocka, hraběte z Lostwithielu, jeho podezření potvrdila: „Jsou to již roky, co byly na tržištích této země naposledy k vidění stříbrné mince. Všechny, které se vyrazí, putují do pecí zlatnických bankéřů, kde se přetvářejí v cihly, které se následně odesílají na východ. Anglickou měnou jsou teď zlaté guineje; jejich nominální hodnota je však příliš vysoká na to, aby je mohli obyčejní lidé používat v běžném styku. Je poptávka po menších mincích. Budou vyraženy z mědi? Nebo z cínu?“

„Z mědi,“ zvolalo několik hlasů, ale okamžitě zanikly ve stovkách křičících: „Z cínu!“

„Klid, klid, nás se to vůbec netýká, neboť naše doly nic produkovat nebudou!“ řekl hrabě. „Jinak bychom si neměli tolik co říct. Přemístili bychom se do hostince U Saracénovy hlavy, abychom při svém rokování nezemřeli hladu nebo neumrzli. Ale vzhledem k tomu, že všechny naše doly jsou zaplavené vodou, měď nebo cín na příští anglickou měnu bude nutné přivést z ciziny. Půjde to mimo nás a nepřinese nám to žádný zisk. Úkony tohoto dávného parlamentu zůstanou pouhou antikvářskou kuriozitou; proč se tedy nakrátko nesejít na promrzlém vřesovišti a neskonecovat s tím?“

Ledaže bychom vodu ze svých dolů dokázali vyčerpat, pánové. Víím, co namítnete: ‚Kdepak, zkoušeli jsme zařízení poháněná lidskou silou, koňmi, mlýnskými koly a větrnými mlýny, a nic nám to nepřineslo.‘ Přestože sám nejsem těžař, těmto skutečnostem rozumím. Ještě lépe jim rozumí ten, kdo stojí po mé levici, pan Thomas Newcomen z Dartmouthu, který se jako skromný muž označuje za kováře a obchodníka železářským zbožím. Tak ho znáte vy, kteří jste si od něho koupili hornické nástroje. Avšak já jsem ho viděl pracovat na mechanických zázracích, k nimž má hornický krumpáč stejně daleko jako vrzání rezivého kola ke koncertům pana Händela, a proto ho uznávám jako mechanika.

Ti z vás, kteří viděli zařízení pana Saveryho, možná mají o strojích pro zdvihání vody pomocí ohně nízké mínění; to

Newcomenovo sice spadá pod stejný *patent* jako stroj pana Saveryho, ale pracuje na úplně jiném *principu* – jak o tom svědčí fakt, že *funguje*. Doktor Waterhouse mě tahá za rukáv, už ho nemohu nechat déle mlčet.“

Daniela to zaskočilo, ale skutečně našel něco, co chce říct: „V morovém roce jsem vyučoval otce tohoto muže, mladého Charlese Comstocka, přírodní filozofii, a strávili jsme mnoho hodin studiem stlačování a ředění plynů ve strojích vymyšlených panem Boylem a zdokonalených panem Hookem. Mladý Charles si z toho odnesl ponaučení, která o čtyřicet let později předal na farmě v Connecticutu mladému Willovi, a mně bylo velkým potěšením čas od času je tam navštěvovat a být svědkem toho, jak jsou tato ponaučení předávána tak dokonale, že žádný člen Královské společnosti by nemohl přidat nic, čeho by se tam nedostávalo, a ubrat, co by bylo chybné. Will byl dobrým žákem. Osud ho přivedl zpět do Anglie. Prozřetelnost mu dala krásnou manželku z Devonshiru. Královna mu udělila titul hraběte. Ale domnívám se, že zásluhou Štěstěny se setkal s mechanikem, panem Newcomenem. Stroj, který pan Newcomen vyrobil v Lostwithielu, semínko zasazené v Epsomu v období Velkého moru, nejtemnější hodině Anglie, vyrostlo ve strom, jehož větve se teď ohýbají pod narůstající tíhou zelených plodů; pokud byste z něho chtěli jíst, stačí strom trochu zalít a zanedlouho vám do rukou spadnou jablka.“

Většina gentlemanů z toho pochopila, že se po nich bude žádat příspěvek, nebo jak se v té době říkalo, investice. Zásluhou toho, podchlazení a otláčenin ze sedla byla reakce vlažnější, než by tomu možná bylo za jiných okolností. Ale Will Comstock si získal jejich pozornost. „Teď je vidět, proč jsem nepřesunul toto jednání do Saracénovy hlavy. Naším účelem je stanovit ceny a vyjednat jiné záležitosti související s ověřováním kvality cínu. A tak jako se na předky v některých ohledech nevztahovalo obecné právo a běžné daně, scházal se odedávna tento dvůr, aby nahrazoval a zamítal to, co platilo pro zbytek Anglie. Bez kapitálu nebude stroj pana Newcomena ničím víc než kuriozitou, která mi napouští vodní nádrž. Doly zůstanou zaplavené. Nevyjdou z nich měď ani cín, tento dvůr ztratí své postavení a přestane mít o čem jednat. Naproti tomu, jestli se mezi vámi, devonskými gentlemany, najde

nějaký zájem – abych to vyjádřil jasně, jestli někteří budete stát o zakoupení podílu v akciové společnosti známé jako Majitelé stroje na zdvihání vody pomocí ohně –, podaří se zvrátit chmurnou situaci, již jsem právě popsal, vy si zakoupíte revoluci a tomuto příčinlivému shromáždění nezbude než se přemístit do příjemného hostince kus dál u cesty – kde mimochodem první dvě rundy půjdou na vašeho skromného a poslušného služebníka.“

U Saracénovy hlavy

TÉHOŽ VEČERA

„V OČÍCH JISTÝCH WHIGŮ teď budete toryem,“ varoval ho Will, „a terčem pro všechny otrávené šipky stranické zášti.“

„Je to jen opakování situace, kdy jsem během Velkého moru opustil otcův dům na Holbornu a vydal se hledat útočiště v Ep-somu,“ řekl unaveně Daniel. „Anebo když jsem se stal součástí dvora krále Jakuba – částečně na naléhání tvého otce. Dopadne to tak vždycky, když se do něčeho pustím s Comstockem...“

„Se Stříbrným Comstockem,“ opravil ho Will. „Nebo Cínovým, jak mi začali říkat v parlamentu.“

„Ale být toryem má své výhody,“ uznal Daniel. „Pan Threader mi velice zdvořile nabídl přepravu do Londýna, s odjezdem zítra. Cestuje tam za obchodem.“

Hrabě se zatvářil, jako by mu nebylo úplně dobře. „A vy jste vděčně přijal?“

„Neviděl jsem důvod to neudělat.“

„V tom případě vězte, že i toryové mají své frakce a strany ve straně –“

„A stranickou zášť?

„A stranickou zášť. I když ve straně – jak to bývá i v rodině – je zášť podivnější a často i horší. Jak víte, doktore Waterhousi, jsem otcovým třetím synem. Často jsem dostával nářez od starších a nemám chuť to zažívat znovu. Zdráhal jsem se nechat ze sebe

udělat toryovského lorda, neboť jsem věděl, že výsledek bude opět stejný –“ V tomto okamžiku odtrhl pohled od Danielových očí a bloudil jím po hostinci, až našel pana Threadera, který seděl v hloučku několika gentlemanů v rohu, sám nic neříkal, ale poslouchal a perem si zapisoval do knihy.

Will pokračoval: „Ale podvolil jsem se královně, protože byla – je – mou panovnicí. Od té doby jsem schytl mnoho ran, od whigů i jakobitských toryů, ale dvě stě mil špatných cest mezi tímto místem a Londýnem působí jako určitá vata, která jejich tvrdost mírní. Vy se tady těšíte stejné výhodě; ale jakmile nasednete do kočáru pana Threadera a začnete ukrajovat míle –“

„Rozumím,“ řekl Daniel. „Ale mě tyto rány nebolí, neboť mě doprovází – někteří by řekli, že pronásleduje – dlouhá řada andělů a zázraků, díky nimž jsem se dožil tak vysokého věku. Domnívám se, že to vysvětluje, proč jsem byl pro tento úkol vybrán: buď je můj život očarováný, anebo jsem už na této planetě příliš dlouho; tak či onak je mým osudem Londýn.“

Jižní Anglie

KONEC LEDNA 1714

JAK SLÍBIL, VYZVEDL pan Threader – přesněji řečeno jeho kolona vozů, kočárů, náhradních koní a mužů v sedlech – Daniela U Saracénovy hlavy ráno 16. ledna 1714 o několik hodin dřív, než by se i neoptimističtějšímu kohoutovi chtělo začít kokrhát. Danielovi se dostalo té výsady, že mohl cestovat s panem Threaderem v jeho osobním kočáře. Byl přivítán zdvořilou úklonou a přijat s nelíčenou zdráhavostí.

Vzhledem k tomu, jaká pocta tím byla prokázána Danielově osobě, vysloužila si jeho *zavazadla* (tři lodní kufry, z toho dva nesoucí průstřely po kulkách) umístění na vozu, který jel hned za kočárem. Aby se tam dostala, bylo třeba několika minut vybalování a přeskupování.

Daniel to pozoroval zvenčí, ne proto, že by o ně měl starost (zavazadla přežila už horší situace), ale proto, že mu to dávalo poslední příležitost protáhnout si nohy, což bylo něco, co musel dělat často, aby mu neztuhla kolena. Roztřeseně chodil po hospodářském dvoře hostince a snažil se při měsíčním svitu vyhýbat hromádkám trusu. Portýři z vozu sundali tři podobné dřevěné truhly, jejichž silně naleštěné dřevo pohlcovalo světlo a uspořádávalo je do soustavy odlesků. V rozích byly umně spojené na rybinu a zdobilo je hezké kování: panty, zámky a rukojeti vyvedené tak, že připomínaly přirozené křivky akantových listů a jiné flóry oblíbené interiérovými dekorátéry starého Říma. Za nimi byla na voze řada obzvlášť malých trezorů, z nichž některé nebyly rozměrnější než bedýnky na tabák.

Tři dřevěné truhly Danielovi připomněly ty, které si nechali vyrobít zámožnější členové Královské společnosti pro uložení a převoz vědeckých divů. Když Hooke pro Boylea zkonstruoval vývěvu, nechal Boyle zhotovit podobnou truhlu pro její převážení, aby tím zdůraznil její velký význam.

Ve své laboratoři v bedlamské kupoli použil Comstockův střelný prach k tomu, aby poháněl píst takového stroje a dokázal, že může konat práci – anebo v Hookeově jazyce, že může sloužit jako umělý sval. To proto, že mrzák Hooke chtěl létat a uvědomoval si, že on ani nikdo jiný nemá dost silné svaly. Hooke věděl, že existují jisté páry, vystupující například z dolů, které velice prudce hoří, a doufal, že si osvojí umění, jak je získat a dovést do válce, v němž by uvedly do pohybu píst – což by bylo oproti střelnému prachu vylepšení. Jenže Hooke měl jiné starosti, které ho rozptylovaly, a Daniel měl vlastní starosti, jež ho odvedly od Hooka. Jestli se Hookeovy umělé svaly někdy podařilo zdokonalit, Daniel je neviděl, ani o nich neslyšel. Teď to konečně dělal Newcomen, ale jeho stroje byly humpolácké vynálezy odrážející skutečnost, že Newcomen je důlní kovář, zatímco Hooke byl královský hodinář.

Když si Daniel uvědomil, že pouhé zahlédnutí tří dřevěných truhel na zavazadlovém voze jej dokáže přivést k takto ponurým myšlenkám, podivil se, že vůbec dokáže ráno vstát z postele. Kdysi se bál, že mu stáří přivodí senilitu; teď byl přesvědčený, že ho pomalu ochromí tím, jak každou drobnost zatíží nejrůznějšími

významy. A tím, že se v takto pozdním věku angažoval ve věci stroje pro zdvihání vody pomocí ohně, si to moc neusnadňoval. Ale možná byl k sobě příliš krutý. Měl věk, ve kterém nebylo možné věnovat se vždy jenom jedné záležitosti. Musel dělat mnoho věcí najednou. Domníval se, že lidé, kteří žijí řádně a dovedou si věci náležitě uspořádat, to určitě mají zařízené tak, že všechny jejich úkoly běží paralelně a navzájem se posilují a podporují. Takoví si získali pověst mágů. Jiní zjišťovali, že se jejich záležitosti kříží, a nedokázali nikdy nic; nakonec vypadali jako blázni, nebo si uvědomili marnost svého počínání a vzdali to, případně se dali na pití. Daniel si zatím nebyl jistý, do které kategorie spadá, ale měl podezření, že to brzy zjistí. Pokusil se tedy na Hookea zapomenout – což bylo obtížné, neboť v jedné kapse stále nosil svůj močový kámen a ve druhé Hookeovy hodinky –, když nasedl k panu Threaderovi do kočáru.

Pan Threader mu popřál dobré ráno, načež spustil okénko a pronesl několik poznámek ke svému doprovodu, jejichž hlavním obsahem bylo to, že mají všichni vyrazit směrem na Londýn. Tento povel byl přijat s až přílišnou radostí, jako by jet do Londýna byl nějaký nenadálý geniální nápad pana Threadera. Dali se do pohybu, a tak se stalo, že večer šestnáctého se nacházeli od Londýna o něco méně daleko než na začátku a večer sedmáctého byla vzdálenost ještě o něco kratší. Osmnáctého zaostali. Devatenáctého byl jejich postup sporný. V některé dny (jako když zabloudili severně na předměstí Bristolu) by se možná jen těžko bránili obvinění, že nečiní pokrok vůbec žádný.

Danielův otec, Drake Waterhouse, kdysi přestěhoval sebe, dva koně, pistoli, několik pytlů ovsa, Ženevskou bibli a vak s jedenácti sty librami šterlinků z Yorku do Londýna – což byla vzdálenost srovnatelná s tou, již se Daniel snažil urazit s panem Threaderem – za jediný den. A bylo to v době vrcholící občanské války, kdy byly cesty tak rozblácené a kanály tak kalné, že se rozdíl mezi nimi smazával. Ta jízda a jí podobné se staly mezi puritánskými obchodníky pověstnými coby ukázky příčinnivosti. Oproti podnikavému zajíci Danielova otce si pan Threader hrál na línou želvu. V první den cesty se nejméně pětkrát zastavili, aby pan Threader mohl zapříst sáhodlouhé rozhovory s gentlemany, kteří je překvapili u cesty – ve všech případech se náhodou

jednalo o gentlemany, kteří se den předtím účastnili jednání cínařského dvora.

V Danielovi právě začínala uzrávat myšlenka, že pan Threader nemá zdravý rozum, když během posledního z těchto rozhovorů jeho uši zbystřily při zvuku srážejících se mincí.

Daniel se dobře vybavil knihami z lostwithielské malé, ale pestré knihovny. Začal se jimi pročitat a v dalších několika dnech se už aktivitami pana Threadera příliš nezabýval. Ale leccos viděl a leccos slyšel, což někoho, kdo trpěl specifickou formou antisenility, jež sužovala Daniela, bolestivě rozptylovalo.

Tak jako konec farníkova života oznamuje vyzvánění kostelního zvonu, konec Threaderova rozhovoru nevyhnutelně předznamenávala hudba mincí: žádné ostré řinčení čtvrtáků a španělských mincí, ale zastřené, splývavé klapání anglických zlatých guinejí potěžkávaných rukou pana Threadera. Byl to jeho nervózní zlozvyk. Alespoň si to Daniel myslel, neboť to evidentně nedělal jako něco vkusného. Jednou ho Daniel dokonce přistihl, jak se zavřenýma očima žongluje se dvěma guinejemi v jedné ruce; když oči otevřel a uvědomil si, že se Daniel dívá, strčil si jednu guineu do levé a jednu do pravé kapsy kabátu.

Když za sebou při putování k předměstím Southamptonu nechali Salisburskou planinu a s ní všechny podivuhodné druidské památky, Daniel už věděl, co může ode dne na cestě s panem Threaderem očekávat. Pohybovali se obecně po dobrých cestách vedoucích prosperující krajinou – což by samo o sobě nebylo nijak pozoruhodné nebýt toho, že Daniel nikdy v životě neviděl tak znamenité cesty a tak vzkvétající zemi. Dnešní Anglie se od té Drakeovy lišila jako Île-de-France od Moskevského carství. Do velkých měst se nepouštěli. Někdy se otřeli o předměstí, ale jen proto, aby navštívili nějaký impozantní zámek, který kdysi stál v krajině úplně samostatně (anebo byl postaven nedávno, aby jako takové sídlo vypadal). Celkově se však pan Threader držel otevřené venkovské krajiny a vyčenichával sídla šlechtických rodin, na nichž nebyl nikdy *očekáván*, nicméně vždy *vítán*. Nepřevážel žádné zboží a neposkytoval žádné viditelné služby. Spíš se zabýval konverzací. Několik hodin z každého dne bylo věnováno mluvení. Po každém takovém rozhovoru se pan Threader s libým cinkáním odebral do svého kočáru, otevřel

velkou knihu – nikoli účetní knihu (to by bylo nevkusné), ale obyčejný zápisník s prázdnými listy – a brkem si do něj udělal několik tajemných poznámek. Když si svůj deníček prohlížel přes malé čočky, vypadal trochu jako kazatel, který si vymýšlí Písmo svaté za pochodu – hlasatel nějakého evangelia, které není pro mimořádné puritány o nic méně pohanské. Tato iluze však poněkud zeslábla, když se (konečně) přiblížili k Londýnu a on se začal oblékat okázaleji a dávat si práci s parukami. Většinu lidí by zdobily, ale na pana Threaderovi působily jako neproniknutelné maskování. Daniel to přičítal skutečnosti, že jeho tvář postrádá jakékoli zvláštní rysy. Při pozorném pohledu se uprostřed masitého oválu, jenž korunoval krk pana Threadera, dal objevit nos, a když od něj člověk vyšel, našel také jiné partie, z nichž se skládá obličej. Avšak bez takového svědomitého zkoumání byl pan Threader masová tabula rasa, jako obnažený útes rostbífů, který po sobě nechal nůž rezníka. Daniel zpočátku odhadoval, že mu bude kolem šedesáti, avšak s přibývajícemi dny začal tušit, že pan Threader bude starší, ale tento věk jednoduše nedokáže v jeho tváři najít žádný záchytný bod, tak jako opice, která se snaží vyšplhat po zrcadle.

Southampton byl velký přístav, a jelikož pan Threader očividně měl co do činění s penězi, Daniel předpokládal, že tam pojedou – tak jako několik dní předtím čekal, že navštíví Bristol. Jenže místo Bristolu opsali hyperbolu kolem Bathu a místo Southamptonu se otřeli o Winchester. Zdálo se, že pan Threader se cítí lépe ve městech, která fakticky založili Římané, a v moderních přístavech vidí o málo víc než brlohy zbudované piktskými lovci a sběrači. Poté, co se odvrátili od slané vody, nasadili kurs ne přesně na Oxford, ale na mnoho menších sídel mezi Winchesterem a Oxfordem, o nichž Daniel nikdy předtím neslyšel.

Nebylo to tak, že by Daniel byl zajatec; pan Threader se mu dokonce nejednou omluvil a nabídl, že ho posadí do pronajatého kočáru, který ho doveze do Londýna. Ale o to víc chtěl Daniel se současnou společností zůstat až do konce. (1) Částečně to byla otázka třídy. Opustit znamenitý kočár pana Threadera a rozjet se do Londýna ušmudlanou najatou drožkou by znamenalo přiznat, že pospíchá, což se mezi Threaderovými lidmi nedělalo. (2) Měl obavu, že by mu ztuhla kolena, kdyby musel dlouho

sedět na místě, což by v drožce, které jde o výkon, z podstaty věci musel. Kdyby si mohl vybrat, zvolil by volnější itinerář pana Threadera. (3) Tak jako tak nespěchal. Podle toho, co se dozvěděl od Enocha Roota v Bostonu, bylo princeznino pozvání pouhým jedním zrnkem v bouři aktivity, jež na hannoverském dvoře propukla na přelomu jara a léta právě skončeného roku, když Utrechtský mír ukončil válku o španělské dědictví a všichni evropští vládci a parlamenty začali přemýšlet o tom, co podniknou se zbytkem osmnáctého století. Dvě úmrtí – královny Anny a Žofie – mohly z Karolíny udělat princeznu z Walesu, čímž by Danielově misi náhle dodaly nejrůznější významy a naléhavost. Možná měla Karolína v té době důvody tu první očekávat a druhé se obávat. Proto začala rozestavovat na šachovnici vlastní figurky a odeslala svou žádost Danielovi. Jenže pokud mu bylo známo, Anna i Žofie byly stále naživu. Takže zatím nebyl ještě ani pěšák. Pospíchat do Londýna tak bylo nejen sebestředné, ale i zbytečné, když byl na ostrově a mohl se do města v krátkém čase dostat. Lepší bylo nespěchat a ostrov si prohlédnout, aby lépe pochopil, jak se věci mají, a byl zdatnějším pěšákem, až ta chvíle přijde. Okny kočáru pana Threadera viděl zemi, která pro něho byla skoro stejně cizí jako Japonsko. Připadala mu cizí nejenom nezvyklým mírem a prosperitou. Bylo to také tím, že viděl místa, kam puritány a profesory nezvali. Jelikož je sám nikdy neviděl, měl sklon zapomínat, že existují, a ignorovat význam lidí, kteří v nich žijí. Byla to ale chyba, která by z něj udělala velice slabého a neužitečného pěšáka, pokud by ji nenapravil; a slabým pěšákům hrozilo, že budou obětováni v úvodních fázích hry.

Pak měli den nebo dva překvapivě teplé počasí. Daniel toho využíval a vystupoval z kočáru pokaždé, když zastavil. Když ho unavila chůze, nechal si vytáhnout svůj velký plášť podšitý mývalími kůžemi – sám o sobě vyplňoval jednu truhlu – a rozprostřít jej na mokré trávě. Tráva se našla vždycky, protože vždy zastavovali na místech s trávíčky, a byla vždycky krátká, protože všude byly ovce. Na svém čtverci z amerického mývala si sedl a četl knihu, snědl jablko, nebo si na slunci lehl na záda a dřímал. Tyto malé pikniky mu umožňovaly další pozorování obchodních praktik pana Threadera, pokud to obchodní praktiky byly. Občas se mu podařilo zahlédnout oknem záměčku, přes parkový

trávník nebo upozorovat mezi třpytivými proudy fontány, jak pan Threader předává nějakému gentlemanovi lístek papíru, nebo naopak. Vypadalo to jako úplně obyčejné lístky – nikoli s rytinou jako bankovky Banky Anglie, ani ověšené voskovými pečeti jako právní dokumenty. Avšak to, jak přecházely z ruky do ruky, se odehrávalo vždy s velkou zdvořilostí a *vážností*.

Pokud byly přítomny děti, doprovázely pana Threadera a vždy, když se zastavil, se kolem něho shlukly a očividně něco čekaly. Zpočátku dělal, že si jich nevšímá. Pak nenadále vymrštil ruku a vytáhl nějakému dítěti z ucha penci. „Na tohle čekáš? Tak si ji vezmi – je tvoje!“ řekl a nabídl ji, ale než se jí mohla drobná ručka zmocnit, zmizela pence stejně rychle, jako se objevila, načež se zakrátko našla v tlamě psa nebo pod kamenem, jen aby znovu zmizela, a tak dál a dál. Dohnal ty drobečky k tomu, že byli bez sebe nadšením, než nakonec věnoval stříbrnou penci každému z nich. Daniel si vyčítal, že se nechává tak okouzlit laciným trikem pouťového šarlatána, ale musel se na to dívat. Jak mohli bohatí rodiče těchto dětí svěřovat peníze – což podle všeho dělali – nějakému *eskamotérovi*?

Když dřímал na trávníku, ovce ho obklopile ze všech stran a zvuk toho, jak se pasou, se stal jakousi spojovací linkou jeho snů. Otevřel oči a uviděl tupé žluté ovčí zuby, jak škusbou trávu několik palců od jeho obličeje. Nejpozoruhodnější mu připadaly ty zuby a masa zimní vlny, která ze zvířat udělala kolébavě se pohybující masné žoky. To, že z pouhého okusování trávy a chlemtání vody může vzniknout hmota jako zuby a vlna!

Kolik bylo v Anglii ovcí? A nejenom v lednu roku 1714, ale za všechna předchozí tisíciletí? Proč se ostrov pod tíhou ovčích kostí a zubů nepotopil do moře? Možná proto, že se jejich vlna vyvážela – většinou do Holandska, *které se ve skutečnosti do moře potápělo!* Q. E. D.

Šedmadvacátého ledna vjeli do lesa. Daniela jeho velikost ohromila. Domníval se, že jsou někde v blízkosti Oxfordu – bylo jasné, že městu jako takovému se vyhýbají. Zahlédl fragment královského erbu, ale starý a zarostlý břečťanem. Určitě byli na panství, jež bylo v jeho době známo jako královský zámek a park ve Woodstocku. Ale královna Anna je darovala vévodovi z Marlborough jako projev vděčnosti za to, že před deseti lety

vyhrál bitvu u Blenheimu a zachránil svět. Královniným úmyslem bylo vybudovat tak pro Marlborougha a jeho potomky velkolepý palác. Kdyby to bylo ve Francii a na místě královny seděl Ludvík XIV., bylo by již hotovo – jenže to byla Anglie, parlament svíral krk monarchy sukovitými prsty a whigy s toryi spojoval věčný souboj v okopávání kotníků, jehož výsledek měl určit, které frakci se dostane té cti Její Veličenstvo přiškrtit a jak moc. V jeho průběhu se nějakým způsobem stalo, že Marlborough, typický tory a syn kavalíra, byl vykreslen jako whig. Královna Anna, která v závěru svého života usoudila, že má o dost raději torye, mu odebrala vojenské velení a celkově mu znepříjemnila život v Anglii tak, že se Sarah odcestoval do severní Evropy (kde ho považovali za to nejlepší od vynálezu piva), aby se těšil vděčnosti protestantů, dokud královna v Kensingtonském paláci nevydechně naposledy.

S ohledem na tohle všechno a také na to, co věděl o stavebních a anglickém podnebí, Daniel očekával, že spatří mrtvý marast obklopený chatrčemi nevyužitých dělníků, kteří se choulí pod celtami a popíjejí gin. Z velké části zklamán nebyl. Avšak pan Threader se svým geniálním vyhybacím talentem a odporem k centru si Daniela dobíral tím, že se pohyboval přes lesy a louky po neoznačených cestách, otevíral brány a dokonce rozebíral ohrady, jako by mu to tam patřilo, a vyčenichával domky a boudy, kde vévodovi poslušní gentlemani vedli záznamy a počítali mince. Z toho, co se mu podařilo zahlédnout mezi kmeny stromů (tam, kde stromy ještě stály) a hromadami dřeva (kde už nestály) si Daniel udělal mlhavý obraz palácových základů a několika nedokončených stěn.

Tato odbočka do Woodstocku konečně prolomila led – velice hutný –, který mezi doktorem Waterhousem a panem Threaderem byl. Bylo jasné, že Daniel je pro pana Threadera stejná záhada, jako tomu bylo naopak. Jelikož Threader nebyl u Crocken Toru – čekal na cínověžební dvůr U Saracénovy hlavy –, neměl tu výhodu, že by slyšel Willa Comstocka mluvit o morovém roce. Věděl jen to, že Daniel je někdo z Královské společnosti. Mohl si z toho vyvodit, že se Daniel stal členem čistě zásluhou svého mozku, neboť jiné vstupenky – bohatství a třída – mu očividně chyběly.

Na začátku cesty, v Devonu, kde byly vzdálenosti mezi krásnými

domy větší, si pan Threader nedokázal odpustit to, aby kolem Daniela kroužil a zkoušel podnikat výpady proti jeho vnější obraně. Vzal si nějak do hlavy, že Daniel je propojený s rodinou *nevěsty* Willa Comstocka. Dávalo by mu to smysl. Will se oženil s dcerou plymouthského obchodníka, který zbohatl na dovozu vína z Portugalska. Její pradědeček byl ale bednář. Naproti tomu Will měl šlechtickou krev, ale žádné peníze. Takové doplňující se sňatky teď byly v módě. Daniel nebyl urozený, *tím pádem* musel být nějakým přítelem rodiny bednáře. Proto pan Threader s kamennou tváří trousil na adresu Willa Comstocka jisté jízlivé poznámky s evidentní nadějí, že Daniel odloží knihu a uleví si nějakým sžiravým komentářem o pošetilosti použití páry ke konání práce. V prvních několika dnech putování před Daniela takové návnady věšel, ale jeho rybářské snahy byly marné. Od té doby si Daniel pilně četl v knihách a pan Threader si do svých knih zapisoval. Oba byli ve věku, kdy nijak nepospíchali, aby si našli přátele a svěřovali si tajemství. Navazování přátelství, podobně jako otevírání nových zámořských obchodních tras, byl šíleně nejistý počín, který bylo lepší přenechat mladým.

Přesto pan Threader čas od času směrem k Danielovi suše prohodil něco, čím se dala zahájit konverzace. Daniel, aby nekazil zábavu, dělal totéž. Ale ani jeden z mužů se nedokázal smířit s tím, že ztratí tvář, když projeví zvědavost. Daniel neměl dost odhodlání, aby se pana Threadera zeptal, čím se živí, neboť viděl, že těm, kteří mají velké domy na venkově, je to naprosto jasné a jedině idiot nebo nízký whig to může nevědět. Pana Threadera zase zajímalo, co má Daniel společného s hrabětem z Lostwithielu. Připadalo mu obłudně zvláštní, že se uprostřed Dartmooru nenadále zhmotní starý přírodní filozof v plášti z mývala a skřehotavě ze sebe vypraví pár slov, jež způsobí, že všichni gentlemani v okruhu dvaceti mil zpeněží jiné majetky a koupí si akcie onoho komerčního ústavu choromyslných, majitelů stroje pro zdvihání vody pomocí páry.

Daniel vypracoval dvě alternativní hypotézy: pan Threader je sázkový agent, který na svých potulkách přijímá a vypořádává sázky. Anebo je přestrojený jezuita, který navštěvuje domovy kryptokatolických jakobitských toryů, aby si vyslechl jejich zpovědi a vybral desátky. Podle této hypotézy truhly z leštěného

dřeva obsahovaly svaté hostie, kalichy a další papeženeckou výbavu.

Všechny tyto spekulace se sesypaly během několika minut, když Daniel spatřil rozestavěný Blenheimský palác. Uvědomil si, čím je panství, na kterém jsou, v úžasu se zapomněl a vyhrkl: „On je tady?“

„Koho přesně máte na mysli, doktore Waterhousi?“ zeptal se jemně pan Threader.

„Churchill.“

„Který Churchill?“ otázal se vychytrale pan Threader. Neustále totiž vznikali další.

„Vévoda z Marlborough.“ Potom se Daniel vzpamatoval. „Ne. Promiňte. Hloupá otázka. Je v Antverpách.“

„Ve Frankfurtu.“

„Právě se přestěhoval do Antverp,“ nedal se Daniel.

To se odehrálo několik okamžiků předtím, než pan Threader zavítal do jedné z Marlboroughových bud, aby udělal to, co dělával. Daniel zatím meditoval o hlouposti svého malého výlevu. Zámecký pán teď očividně přítomen nebyl. Lidé, kteří takové majetky vlastnili, v nich nebydleli, přinejmenším ne v lednu. V tomto období roku byli všichni v Londýně. Nejdůležitějšími obyvateli venkovských panství nebyli muži, nýbrž ovce, a nejdůležitější činností byla přeměna trávy na vlnu; vyvezená vlna totiž přinášela výnosy a výnosy umožňovaly urozeným platit nájem, kupovat víno a celou zimu se v Londýně věnovat hazardu.

V hrubých rysech to bylo všechno vcelku jasné. Ale Daniel si s přibývajícímí roky vypěstoval větší úctu k detailům. Tušil, že pan Threader je detail.

Pro obchodníka představovala Anglie náhrdelník mořských přístavů obklopující obrovskou zbídačenou pustinu. Jako když v krbu hoří poleno, veškeré teplo, barva a žár spočívají ve vnější vrstvě rubínově červených uhlíků. Vnitřek je studený, vlhký, tmavý a mrtvý. Moře fungovalo pro anglický obchod stejně jako vzduch pro spalování polena. Všechna místa, kam moře nezasahovalo, neměla význam, až na silně podružný smysl, že svým způsobem držela všechno pohromadě.

Avšak Anglie vnitrozemí *měla*. Daniel na to úplně zapomněl, dokud ho neprobudily ovčí zuby přímo před obličejem. Na rozdíl

například od vnitrozemí Nového Španělska, jež produkovalo bohatství v několika vysoce koncentrovaných dolech, vytvářel anglický venkov svůj poklad tím nejroztříštěnějším způsobem, jaký si bylo možné představit. Žádné doly na vlnu neexistovaly. Určitý pás trávy poskytl nesmírně malý výnos. Aby mohl pán vsadit stovku guinejí na koňských dostizích, musel probíhat nějaký strašlivě úporný a komplikovaný proces shromažďování peněz a muselo k němu docházet v celé Anglii, neustále, s nezmenšenou intenzitou. Danielovi vhrkly do očí slzy, když si představil počet jednotlivých transakcí, k nimž musí docházet na určitém kusu anglického drnu a ploše sta čtverečních mil, aby z nich vzešla jedna libra šterlinků čistého příjmu, která může být doručena hejskovi do Londýna.

Ale v každém případě se to nějak dělo. Příjemci těchto liber šterlinků se celou zimu shromažďovali v Londýně a obcovali spolu. To znamená, že peníze mezi nimi měnily majitele. Nakonec se velká část těchto peněz musela vrátit na venkov jako úhrada za stavbu a údržbu majestátních domů atd.

Nejloupější možný způsob, jak to udělat, by byl vybrat veškeré pence na venkově, od milionů přispívajících usedlostí, a fyzicky je dopravit do Londýna; kolony vozů nechat, ať se nakrmí a napojí, zatímco aristokraté budou obcovat; a pak znovu naložit mince na vozy a odvézt je zpátky na venkov. A v některých zemích to tak možná dělali. Jenže Anglie zatvrzele odmítala razit mince velkých nominálních hodnot – to znamená zlaté mince – v dostatečně velkém množství, aby byly opravdu užitečné. Takové mince byly v každém případě pro drobné transakce na usedlostech příliš obrovské. Po těch vyražených většinou hned skočili londýnští kupci a využili je k obchodu se zámořím. Skutečnou anglickou mincí, kterou používali běžní lidé, byla vždy stříbrná pence. Ale díky své nízké hodnotě – jež byla přesně tím důvodem, proč byla užitečná v trhových městech a na venkově – byla strašlivě nevhodná pro aristokracii, která chtěla žít ve městě. Každoroční systola a diastola bohatství do Londýna a z něho ven by vyžadovala přesuny obrovských kolon vozů naložených mincemi.

Jenže na anglických cestách se takový provoz nikdy nevyskytoval. Již jen ta představa v sobě měla cosi robinhoodovského, ozvěnu dávných časů. A jelikož platí: sejde z očí, sejde z mysli,

Daniel nikdy nepřemýšlel o tom, co zmizení truhel s penězi z cest moderní Anglie znamená.

Co kdyby někdo získal důvěru velkého počtu aristokratů v Londýně? Mohl by pak vystupovat jako prostředník, který vyřizuje jejich transakce slovem a potřesením rukou, bez nutnosti převážet pytle se stříbrem a tahat je do dveří nóbl městských domů.

Co kdyby ten někdo měl také mnoho kontaktů na venkově – síť spolehlivých partnerů na všech panstvích a ve všech trhovách městech. Pak by se téměř obešel bez potřeby převážet oražené kotoučky stříbra po cestách do Londýna a ven – ale pouze tak, že by ji nahradil prudkým, obousměrným tokem informací.

Merkur s křídly na nohou, poslíček bohů, musel mít dnes velice málo na práci, neboť se zdálo, že všichni v Evropě uctívají Ježíše. Pokud by se dal nějak vypátrat, najmout do služeb a zaměstnat tím, že bude poletovat mezi městem a venkovem a přenášet informace o tom, kdo komu co dluží, a pokud by navíc měl místnosti plné pilně pracujících počtářů nebo (je-li možné se na tomto místě pustit do malé spekulace) obří aritmetický stroj pro saldování účtů, dala by se většina transakcí vyřešit pohybem pera po papíru a přesun stříbra po Anglii by se mohl omezit na minimum potřebné pro ustavení rovnováhy mezi městem a venkovem.

A co se stříbrem? Lepší je převést na zlato – počet potřebných vozů by se podělil třinácti.

A pokud by někdo někde měl rezervoár, cisternu s penězi, dokonce i *tyto* přesuny by se daly omezit – bylo by možné použít na křivky kalkulus a integrovat je v čase –

„Měl jste pravdu,“ zvolal pan Threader a vylezl zpátky do kočáru. „Jeho Milost se skutečně přestěhovala do Antverp.“

„Když u královny Anny naposledy propukly příznaky,“ odvětil roztěkaně Daniel, „Jiřímu Ludvíkovi v Hannoveru konečně došlo, že odpovědnost za Spojené království může kdykoli padnout na něho a jeho maminku a on bude potřebovat aparát – státní radu a vrchního velitele.“

„Samozřejmě by na to *chtěl* Marlborougha,“ prohlásil pan Threader, jako by ho to trochu pohoršovalo. Jako by v tom bylo něco jednoznačně nepatřičného, že si příští anglický král vybere

pro převzetí otěží armády nejskvělejšího a nejgeniálnějšího generála anglických dějin.

„Vévoda proto odjel do Antverp, aby obnovil vazby s našimi regimenty v Nizozemsku a byl připraven –“

„Skočit,“ dořekl pan Threader.

„Někteří by řekli posloužit, až začne nová vláda a skončí jeho vyhnanství.“

„Nezapomínejme, že dobrovolné.“

„Není hlupák ani zbabělec – určitě cítil nějakou silnou potřebu svou zemi opustit.“

„No ovšem, měl být souzen za účast v souboji!“

„Za to, že na souboj *vyzval* Swallowa Pouletta, jak jsem byl informován, když pan Poulett řekl vévodovi v parlamentu do tváře, že poslal své důstojníky na porážku v beznadějných vojenských střetech, aby pak mohl mít zisky z nového prodeje jejich důstojnických licencí.“

„To je skandál!“ řekl dvojznačně pan Threader. „Avšak to je minulost. Jakkoli se *dřív* mohlo *někomu zdát*, že vévodovy požadavky týkající se jeho exilu stojí na pevných základech, nyní jsou naprosto neopodstatněné; ohledně Marlborougha mám totiž zprávu, kterou jste ještě neslyšel ani vy, doktore Waterhousi, o to se klidně vsadím.“

„Jsem *ochromen* nedočkavostí, pane Threadere.“

„Čtený pan Oxford,“ začal Threader (mluvil o Robertu Harleyovi, strážci pokladu a královninu ministerském předsedovi a vůdci toryovské Juntilly, která před čtyřmi lety svrhla whigské Juncto), „udělil vévodovi z Marlborough poukázku na deset tisíc liber, aby mohl znovu zahájit stavbu tohoto paláce!“

Daniel vzal do ruky londýnské noviny a zachrastil jimi. „To je od něho velice zvláštní, když nádoba Harleyovy rozmrzelosti, *Examiner*, chrlí na Marlborougha žluč.“ Daniel se tak jemně snažil naznačit, že Harley podstrkuje Marlboroughovi peníze, jen aby odvedl pozornost, ale ve skutečnosti chystá se svými pochopy něco zavrženíhodného. Pan Threader to ale vzal doslovně. „Pan Jonathan Swift z *Examineru* je bulteriér,“ prohlásil a zahrnul noviny pohledem, který byl na jeho poměry vřelý. „Jak jednou zaryl špičáky ctěnému panu Marlboroughovi do nohy, dalo ctěnému panu Oxfordovi několik let dřiny, než

se mu podařilo ty zpěněné čelisti rozevřít; ale to nic, Harleyovy *činy* hovoří hlasitěji než Swiftova *slova*; whigové, kteří by si chtěli Marlboroughovy ctnosti přivlastnit, teď musejí vysvětlit záležitost s těmi deseti tisíci librami.“

Daniel se chystal podotknout, že toryové udělají velice dobrý obchod, když dostanou Marlborougha za deset tisíc liber do svého tábora – zejména když to ve skutečnosti nebyly jejich peníze –, ale udržel jazyk za zuby, neboť poznal, že to nemá smysl. On a pan Threader se nemohli nikdy na ničem shodnout. Další diskusí se nedalo nic získat, neboť fascinace pana Threadera oněmi deseti tisíci librami byla danou veličinou, jež Danielovi konečně umožnila rovnici vyřešit.

„Přemýšlím, jestli je možné, že už jsme se někdy setkali, vy a já,“ řekl hloubavě. „Dávno.“

„Muselo to být opravdu velice dávno, pane. Já nezapomínám –“

„Toho jsem si na vás všiml, pane Threadere, že některé věci necháváte klidně odplynout do minulosti – což je *praktické* –, ale nezapomínáte – což je *prozíravé*. V tomto případě jste nic nezapomněl; nebyli jsme oficiálně představeni. V létě roku 1665 jsem opustil Londýn a vyhledal útočiště v Epsomu. Jelikož na cestách byl v důsledku obav z moru velice slabý provoz, musel jsem z města Epsom na panství Johna Comstocka pěšky. Bylo to poměrně daleko, ale rozhodně to nebylo nepříjemné. Vzpomínám si, že mě cestou předjel kočár, který jel do zámku. Na jeho dveřích byl vymalován erb, který jsem neznal. Za dobu svého pobytu jsem jej zahlédl ještě několikrát. Zbytek Anglie sice byl znehybněn – nabalzamován –, ale muž, který v tom kočáře jezdil, by se za žádných okolností nezastavil. Jeho příjezdy a odjezdy pro mne byly důkazem, že svět neskončil, nenastala Apokalypsa – dunění kopyt jeho spřežení na Comstockově příjezdové cestě bylo jako slabý tep na pacientově krku, z něhož lékař pozná, že pacient ještě žije...“

„Kdo je ten blázen, který jezdí sem a tam uprostřed morové epidemie,“ zeptal se Daniel, „a proč ho John Comstock pouští k sobě do domu? Vždyť nás ten ničema všechny nakazí!“

„John Comstock nemůže toho muže k sobě nevypustit, stejně jako nemůže ze svých plic vykázat vzduch,“ řekl Wilkins. „Je to jeho půjčovatel peněz.“

Panu Threaderovi začínaly z očí téct slzy, ale bylo sporné, jestli za to může Danielovo sentimentální vyprávění, anebo konečně pochopil povahu Danielova slabého propojení se Stříbrnými Comstocky. Daniel dovedl anekdotu do rychlého a milosrdného konce: „Pokud mě paměť neklame, tentýž erb je vyveden na dveřích vozu, v němž právě sedíme.“

„Doktore Waterhousi, už nebudu mlčky přihlížet tomu, jak znevažujete svou schopnost vzpomínat, neboť máte vskutku paměť jako slon, pane, a už se nedivím, že jste byl v mladém věku přijat do Královské společnosti! Vaše líčení nemá chybu; můj zesnulý otec, kéž se bůh slituje nad jeho duší, měl tu čest sloužit hraběti z Epsomu, přesně jak jste řekl, a moji bratři a já jsme ho během svého takříkajíc uřednictví při několika výjížďkách do Epsomu doprovázeli.“

SLÍBIL, ŽE DO LONDÝNA PŘIJEDOU další den, ale záležitost deseti tisíc všechno změnila. Pan Threader byl teď ve stejně složité situaci jako pavouk, kterému se do sítě nečekaně chytilo něco obrovského – to znamená, že se jednalo o dobrou zprávu, ale od něho to teď vyžadovalo hodně horečného pobíhání. Osmadvacátého a devěťadvacátého ledna se tak zdrželi u Oxfordu. Daniel se mohl do Londýna snadno dostat, ale opět se rozhodl dotáhnout putování s panem Threaderem do konce. A tak zatímco pan Threader, nezvyklý na takovou námahu, vyspravoval vlákna své místní sítě, Daniel si odskočil do Oxfordu oživit přátelství anebo, pokud pro to byl dobrý důvod, nepřátelství s učiteli z univerzity.

Třicátého, což byla sobota, vyrazili pozdě. Daniel si nejdřív musel najít drožku, aby ho odvezla z Oxfordu zpátky do Woodstocku. V lesích hodně bloudili, než kolonu pana Threadera našli. A když ji Daniel zahlédl, jak stojí před domkem na kraji lesa, poznal, že se nakonec vrátil příliš brzy, protože všechny koně ještě měly vaky na krmení. Nechal kočího na místě vyložit jeho truhly, aby je muži pana Threadera mohli umístit na správný vůz. Sám Daniel však zůstal uvnitř drožky a kočího požádal, ať jede po cestě ještě míli dál a vysadí ho, aby si mohl vychutnat procházku lesem zpátky. Pokud se dnes měli pokusit dojet až do Londýna, byla by to pro něho poslední šance protáhnout si nohy.

V lesích bylo příjemně. Jaro se snažilo nastoupit brzy. Větve sice byly holé, ale cesmíny a břechťany skýtaly trochu zeleně. Cesta však byla rozbahněná, plná louží, které by představovaly výzvu i pro albatrosa. Zdálo se, že obchází patu kopce nacházejícího se mezi ním a domkem, tak z ní Daniel při první příležitosti odbočil a vzal to pěšinou, která vypadala jako vyšlapaná zvěř, na vyšší a pevnější zem. Na vrcholku stoupání ho čekalo malé zklamání, když zjistil, že domek je přesně tam, kde jej čekal. Od chvíle, kdy si naposledy užil rozrušení z toho, že zabloudil, uplynuly už desítky let. Pustil se tedy dolů, přišel do malého tábora ze zadní strany, a tudíž něco zahlédl oknem.

Tři dřevěné truhly ze zavazadlového vozu pana Threadera byly přeneseny dovnitř a odemčeny. Obsahovaly váhy – nádherné váhy vyrobené ze zlata, aby cykly zacházení a leštění v průběhu let nenarušily jejich rovnováhu. Před každou vahou seděl jeden z asistentů pana Threadera a po jedné vážil zlaté mince. Další asistent mince počítal, když opouštěly truhlu, a podle potřeby je rozdělával vážičům, kteří zvážené mince po jedné vyrovnávali na vyšívanou zelenou plst' rozvinutou na desce stolu. Každý vážič obhospodařoval tři hromádky mincí, z nichž ta prostřední byla vyšší než ostatní dvě. Když začala být hromádka vratká, odnesli ji, přepočítali a uložili do jednoho z trezorů pana Threadera. Takový celkový dojem alespoň Daniel získal nakukováním do starých okenních tabulek plných bublinek očima starýma šedesát sedm let.

Potom si vzpomněl na varování, jehož se mu dostalo od Willa u Saracénovy hlavy. Okamžitě pochopil, že i když sem přišel s naprosto čistými úmysly a na tento výjev narazil náhodou, nikdo by na to tak *nepohlížel*. Přestože byl bezúhonný, zmocnil se ho svíravý pocit viny. Jednalo se o zázračný produkt sebemrskacství, které si mladí puritáni osvojovali od starších, tak jako se cikánské děti učí polykat oheň. Schoval se zpátky do lesa jako pytlák, který narazil na tábor hajného, oklikou se vrátil na cestu a přišel k vozům z této strany, právě když váhy a trezory nakládali na vozy k dalšímu převozu.

Začali postupovat uličkou prosperujících říčních přístavů, které se mačkaly na březích Temže. V několika městech, jimiž projížděli, byl ten den trh, což je brzdilo, takže se do večera

nedostali dál než do Windsoru. Panu Threaderovi to vyhovovalo, neboť v oblasti překypující vikomty, hrabaty a podobně cítil šanci na konverzaci a zisk. Daniel se rozhodl dojít po cestě do nedalekého městečka Slough, v němž bylo plno hostinců včetně několika na pohled novějších, o nichž se domníval, že by mohly poskytovat slušné ubytování. Pan Threader považoval tento plán za šílený a Danielův odchod sledoval s mimořádnými obavami i přesto, že se předtím nechal od Daniela před několika svědky vyvázat z odpovědnosti. Avšak Daniel se ani nestačil při chůzi pořádně dostat do tempa, když ho poznal a pozdravil místní drobný šlechtic, jenž byl členem Královské společnosti a trval na tom, aby ho Daniel doprovodil do jeho domu nedaleko Etonu a zůstal na noc v jeho pokoji pro hosty. Daniel ochotně přijal – k úžasu pana Threadera, kterému se ten výjev odehrál před očima přímo na cestě, a který považoval za velice výjimečné, skoro až podezřelé, aby chlapíka jako Daniel někdo takto poznal a vytrhl z davu čistě kvůli tomu, co se mu děje v mozku.

Další den, v neděli 31. ledna 1714, Daniel nedostal snídani, protože se žádná nepodávala. Jeho hostitel dal personálu kuchyně volno. Místo toho musel do nádherného kostela mezi Windsorem a Londýnem. Byl to přesně ten typ kostela, jaký by Drake během občanské války s krajní předpojatostí zapálil. A čím déle se na něj Daniel díval, tím víc v něm sílila jistota, že jej Drake skutečně *vypálil* a Daniel tomu přihlížel. Nevadí, jak by řekl pan Threader, to byla minulost. Kostel měl teď krásnou novou střechu. Danielův zadek a zadky urozených a zámožných členů kongregace držely nad kamennou podlahou znamenité lavice, které se pronajímaly za roční poplatky, jejichž výši si Daniel ani neměl odvahu představovat.

Vypadalo to jako ambiciózní kostel, v němž bude duchovní nosit nádherné roucho. A možná to tak bylo. Ale ne dnes. Pastor se přišoural uličkou v pytlovině, s hlavou svěšenou a bledými klouby prstů sepnutými pod bradou. Z varhan se linula tklivá hudba hraná na jazýčkové píšťaly, která imitovala, jak farníkům kruží v prázdném břiše.

Byl to obraz ponurosti před vpádem Normanů. Daniel napůl čekal, že uvidí Vikingy, jak proskočí vitrážovými okny a začnou znásilňovat ženy. Byl přesvědčený, že královně Anně se znovu

přitížilo, nebo Francouzi vylodili v ústí Temže stovku irských regimentů. Ale když nechali za sebou povinné procedury na začátku bohoslužby a kazatel konečně dostal příležitost postavit se a podělit se o to, co má na srdci, ukázalo se, že všechno toto postění, pokora a oděvy z hrubé látky mají oplakávat událost, jíž byl Daniel svědkem z pohodlného posedu na otcových ramenou před pětadesáti lety.

„KDYBY TI LIDÉ BYLI INDOVÉ, vyšlo by to pro mě nastejno!“ zakřičel, když o tři hodiny později skočil do kočáru pana Threadera – sotva co stačil doznít závěrečný žalozpěv.

Potom se podíval na pana Threadera. Čekal, že jeho paruka se změní v nimbus praskajících plamenů a roztavené obroučky brýlí mu skanou z uší, neboť Danielovo rozpoložení trpělo silnými výkyvy, když nedostal najíst, takže si byl jistý, že z úst dští oheň a z uší mu létají jiskry, ale pan Threader jenom udiveně zamrkal. Nato jeho bílé obočí, které ani náhodou nehořelo, povyjelo nahoru, což pan Threader dělal, když neovládl nutkání se usmát.

Daniel věděl, že jeho spolucestující cítí toto nutkání z následujícího důvodu: a sice že teď, v posledních hodinách jejich dvoutýdenní pouti, dokázaly hlad a kázání anglikánské vysoké církve to, co se panu Threaderovi nezdařilo – demaskovat pravého Daniela Waterhouse.

„Já žádné Indy nevidím, doktore Waterhouse, pouze houf dobrých farníků opouštějících nikoli pohanský chrám, ale svatostánek státní církve této země, pokud snad máte mylné informace.“

„Víte, co dělali?“

„Vím, pane, neboť jsem v tom kostele byl také, byť, to musím přiznat, ne v tak drahé lavici...“

„Odčiňovali strašlivý hřích spáchaný odpornou vraždou královského mučedníka! Připomínali si jeho ohavné zmasakrování rukama davu!“

„To potvrzuje, že jsme se účastnili stejné bohoslužby.“

„Já jsem u toho byl,“ řekl Daniel – čímž myslel to ohavné zmasakrování – „a mně to připadalo jako úplně normální a spořádaný proces.“ Tou dobou už se dokázal trochu uklidnit a neměl pocit, že chrlí oheň. Poslední větu pronesl velice vyrovnaným konverzačním tónem. Na pana Threadera přesto zapůsobila

mnohem silněji než cokoli, co na něho Daniel mohl zakřičet nebo zařvat. Rozhovor skončil stejně dramaticky, jako začal. Další hodinu mezi nimi nepadlo skoro ani slovo a stejné to bylo i potom, zatímco se kočár a kolona vozů vzadu proplétaly ulicemi města k Oxford Road, zabočily směrem k City a vydaly se zelenou krajinou posetou rybníky k východu. Pan Threader, jenž seděl po směru jízdy, se díval okénkem ven a tvářil se znepokojeně, zamyšleně, a potom smutně. Daniel tuto posloupnost emocí znal až příliš dobře: byla to kúra, kterou evangelíci předepisovali zatraceníhodným hříšníkům. Smutek zanedlouho vystřídá odhodlání. Po něm mohl Daniel očekávat zoufalý plamenný pokus o konverzaci.

Daniel seděl otočený dozadu a díval se, jak pod koly vozu se zavazadly ubíhá cesta. Věděl, že na tom voze se nachází podivně přeorganizovaná sbírka trezorů pana Threadera. To ho navedlo na velice potřebnou změnu tématu.

„Pane Threadere. Jak se vám mám odvděčit?“

„Ehm, doktore Waterhousi? Cože?“

„Nejen že jste mne dovezl, ale také jste mne dva týdny živil, bavit a povznášel a já vám dlužím peníze.“

„Ne. Vůbec ne, opravdu. Když jde o obchodní záležitosti, jsem velice puntičkářský, pane Waterhousi. Pokud bych chtěl nějakou náhradu, řekl bych to ještě předtím, než jsme vyjeli z Tavistocku, a pohlídal bych si, abych ji od vás dostal. Jelikož jsem to neudělal *tenkrát*, nemohu od vás vzít *penci teď*.“

„Měl jsem na mysli víc než *penci* –“

„Doktore Waterhousi, vážil jste dlouhou cestu – pro mne nepředstavitelnou – a jste daleko od domova. Byl by hřích přijmout z vaší peněženky třeba jen čtvrták.“

„Moje peněženka do toho nemusí vůbec vstupovat, pane Threadere. Tuto cestu jsem nepodnikl bez zajištění. Můj bankéř v City vám bez váhání poskytne spravedlivou částku na úvěr osoby, která se za mou cestu zaručila.“

V panu Threaderovi se konečně probudil zájem; přestal se dívat z okna a obrátil pozornost na Daniela. „Nevezmu si peníze od nikoho – od vás, vašeho bankéře ani vašeho mecenáše, pane. A nebudu se ptát, kdo vaším mecenášem je, neboť mi postupně došlo že, vaše záležitost je jako netopýr – temná, kradmá

a choulostivá. Ale pokud byste byl té dobroty a v jedné drobnosti uspokojil mou profesionální zvědavost, považoval bych váš účet za plně uhrazený.“

„Stačí si říct.“

„Kdo je vašim bankéřem?“

„Jelikož žiji v Bostonu, banku v Londýně nepotřebuji – ale mám to štěstí, že mám v tomto oboru rodinný kontakt, na který se mohu obrátit, pokud by taková potřeba vyvstala: svého synovce, pana Williama Hama.“

„Pan William Ham! Bratři Hamovi! Zlatničtí bankéři, kteří zkrachovali!“

„Patrně myslíte jeho *otce*. William byl tenkrát ještě chlapec.“ Daniel začal vysvětlovat kariéru mladého Williama v Bance Anglie, ale nechal toho, když si všiml skelného pohledu pana Threadera.

„Zlatničtí bankéři!“ zopakoval pan Threader. „Zlatničtí bankéři.“ Něco v jeho hlase připomnělo Danielovi Hooke, když pod mikroskopem identifikoval parazita. „Tak vidíte, doktore Waterhousi, stejně je to jedno, neboť se nedomnívám, že by pro mne peníze pana Hama byly nějak přínosné.“

Daniel v tu chvíli pochopil, že pan Threader nastražil past, když se zeptal na jméno jeho bankéře. Říct panu Threaderovi, půjčovateli peněz: *Můj bankéř je zlatnický bankéř*, bylo jako zmínit se před arcibiskupem: *Chodím do kostela do stodoly* – důkaz, že patří k nepřátelům. Past teď sklapla; a ať už to byl úmysl, nebo ne, došlo k tomu v okamžiku, kdy se šinuli přes Tyburnský kříž, kde byly na dřevěné konstrukci nabodány údy čerstvě rozčtvrcených zločinců ověšených rozmotanými střevy. Pan Threader s definitivností norny prohlásil: „Penězokazi!“

„Za to se teď lidé popravují rozčtvrcením?“

„Sir Isaac je odhodlán je vykořenit. Obrátil soudní autority na svůj názor, že padělání peněz není drobný zločin – *je to velezrada*. Velezrada, doktore Waterhousi. A každý penězokaz, kterého sir Isaac chytí, skončí *takto*, jako potrava much a krkavců na Tyburnském stromu.“

Pak, jako by to byl nejpřirozenější přechod, jaký si lze představit, se pan Threader – jenž se naklonil daleko dopředu a otočil hlavu, aby se mohl dlouze zamyslet nad zahrňvajících zbytky

posledních obětí sira Isaaca – se spokojeným povzdechem pohroužil zpátky do klidu a upřel stejný pohled na špičku Danielova nosu. „Vy jste byl u toho, když Karlovi I. setnuli hlavu?“

„Už jsem vám to řekl, pane Threadere. A přinejmenším mne *překvapilo* přijít o pětadesát let později do kostela a setkat se s důkazem, že tito vyznavači vysoké církve se z té události dosud nevzpamatovali. Máte představu, pane Threadere, kolik Angličanů v občanské válce zahynulo? V souladu s našimi pravidly se ani nebudu zmiňovat o Irech.“

„Ne, netuším.“

„Přesně tak! A proto mi připadá dělat takový rozruch kolem jednoho chlapíka stejně bizarní, modlářské a fetišistické, jako když Indové uctívají krávy!“

„Žil ve stejné čtvrti,“ řekl pan Threader s odkazem na Windsora.

„Lokální souvislost, o níž při bohoslužbě nepadlo ani slovo – v její první, druhé ani třetí hodině. Zato jsem slyšel spoustu věcí, které mi zněly jako *politika*.“

„Vám. Jistě. Ale *mně*, doktore Waterhousi, to znělo jako *kázání*. Naproti tomu kdybychom šli tam –“ pan Threader ukázal na stodolu v poli severně od Tyburn Road, která byla obklopená drožkami a do okolí šířila čtyřhlasou harmonii, tudíž se jednalo o modlitebnu nějaké dobrovolné církve –, „mnoho z toho, co bychom slyšeli, by vám znělo jako kázání a mně jako politika.“

„*Mně* by to znělo jako zdravý selský rozum,“ ohradil se Daniel, „A doufám, že časem také vy dojdete ke stejnému názoru – což by pro *mne* bylo nemožné *tam* –“ shodou okolností právě vjeli do nějaké významné nové ulice, která v Danielově době neexistovala, nebo byla jen dobytčí pěšinou; při pohledu na sever každopádně uviděl Oxfordskou kapli tam, kde byla vždycky, a tak mohl na věžičku anglikánského kostela ukázat, což bylo vše, čím chtěl svůj postoj ilustrovat, „že to nemá vůbec žádný smysl, je to jen nesmyslný rituál!“

„Je jen přirozené, že mysteria víry se zpěčují vysvětlení selským rozumem.“

„Jestli tomu věříte, vyšlo by nastejno, kdybyste byl katolík.“

„A vy, pane, byste mohl být ateista – ledaže byste se, tak jako mnoho členů Královské společnosti, cestou k ateismu rozhodl, že si uděláte zastávku pro obcerstvení u pramene arianismu.“

Daniela to ohromilo. „Je snad široce známo – nebo se *předpokládá*, měl bych říct –, že Královská společnost je hnízdem arianismu?“

„Pouze mezi těmi, kteří dovedou rozeznat, co je *zjevné*, pane.“

„Ti, kteří dovedou rozeznat, co je *zjevné*, by mohli na základě bohoslužby, jíž jsme se právě zúčastnili, dojít k závěru, že v této zemi vládnou jakobité – a vládnou od samého *vrcholu*.“

„Svou bystrostí zahanbujete mou, doktore Waterhousi, pokud v této věci znáte názor královny. Pretendent sice je zarytý katolík a pobývá ve Francii, ale je její bratr. A očekávat, že se ta ubohá, stará, osamělá žena na sklonku života nenechá ovlivnit takovými ohledy, je nelidské.“

„Zdaleka ne tak nelidské jako uvítání, jehož by se dostalo jejímu bratrovi, kdyby připlul k těmto břehům a vydával se za krále. Vezměte v úvahu příklad rozebíraný tak úmorně při naší návštěvě kostela.“

„Vaše upřímnost je osvěžující. V mých kruzích lidé tak otevřené narážky na stětí krále davem nedělají.“

„Jsem rád, že se cítíte osvěžen, pane Threadere. Já mám pouze hlad.“

„Mně se zdá, že *žízníte* –“

„Po krvi?“

„Po *královské* krvi.“

„Krev pretendenta královská není, neboť není králem a nikdy jím nebude. Viděl jsem krev jeho otce, když mu prýštila z nosu v nálevně v Sheerness, krev jeho strýce, když mu ve Whitehallu pouštěli žilou, krev jeho děda rozstříknutou před pětadesáti lety všude kolem popraviště před Hodovním domem a žádná z nich se nelišila od krve odsouzcenců, kterou jsme v Královské společnosti uchovávali do nádob. Pokud prolítí pretendentovy krve zabrání další občanské válce, nechť je prolita.“

„Opravdu byste měl svůj jazyk krotit, pane. Jestli pretendent skutečně usedne na trůn, slova, která jste právě pronesl, by byla velezrádná. Odvlekli by vás na saních na místo, které jsme právě nechali za sebou, kde by vás zčásti oběsili a rozčtvrtili.“

„Připadá mi prostě nemyslitelné, že by někdo strpěl, aby ten člověk vládl Anglii.“

„Říkáme tomu teď Spojené království. Pokud byste právě

přijel z Nové Anglie, doktore Waterhousi, která je semeništěm opozičníků, nebo kdybyste pobýval příliš dlouho v Londýně, odkud whigové a parlament poručníkují běžným rozumným Angličanům, pochopil bych, proč to tak cítíte. Ale během naší cesty jsem vám ukázal Anglii *takovou, jaká je*, ne takovou, jak si ji představují whigové. Jak je možné, aby si člověk vaší intelligence nevšiml bohatství této země – *světského* bohatství našeho obchodu a *duchovního* bohatství naší církve? Já vám říkám, že kdybyste to bohatství doopravdy chápal, určitě byste byl tory, *možná* dokonce jakobita.“

„*Duchovní* stranu účtu vyvažují nebo dokonce převažují kongregace, které se shromažďují v modlitebnách, kde člověk nemusí podepisovat nájem, aby usedl do lavice. Církevní spory tak můžeme ze zúčtování vypustit. Pokud se jedná o *peníze*, přiznávám, že prosperita našeho venkova do značné míry překonala moje očekávání. V porovnání s bohatstvím City je to však málo.“

Načasování opět hrálo pro Daniela, neboť teď byli na Oxford Street. Nalevo od kočáru se Green Lane táhla otevřenou krajinou k severu, proplétala se mezi parky, zahradami a usedlostmi, nořila se do mělkých údolí a přeskakovala stoupání. Na pravé straně bylo všechno zastavěné: čtvrtí, kterou si před dvaceti lety mohl Sterling* jen představovat – Soho Square. Daniel ukázal nejdřív na jednu stranu, pak na druhou, a navázal: „Venkov totiž získává příjmy z fixních zásob – ovčí žeroucích travu. Zato město získává bohatství ze zahraničního obchodu, který stále roste a je, jak říkám, nevyčerpatelný.“

„Ach, doktore Waterhousi, mám obrovskou radost, že mi prozřetelnost dala šanci uvést vás v tomto směru do obrazu, než přijedete do Londýna a ztrapníte se zastáváním názorů, které přestaly platit, když jste byl pryč. Pohleďte, jsme na Tottenham Court Road, kde město doopravdy začíná.“ Pan Threader zabušil na střechu a zavolal okénkem na kočího: „High Street je neprůjezdná, dělá se v ní nová dlažba, vezmi to doleva po Great Russell na High Holborn!“

„Naopak, pane Threadere. Víím, že toryové zřídili vlastní banku,

* Sterling Waterhouse (1630-1703), Danielův starší nevlastní bratr, realitní developer, později povýšený na hraběte z Willesdenu.

jako konkurenci a protiváhu Banky Anglie. Jenže Banka Anglie je kapitalizovaná východoindickými akciemi. Čistým jménem to-ryovské Pozemkové banky je jednoduše půda. A obchod s Východní Indií rok od roku roste. Avšak množství půdy je pevně dané, pokud nechcete napodobovat Holanďany a vyrábět si vlastní.“

„A právě v tom je třeba uvést vás do obrazu, doktore Waterhousi. Pozemková banka je starožitná hloupost, přesně z důvodů, které jste uvedl. To však v žádném případě neznamená, že Banka Anglie má monopol. Naopak. Se vši úctou k pracovitým, avšak pomýleným mužům z Juncta, zdraví jejich banky je stejně vachrlaté jako zdraví královny. Válka, kterou jsme právě ukončili, byla whigská válka, kterou váhavé královně vnutil neodbytný válkychtivý parlament pod vedením Juncta opojeného sny o dobrodružstvích na cizí půdě. Peníze získali zdaněním obyvatel venkova – a já vím, o čem mluvím, neboť to jsou moji přátelé! – a dostali ty peníze do truhel armády vévody z Marlborough prostřednictvím půjček sjednaných v City s velkými osobními zisky pro whigské bankéře a zlatnické bankéře. Jistou dobu to bylo velice lukrativní, pane Waterhousi, a pokud byste uvěřil prohlášením pana Ravenscara, možná by se vám dala odpustit představa, že pro Banku Anglie bylo to všechno ziskové. Mimochodem, to je jeho dům,“ poznamenal pan Threader při pohledu na rozrůstající se barokní palác na severní straně Great Russell Street. „Nevýslovně vulgární, typicky *novátorský*...“

„Architektem jsem byl já,“ podotkl jemně Daniel.

„*První* části,“ dodal po krátké odmlce pan Threader, „která byla obdivuhodná, klenotnice. Škoda toho, co se s ní stalo po vašem odjezdu. Znáte se jak se zlatými, tak se stříbrnými Comstocky. To je úžasné! Ravenscar již není v takovém postavení, aby si mohl dovolit to nejlepší, a tak, jak můžete vidět, si to, co nemůže mít ve vkusu a kvalitě, vynahrazuje pompou a objemem. Zdá se, že jeho milence se to líbí.“

„Vida.“

„Vy víte, kdo je milenkou lorda Ravenscara?“

„Netuším, pane Threadere. Když jsem ho znal, měl každý týden jinou děvku, a někdy i tři najednou. Kdo mu dělá děvku teď?“

„Neteř sira Isaaca Newtona.“

Daniel se s tím nedokázal vyrovnat, tak řekl první, co mu přišlo na mysl. „Tady jsme bydleli.“

Kývl hlavou jižním směrem přes Waterhouse Square a zabořil se do svého sedadla hlouběji, aby se mohl podívat na dům, který bratr Raleigh vystavěl na sutinách toho, v němž Drake vyletěl do povětří. Tak se stalo, že se kolena dotkl pana Threadera, který zřejmě historii Drakeova skonu znal a zachoval uctivé mlčení, než náměstí objeli. Když se David ze své snížené pozice rozhlédl po panoramatu města, šokovala ho obrovská kopule, kterou nakrátko spatřil: nový Svatý Pavel. Pak kočár zahnul na Holborn a on ji ztratil z dohledu.

„Neříkal jste předtím něco o bankách?“ zeptal se Daniel v zoufalé snaze vypudit z mysli obraz toho, jak Roger Comstock strká svůj příjící úd do Isaacovy neteře.

„V posledních letech války se whigům vedlo špatně, velice špatně!“ odpověděl pan Threader, vděčný za to, že dostal příležitost vylíčit nezdary Juncta. „Bankrot donutil Anglii udělat to, co Francie udělat nemohla: požádat o mír, aniž dosáhla hlavních cílů války. Není divu, že Marlborough uprchl ze země, není vůbec divu!“

„Nechce se mi věřit, že by obchod s Východní Indií zůstal v krizi dlouho.“

Pan Threader se naklonil dopředu a chystal se odpovědět, ale zabránilo mu v tom přerušení technické povahy, jež přišlo od kočího.

„Doktore Waterhousi, jestli budete tak laskav a uvedete v širším Londýně nějaký cíl, bude mi ctí a výsadou dopravit vás tam; blížíme se však k Holbornskému mostu, brány a hradba starého města jsou na dohled, a musíte se rozhodnout teď, pokud mě skutečně nechcete doprovodit až na Change Alley.“

„To je od vás velice laskavé, pane Threadere. Dnes zůstanu na noc v Královské společnosti.“

„To je ono, šéfe!“ zahlaholil kočí, který jejich rozhovor slyšel, když potřeboval. Potom obrátil pozornost ke koním a oslovil je úplně jiným jazykem.

„Je to smůla, že se Královská společnost vystěhovala z Greshamovy koleje,“ prohlásil pan Threader.

„Jemnost naší rozpravy mě nepřestává udivovat, pane,“

povzdechl si Daniel, „neboť ve skutečnosti Královskou společnost z té trouchnivějící budovy vyhodili, když Hooke – který jejich pronájem léta s obvyklou drsnou houževnatostí obhajoval – v roce 1703 zemřel. Bez Hooka se jim dařilo vystěhování pouze oddalovat. A šlo jim to skvěle, ale poslední čtyři roky měli nové prostory u Fleet Street. Ti z nás, kteří utopili peníze v dluhopisech, za něž se nová budova zaplatila, by se možná uchýlili k silnějšímu výrazu než ‚smůla‘.“

„Jako na zavanou jste zmínil téma investic, pane. Chystal jsem se zmínit, že pokud bychom vás vezli do Greshamovy koleje, projeli bychom kolem průčelí nové budovy na rohu ulic Threadneedle a Bishopsgate, která by se dala právem označit za div světa.“

„Copak – vaše kanceláře, pane Threadere?“

Pan Threader se zdvořile zasmál. Pak získal rozrušený výraz, neboť kočár zpomalil a maličko se naklonil, čímž ho zatlačil dolů a Daniela vyvýšil. Zdolávali teď mírné stoupání. Pohled pana Threadera se přenesl zleva doprava a tam se zastavil, upřený na hřbitov u kostela svatého Ondřeje, shluk šedivých náhrobků vytrácejících se v šeru absurdně zkráceného zimního dne. Daniel, jemuž by i za denního světla činilo jisté potíže sledovat, kde v tomto novém Londýnu jsou, si uvědomil, že stále kodrcají k východu po High Holborn; minuli několik odboček, například Chancery Lane a Fetter Lane, kterými by se dostali dolů na Fleet Street. Když svatý Ondřej zůstal za vozem, projeli právě kolem další: Shoe Lane. Stoupali k mostu, kde Holborn jako venkovský gentleman překračující hromádku trusu překonával Fleetský kanál.

Pan Threader zabušil na střechu. „Královská společnost už nesídlí v Greshamově koleji!“ vysvětlil kočímu. „Přestěhovali se do dvora u Fleet Street.“

„Craneův dvůr,“ řekl Daniel. „V blízkosti Fetter Lane – tak jsem byl alespoň informován.“

Kočí něco zamumlal, jako by se styděl mluvit o tom nahlas.

„Urazilo by vás, vyděsilo, znechutilo nebo jakkoli jinak obtěžovalo, pokud bychom to vzali po Fleetu?“

„Hlavně když se o to nepokusíme na *člunu*, pane Threadere.“

Pan Threader si přitiskl konečky prstů na ústa, jako by u něho

pouhá zmínka o něčem takovém moha vyvolat zvracení. Druhou rukou současně dal signál zabušením do střechy. Kočí okamžitě dovedl své spřežení k levému kraji ulice. „Okraj Cloaky maximy byl zpevněn od doby, kdy jste naposledy, ehm –“

„Provedl úložku do trezoru?“

„Je to tak, doktore Waterhousi. A zatím je příliš časně na to, aby noční provoz dostoupil takové aktivity, jaké by se člověk později chtěl tak zoufale vyhnout.“

Daniel neviděl, kam jedou, ale už to cítil, a také poznal, jak se kočár stáčí od paty Holbornského mostu a zpomaluje, aby zvládl zahrnout na jih. Předklonil se a okénkem se rozhlédl po délce Fleetského kanálu, černé a na první pohled bezedné šterbiny v dlouhé ploše nevýslovně špinavého dláždění, táhnoucí se na jih k Temži. Obloha nad řekou tuto škvíru, od níž jako by se budovy města zděšeně odtahovaly, zalévala pazourkově třpytivým šerem. V rozporu s optimistickou předpovědí pana Threadera zacouval k okraji příkopu vůz tažený oslem, který tvořila obří bečka na kolech, a na své zádi otevřel velký otvor, jímž do tohoto nejneoblíbenějšího přítoku Temže vychrlil hutný hnědý vodopád. Zvuky vycházející z hlubiny pod ním naznačovaly, že dopadá do něčeho jiného, než je čirá tekoucí voda. Když se Daniel letmo podíval podél příkopu mezi nimi a Fleetským mostem, vzdáleným asi čtvrt míle po proudu – pokud „po proudu“ tady mělo nějaký význam –, uviděl dva další podobné vozy, jak dělají totéž, nebo se k tomu připravují. Kromě obvyklé sebranky zahalečů, pobudů, zlodějů, otrhanců a zostuzených kněží nabízejících za úplatu okamžitě sňatky, tam byla už jenom jedna nosítka, která se právě nořila z uličky na opačném břehu stoky a zatáčela na sever k Holbornu. Když je spatřil Daniel, zaváhala a zastavila se. Obličeje dvou mužů, kteří je nesli, se zakulatily jako dva dorůstající měsíce, když se otočili ke koloně pana Threadera. Nato kočár, v němž jel Daniel, zatočil. Stoka zmizela Danielovi z dohledu a byla nahrazena první z několika řad vývažoven a trhových stánků. Tady, blízko Holbornu, všechny nevypadaly tak hrozně, ale dalo se čekat, že s jejich dalším postupem budou rychle upadat. Daniel otočil hlavu na druhou stranu ke kanálu. Z druhého břehu vyrůstala velká holá zeď větraná několika okny se silnými mřížemi: průčelí Fleetské věznice. V dalším okamžiku

mu výhled zakryl čumák vola táhnoucího fekální vůz. Závan, který se dovnitř nahnul oknem, ho na několik chvil ochromil.

„Dnes jsou vklady určitě malé a trezory prázdné, když tolik lidí drží půst na paměť královského mučedníka,“ poznamenal trpce Daniel, neboť poznal, že pan Threader chce pokračovat v rozhovoru o finančních institucích.

„Kdybych přijížděl do Londýna jako někdo nový, doktore Waterhousi, a chtěl bych spojit své osobní zájmy s nějakou bankou, Banku Anglie bych minul – na mou věru, prosvišťel bych kolem ní! Pro vaše dobro! A jel bych dál.“

„Myslíte ke Královské burze... o jeden nebo dva domy dál, na opačné straně...“

„Ne, ne, ne.“

„Aha, vy mluvíte o Change Alley, kde se to hemží spekulanty.“

„To je u Cornhillu. Proto se v čistě kartografickém smyslu posouváte víc do zimy. Ale v jiném přihořívá.“

„Snažíte se probudit můj zájem o nějaké cenné papíry, které se prodávají v Change Alley. Ale jejich původ je v Osmém divu světa na Threadneedle, v blízkosti Greshamovy koleje. Je to znamenitá hádanka, pane Threadere, a já na její zodpovězení nestačím, neboť jsem po dobu dvaceti let nebyl pravidelným návštěvníkem této velice rušné čtvrti.“

Daniel se naklonil na stranu, položil loket na opěrku a podepřel si bradu dlaní. Neudělal to proto, že by byl unavený a zesláblý hladem (přestože byl), ale proto, aby měl výhled zadním okénkem kočáru vedle hlavy pana Threadera. Zahlédl totiž, že je předhání zvláštní zjevení. Člověk z venkova by usoudil, že je to rakev levitující ve vzduchu. A s ohledem na počet mrtvol, které za stovky let skončily ve Fleetském kanálu, v Londýně nebylo lepší místo, kde by mělo strašit. Ale Daniel věděl, že jsou to nosítka, pravděpodobně ta, která se chvíli předtím vynořila z uličky na druhé straně cesty. Přes stoku Daniel přímo do oné uličky nebo do nějaké podobné viděl, a připadala mu jako vertikální obdoba samotného Fleetského kanálu, černá štěrbina vyplněná jakousi ohavností. Co dělala na takovém místě nosítka? Možná dopravovala nějakého gentlemana na nevýslovně zvrácené dostaveníčko. Nosítka je teď každopádně doháněla, předstihovala je z boku. Přiblížila se natolik, že se Daniel mohl posadit

a pohlédnout na ně přímo bočním okénkem kočáru. Okénka nosítek – pokud to okénka byla – zakrývala černá zástěna jako ve zpovědnici papeženeckého kostela, takže Daniel dovnitř neviděl. Nemohl dokonce ani s jistotou říct, že uvnitř někdo je, ale těžkopádné pohupování kabiny na tyčích a viditelná námaha dvou statných mužů, kteří je nesli, naznačovaly, že někoho vezou.

Ale okamžik nato jako by tito nosiči zaslechli zevnitř nějaký povel, načež vděčně zvolnili tempo a umožnili kočáru pana Threadera, aby se jim vzdálil.

Pan Threader mezitím prováděl rukama komplikovaná gesta a upíral zrak do vzdáleného bodu nad Danielovou hlavou.

„Pokračujte až na křižovatku, kde se od Threadneedle odštěluje Pig Street. Ať už se vydáte napravo k Bishopsgate nebo nalevo po Pig Street ke Greshamově koleji, zakrátko dorazíte ke kancelářím Společnosti jižních moří, které jsou sice teprve tři roky, ale už překlenuje mezeru mezi oběma ulicemi.“

„A co bych tam podle vás měl dělat?“

„Investovat! Otevřít si účet! Sladit zájmy!“

„Není to jenom další toryovská pozemková banka?“

„Ale naopak! Nejste jediný, kdo vidí jako moudré investovat do budoucího nárůstu zahraničního obchodu!“

„Společnost jižních moří tedy má takové zájmy... kde? V Jižní Americe?“

„V původním pojetí to tak bylo. Ale už několik měsíců platí, že její pravé bohatství spočívá v Africe.“

„V Africe! To je velice zvláštní. Připomíná mi to Africkou společnost vévody z Yorku před padesáti lety, před požárem Londýna.“

„Berte ji jako Královskou africkou společnost, která vstala z popela. Tak jako kapitálem Banky Anglie je Východoindická společnost, kapitálem Společnosti jižních moří je Asiento.“

„Dokonce i já vím, že toto slovo Asiento je nějak spojené s mírem, ale byl jsem strašlivě zaneprázdněný –“

„Nedokázali jsme vyhrát válku ani vystrnadit ze španělského trůnu vnuka Ludvíka XIV. – ale podařilo se nám získat od něho jisté ústupky. Jedním z nich je výhradní právo na převoz otroků z Francie do Nového světa. Pan Harley, náš lord strážce pokladu zařídil, aby se toto Asiento stalo aktivem Společnosti jižních moří.“

„To je skvělé.“

„S rostoucím obchodem v Americe poroste stejně také poptávka po otrocích z Afriky, takže nemůže být jistější investice než do Asienta, pevnější základ pro banku –“

„Nebo pro politickou stranu,“ nadhodil Daniel.

Pan Threader povytáhl obočí. Pak projeli kolem dalšího fekálního vozu, což je donutilo nechat na chvíli zavřená nejenom ústa, ale i oči.

Pan Threader se vzpamatoval rychleji a řekl: „Naproti tomu u páry bych byl opatrný, neboť ta se může *rozplynout*, jestli mi dovolíte malou hříčku, jako pára nad hrncem.“

„Tato cesta a tento rozhovor dospěly do politováníhodné pozdní fáze na to, abyste mi prozradil něco takového.“

„Prozradil co, doktore Waterhousi?“

„Že podle vás se hrabě Lostwithiel pouští do šíleného podniku a vaši klienti by měli vložit peníze spíš do Asienta.“

„Jejich peníze vložím tak, kam mi k tomu dali pokyn. Ale nemohu přejít bez povšimnutí to, že téměř nekonečné pobřeží Afriky je plné otroků, vyhnaných z vnitrozemí svými dravějšími bratranci, a prakticky volných, stačí je naložit. Jestli chci vyčerpat vodu z cornwallských cínových dolů, doktore Waterhousi, nemusím platit panu Newcomenovi, aby postavil ten děsivý stroj. Teď, když máme Asiento, mi stačí poslat loď na jih a za pár týdnů budu mít tolik otroků, kolik potřebuji, aby se voda vyčerpala pomocí šlapacích mlýnů, anebo, jestli chcete, tak, že se vycucá dutými stébly a vyplivne do moře.“

„Angličané nejsou zvyklí vidět, jak se v jejich dolech a na jejich pastvinách lopotí pod bičem mouřeníní.“

„Zatímco *parní stroj* je vidět na *každém rohu*?“ otázal se triumfálně pan Threader.

Daniel, zmosený únavou a hladem, zaúpěl a zaklonil hlavu. Měl pocit, že jedině zázrak ho může z této konverzace dostat vcelku. Ve stejném okamžiku dorazili k Fleetskému mostu. Zahnuli doprava a začali se vracet západním směrem, neboť kočí jejich cíl přešel. Daniela, který měl jako vždy výhled zadním okénkem kočáru, znenadání konfrontoval ohromující pohled na kolosální kamenné vejce, jež se zvedalo z ulice necelé půl míle daleko a vládlo londýnským nízkým budovám jako chán milionu

nevolníků. Byla to s přehledem největší stavba, jakou kdy Daniel spatřil, a měla v sobě něco, co mu dodalo energii.

„Na anglické krajině není nic věčně dané. Tak jako vy jste si už pravděpodobně zvykl na přítomnost Dómu,“ kývl Daniel podél Fleet Street ke svatému Pavlovi, čímž pana Threadera donutil, aby se otočil a objevil jej znovu, „možná si zvykneme na houfy černých otroků, nebo na parní stroje, případně obojí. Domnívám se, že *charakter* Anglie je konstantnější. A ještě víc nám polichotím tvrzením, že zásadnějším prvkem onoho charakteru je *důmysl* nežli *krutost*. Parní stroje se jako produkt prvně uvedené ctnosti snadněji smíří s anglickou scénou než otroctví, jež vzešlo z nectnosti uvedené na místě druhém. Takže kdybych měl peníze, které bych mohl vsadit, vsadil bych si na parní stroje.“

„Ale otroci *pracují*, parní stroje *ne!*“

„Ale otroci mohou *přestat* pracovat. Parní stroje, až se panu Newcomenovi podaří je rozběhnout, se nezastaví nikdy, protože na rozdíl od otroků nemají svobodnou vůli.“

„Ale jak se má běžný investor vypořádat s vaší mírou jistoty, doktore Waterhousi?“

„Pohledem na *to*,“ odvětil Daniel a kývl směrem ke svatému Pavlovi, „a uvědoměním si, že nepadá. Běžte si prozkoumat jeho oblouky, pane Threadere, a zjistíte, že mají tvar parabol. Sir Christopher Wren je tak udělal na radu Hookea, neboť Hooke ukázal, že to tak má být.“

„Utekl jste mi poměrně daleko. Je to vynikající církevní stavba. Nevidím žádnou souvislost s parními stroji.“

„Kopule kostelů i stroje se řídí fyzikálními zákony, které zase podléhají matematickým výpočtům; a my ty zákony známe,“ oznámil Daniel. „Je to podložené přinejmenším stejně dobře jako to, čím se živíte vy.“

Zastavili před myší dírou v severní straně Fleet Street, která vedla do Craneova dvora. Kočí do něj se svým spřežením vmanévroval a udělil pokyny ostatním vozkům, že jej má následovat pouze vůz se zavazadly; zbytek kolony, který v tuto chvíli tvořily dva velké kočáry a druhý zavazadlový vůz, měly zůstat na Fleet Street, otočit se a zamířit směrem k Ludgate.

Protáhnout koně, jejich výstroj a kočár tímto obloukem bylo trochu jako dostat model lodi s oplachtováním stočeným proti

větru hrdlem láhve. V jednom okamžiku úplně zastavili a Daniel zjistil, že by mohl políbit chodce – nemotorného, možná třicetiletého, zotaveného z neštovic –, jemuž manévry pana Threadera přehradily postup po Fleet Street. Tento muž, kterého zdobila uválená paruka z koňských žíní a v jedné ruce držel začazenou lucernu, ve druhé hůl, se na ně zahleděl s upřímnou zvědavostí, jež panu Threaderovi připadala neslušná. „Jen běž, chlape, běž, nás není třeba hlídat!“

Kočár se rozjel dopředu do úzké slepé uličky Craneova dvora.

„Jeden z nových sousedů Královské společnosti?“ zeptal se Daniel.

„Ten hlídač? Ne, myslím, že ne.“

„Každý občan má mít střídavě službu jako noční hlídač,“ namítl pedantsky Daniel, „takže jsem předpokládal...“

„Ten zákon byl schválen před dvaceti lety,“ opáčil pan Threader, smutný z Danielovy naivity. „Stalo se praxí, že majitelé domů dali dohromady nějaké peníze a někomu zaplatili – zpravidla nějakému ničemovi ze Southwarku –, aby tu povinnost vykonal za ně. Tak jako jste na něho narazil dnes večer, bude to stejné každý večer, pokud nebudete mít to štěstí, že projdete, když je v hospodě.“

Nadále opatrně postupovali do hloubi Craneova dvora. Jakmile se protáhli vjezdem, maličko se rozšířil, takže dva protisměrně jedoucí kočáry by se kolem sebe mohly prosmýknout.

„Říkal jsem si, že bychom vás měli vysadit spíš u domova nějakého význačného člena Společnosti,“ řekl zmatený pan Threader. „Nejste s nimi na kordy, že ne?“ zažertoval, aby se pokusil jejich cestu zakončit ve veselém duchu.

Brzy budu. „Mám v kapse několik pozvání a chystám se je metodicky využívat –“

„Jako skrblík své mince!“ zahlaholil pan Threader pokračující ve snaze dostat Daniela do takového stupně veselí, který je považován za vhodný pro rozloučení.

„Nebo voják sumku s kulkami,“ odvětil Daniel.

„Můžete k nim přidat ještě jedno!“

„Prosím?“

„Pozvání! Musíte přijít a několik dní u mě pobýt, doktore Waterhousi; urazíte mě, když to neuděláte.“

Než mohl Daniel vymyslet zdvořilý způsob, jak se vykroutit, kočár se zastavil. V témže okamžiku otevřel dveře někdo, koho Daniel považoval za portýra, i když v nedělních kostelních šatech na to byl až příliš vyšňořený. Nebyl to portýr typu gorily, ale poměrně vysoký muž přiměřeně normálních proporcí, možná pětáctýřicetiletý, čistě oholený, skoro až gentlemanský.

„Já to jsem,“ dostal ze sebe Daniel, když se tento muž viditelně nemohl rozhodnout, který z dvojice pasažérů je vážený host.

„Vítejte v Craneově dvoře, doktore Waterhousi,“ řekl portýr s francouzským přízvukem, upřímně, ale nevzrušeně. „Henry Arlanc k vašim službám.“

„Hugenot,“ zamumlal pan Threader, když Henry Arlanc pomohl Danielovi sestoupit na dlažbu.

Daniel zalétl pohledem k průčelí domu, jenž dvůr uzavíral, ale vypadal přesně jako rytiny, to znamená velice prostě a jednoduše. Otočil se, aby se ohlédl k Fleet Street. Výhled mu zablokoval zavazadlový vůz, který se s vjezdem potýkal delší dobu, takže byl ještě padesát stop daleko a šinul se směrem k nim. „*Merci*,“ poděkoval pan Threader, když mu Arlanc pomohl vystoupit.

Daniel přešel na bok, aby mohl nahlédnout mezi vůz se zavazadly a řadu domovních průčelí táhnoucí se k Fleet Street. Jeho noční vidění už nebylo jako kdysi, ale zdálo se mu, že ve vzdálenosti nějakých tří set stop vidí oblouk, který vykresluje zář lampy zvědavého hlídače. Obtěžoval teď někoho jiného, někoho v nosítkách.

Zavazadlový vůz se najednou prudce zvětšil, jako by se nafoukl nějaký obří měchýř a vyplnil celou šířku dvora. Daniel ten vjem sotva stačil pořádně zaznamenat, když se změnil ve zdroj světla. V tu chvíli to vypadalo, jako by přes závoj kouře v barvě železa šla po Danielovi zářící žlutá pěst. Dlouho předtím, než k němu pěst mohla doputovat, ztratila průraznost, zkolabovala a vybledla do popelavého oblaku. Ucítil však na tváři její žár a zasáhly ho věci, které z ní vylétly. Craneův dvůr najednou ožil kouzelným zvoněním, s nímž zlaté mince hledaly na dláždění, kde by spočinuly, a v točivých parabolách padaly na tašky střech. Některé musely být vymrštěny do vzduchu na velkou vzdálenost, protože dál tvrdě dopadaly a skákaly do výšky ještě několik sekund poté, co Daniel našel vlastní místo odpočinku:

na svém zadku na ulici. Dvůr přehradila stěna dýmu, která teď pohltila i jeho, takže si neviděl ani na nohy. Ale cítil ten kouř; byl sirnatý, nepochybně produkt hoření střelného prachu. Byl v něm přimíchán nějaký štiplavější chemický pach, který by Daniel pravděpodobně dokázal identifikovat, kdyby si k němu čichl v laboratoři; za tohoto stavu se nemohl dost koncentrovat.

Lidé vyvolávali jména, včetně jeho. „Jsem v pořádku,“ oznámil Daniel, ale znělo to, jako by měl v uších vražené prsty. Postavil se, čiperný, jako by mu bylo dvacet, a vykročil přes dvůr směrem k Fleet Street. Vzduch byl při zemi čistší, a tak šel nakonec skoro v hlubokém předklonu a nechával se vést stopou rozházených mincí a dalších úlomků pod nohama. Kouřem poletovalo také cosi jako sníh: kožešina z mývala.

„Hlídači!“ zakřičel Daniel, „slyšíš mě?“

„Ano, pane! Poslal jsem pro stráž!“

„Stráž mě nezajímá, přijde pozdě! Chci, abys sledoval ta nosítka a řekl mi, kam měla namířeno!“

Nedostal žádnou odpověď.

Nato se z dýmu ozval hlas pana Threadera, jen několik yardů daleko. „Hlídači, sleduj ta nosítka a dostaneš ode mě guineu!“

„Rozkaz, pane!“ odvětil hlídač.

„...nebo odpovídající hodnotu v jiném zboží nebo službách dle mého uvážení, pokud mně a pouze mně přineseš včasné a užitečné informace, které bych jiným způsobem nezískal; a pamatuj, že tato nabídka neobsahuje nic, co by se dalo chápat tak, že mezi tebou a mnou vzniká zaměstnanecký vztah, zejména z pohledu trestněprávní či občanskoprávní odpovědnosti. Slyšel jste to všechno, doktore Waterhousi?“

„Ano, pane Threadere.“

„Mám tedy svědka, dnes, jednatřicátého dne měsíce ledna léta Páně 1714,“ odříkal velice rychle pan Threader.

Dalším nádechem začal konečně odpovídat na volání svých asistentů, kteří přiběhli z Fleet Street a teď se slepě motali v kouři všude kolem, stěžej méně nebezpeční než vyplašení koně. Když našli pana Threadera a Daniela tím způsobem, že je málem v běhu povalili na zem, začali se vyptávat, opakovaně a nadbytečně, jestli jim nic není, což začalo Daniela brzy rozčilovat, neboť tušil, že to dělají jen proto, aby na sebe upozornili. Řekl

jim, ať jdou raději najít kočího zavazadlového vozu, který letěl vzduchem, když ho Daniel viděl naposledy.

Kouř začal konečně řídnout; vypadalo to, že z nádvoří spíš odtéká, než že by stoupal. Pan Threader k němu přistoupil. „Zasáhlo vás něco, doktore Waterhousi?“

„Nijak tvrdě.“ Až teď ho napadlo, aby se oprášil. Ze záhybů jeho oděvu se snesly dřevěné třísky a chomáče mývalí kožešiny. Prstem zavadil o hranu mince, prudkostí nedávného běhu událostí zdrsňenou jako zuby pily, která se následně snesla k zemi a dopadla s tichým plesknutím. Daniel se shýbl, aby si ji prohlédl. Nebyla to vůbec mince, ale miniaturní ozubené kolečko. Zvedl je. Asistenti pana Threadera zaujímalí všude kolem něho podobné postoje a sbírali guineje z dlažebních kamenů, jako by paběrkovali na poli. Kočí zavazadlového vozu ležel obličejem dolů a sténal jako opilý, zatímco ho ošetřoval Henry Arlanc a nějaká žena, možná Arlancova manželka. Někdo byl natolik duchapřítomný, že druhým zavazadlovým vozem přehradil vjezd do Craneova dvora, aby se stráž jenom nedívala po zatoulaných mincích, až dorazí – pokud dorazí.

„Riskuji, že se zařadím k nudným patronům, kteří mají odvahu konstatovat fakta až poté, co jsou jasná úplně všem,“ promluvil pan Threader, „ale řekl bych, že můj zavazadlový vůz byl právě vyhozen do povětří.“

Daniel několikrát obrátil ozubené kolečko na dlani, načež si je strčil do kapsy. „Vaše hypotéza nepochybně obстоjí v testu, jemuž říkáme Occamova břitva.“

Pan Threader byl podivuhodně veselý. A vlastně i Daniel, který byl vinou nedobrovolného půstu celý den mrzutý, se cítil trochu rozjařeně. Uviděl, jak se k němu blíží Henry Arlanc se zčernalou tváří a otírá si z rukou stopy krve. „Pane Arlancu, jestli jste v pořádku, byl byste tak laskav, sehnal koště a nametl mé věci dovnitř?“

Jeho slova vyprovokovala pana Threadera dokonce k hurónskému smíchu. „Doktore Waterhousi! Jestli mohu být upřímný, strachoval jsem se, že se svými mývalími kůžemi vystavíte posměchu ze strany londýnské módy. Ale nakonec nebylo dotýcnému kusu oděvu ani umožněno projít městskými branami.“

„Musel to udělat někdo velmi mladý,“ tipl si Daniel.

„Proč se tak domníváte, pane?“

„Nikdy jsem vás neviděl šťastnějšího, pane Threadere! Jedině někdo, kdo prožil velice málo, si může představovat, že na muže vašeho věku a zkušeností něco takového zapůsobí.“

Tato slova zarazila do sudu Threaderova veselí zátku a způsobila, že se na několik okamžiků narovnal jak pravítko. Časem se k veselé náladě propracoval znovu, ale až po riskantních objížďkách přes zmatek, úžas a pobouření. „Chystal jsem se pronést podobnou poznámku směrem k *vám!*“ Vlastní exploze ho šokovala méně než Danielovo obvinění, že s tím má něco společného. Jeho tvář prošla dalším cyklem údivu a potlačeného hněvu. Daniel to pozoroval s jistým úžasem; pan Threader přeci jen měl výrazy tváře a měl jich hodně.

Ve výsledku panu Threaderovi nezbylo než se rozesmát. „Chystal jsem se vyjádřit *pobouření* nad tím, jak jste se mohl domnívat, doktore Waterhousi, že jsem s tím měl něco společného, ale nakonec jsem to vzdal. Nemohu hodit kamenem, neboť jsem se provinil, *mutatis mutandis*, stejným hříchem.“

„Vy jste si myslel, že to bylo kvůli mně? Ale o mém příjezdu nikdo nevěděl,“ řekl Daniel. Ale řekl to chabě, neboť si právě vzpomněl na piráty v zátoce mysu Tresky a na to, jak si ho Edward Teach, doslova doutnající na zádové palubě *Pomsty královny Anny*, vyžádal jménem.

„Nikdo kromě celé posádky lodi, která vás vysadila na pobřeží v Plymouthu – neboť touto dobou již jistě doplula do Londýna.“

„Ale nikdo nevěděl, *jak* se do Londýna dopravuji.“

„Nikdo kromě správních rady a většiny investorů Majitelů stroje pro zdvihání vody pomocí ohně! Nemluvte o vašem mecenáši.“ Nato se pan Threader rozzářil a řekl: „Třeba vás nechtěli *zastřít*, ale jednoduše *zabít!*“

„Anebo *vás*,“ opáčil Daniel.

„Máte rád sázky, doktore Waterhousi?“

„Byl jsem vychován tak, abych si je ošklivil. Ale můj návrat do Londýna je důkazem toho, že jsem padlý člověk.“

„Deset guinejí.“

„Na totožnost zamýšlené oběti?“

„Přesně tak, doktore Waterhousi.“

„Jelikož můj život již v sázce je, bylo by falešnou úsporou dohadovat se kvůli deseti guinejím. Platí.“

Craneův dvůr

ZAČÁTEK ÚNORA 1714

Jenže proč musel tak dobrý člověk strávit celý život
v temnotách?

– JOHN BUNYAN, *Poutníková cesta*

DANIELOVY PRVNÍ DVA TÝDNY v Královské společnosti se co do vzruchu a kouzla nevyrovnaly ohnivému spektaklu, který oznámil jeho příjezd. Ve chvílích po explozi si díky rozechvění zrozenému ze strachu připadal o půl století mladší. Ale když se další den ráno probudil ve své podkrovní místnůstce pro hosty, zjistil, že vzrušení se rozplynulo stejně rychle jako kouř z výbuchu; zato strach se držel stejně zarytě jako uhlově černé spáleniny, jimiž byla posetá dlažba. Bolesti a bolístky se hlásily ze všech částí jeho těla, jako by se všechny šoky a škody utrpené od chvíle, kdy před nějakými čtyřmi měsíci do jeho institutu vstoupil Enoch Root, neprojevíly ihned na jeho těle, ale byly zapsány do nějaké dlužní knihy a právě teď byly splatné, všechny najednou a s lichvářským úrokem.

Mnohem víc vysilující byla melancholie, která opanovala jeho ducha a vzala mu chuť jíst, vstát z postele, a dokonce i číst. Nejvýš se v nepravidelných intervalech vrtěl, když melancholie přerostla v surový, příšerný strach, z něhož se mu rozbušilo srdce a prudce odkrvila hlava. Jednou ráno před svítáním zjistil, že se krčí před malým oknem pokojíku, škube lněným závěsem, vykukuje na vůz, který přikodrcal do Craneova dvora, aby do sousedního domu přivezl kamenné uhlí, a přemýšlí, jestli uhlíř a jeho pomocníci mohou být přestrojení vrazi.

Jasně vědomí toho, že je napůl šílený, nijak nezmírňovalo fyzickou sílu jeho strachu, který neodolatelnou mocí cloumal

jeho tělem, jako když moře houpe s plavcem. Za ty dva týdny, které v podkrovní místnosti strávil, nenašel klid, přestože většinu času strávil v posteli, a získal jen jedno jediné: konkrétně to, že lépe pochopil mentalitu sira Isaaca Newtona. Ale to se dalo stěží považovat za zisk. Bylo to skoro, jako kdyby utrpěl mozkovou mrtvici nebo úder do hlavy, který ho připravil o schopnost přemýšlet o budoucnosti. Byl si poměrně jistý, že jeho příběh dospěl ke konci, že jeho nenadálá cesta přes Atlantik byla zábleskem na pánvičce, jemuž se nepodařilo zažehnout střelný prach v hlavni, takže princezna Karolína našpulí rty, zavrtí hlavou a všechno to odepíše jako neúspěšnou investici a špatný nápad. Ve skutečnosti na tom tou dobou nebyl líp, než když byl při operaci močového kamene připoután k Hookeovu křeslu. Bolest nebyla tak intenzivní, ale psychický stav byl do značné míry stejný: že je člověk uvězněný tady a teď jako nějaký pes a není součástí žádného konzistentního příběhu.

Na den svatého Valentýna se jeho stav zlepšil. Faktor, jenž tuto zázračnou léčbu přivodil, byl stejně záhadný jako samotná příčina nemoci. Rozhodně za ním nestálo Kolegium lékařů, neboť Daniel využíval veškerou svou energii k tomu, aby si doktory a jejich skalpely udržel od těla. Spíš se zdálo, že jeho původ byl v části města, která v dobách Danielova mládí neexistovala: v místě kousek za Bedlamem nazývaném Grub Street.

Jinými slovy, Danielovou medicínou byly noviny. Paní Arlancová (manželka Henryho, anglického opozičníka a správce Craneova dvora) mu pozorně přinášela jídlo, pití a noviny. *Návštěvám* říkala, že doktor Waterhouse je smrtelně nemocný, a *lékařům*, že je na tom mnohem líp, čímž jim všem zabránila překročit práh jeho pokoje. Poštu mu na jeho žádost nedoručovala.

Na většině míst žádné noviny nebyly, takže kdyby mu je paní Arlancová nenosila, ani by netušil, že mu něco takového chybí. Ale Londýn jich měl osmnáct. Bylo to, jako by se v jednom městě v nějakém alchymickém smyslu zkombinovalo příliš mnoho tiskařských lisů, krvavé a neutuchající ovzduší stranické zášti a nekonečná zásoba kávy a společně zplodily něco obludného, nezastavitelnou ránu, která roní inkoust a nikdy se nezahojí. Daniel, jenž vyrostl v Londýně, kde se tiskařské lisy musely ukrývat ve vozech se senem, aby unikly kladivům cenzorů, tomu

ze začátku nemohl úplně uvěřit; ale noviny přicházely každý den. Paní Arlancová mu je nosila, jako by bylo úplně normální, aby si muž každé ráno, když snídá ovesnou kaši, četl o londýnských skandálech, soubojích, pohromách a násilnostech.

Zpočátku Danielovi připadaly nesnesitelné. Bylo to, jako by se každý den do jeho klína na půl hodiny odklonil Fleetský kanál. Ale když si na ně zvykl, začal v jejich odpornosti nacházet určitou útěchu. Jak sebestředné od něho bylo choulit se v posteli ze strachu před tajemnými nepřáteli tady v centru metropole, v níž bylo nepřátelství jako v Paříži chutí? Zneklidňovat se tak jen proto, že se ho v Londýně někdo pokusil zabít výbuchem, bylo podobné, jako by námořník v námořní bitvě byl nasupený a trucoval, protože mu jeden z jeho druhů šlápl na prst na noze.

A tak, jelikož mu to pomáhalo cítit se líp, se Daniel začal na každodenní inkoustovou toaletu těšit. Vykoupat se ve žluči, ostříknout si obličej pomluvami, za každé ucho kápnout nějaké to očernění, a byl z něho nový člověk.

Čtrnáctého února byla neděle, což znamenalo, že pan a paní Arlancovi se ještě před východem slunce vydali na každodenní pouť do hugenotské modlitebny, která se nacházela někde za Ratcliffem. Daniel po probuzení našel u svých dveří misku s vystydlou kaší na jinak prázdném podnose. Noviny žádné! Vypravil se tedy do nižších podlaží domu najít nějaké staré. Ve většině místností nebylo ke čtení vůbec nic než zatracené přírodně-filozofické knihy. Avšak v přízemí, v kuchyni paní Arlancové, objevil hromadu starých novin, které si tam schovávala na podpal. Triumfálně se vrátil nahoru do svého pokojíku v podkroví a při hloubení jámy ve ztuhlé ovesné kaši si přečetl několik čísel z poslední doby.

Několik výtisků z minulého týdne se dokonce shodovalo na nějakých faktech. Docházelo k tomu zhruba stejně často jako k zatmění slunce a bylo zhruba stejně pravděpodobné, že to vyvolá v ulicích paniku.

Shodovaly se na tom, že královna Anna zítra zahájí zasedání parlamentu.

Daniel tuto královnu považoval za karikaturu stáří a křehkosti. Nad zprávou, že toto napůl nabalzamované zjevení vyleze z postele a udělá něco významného, se Daniel za sebe zastyděl.

Když se Arlancovi pozdě odpoledne vrátili z kostela a paní se vystrachala do podkroví pro podnos a misku na kaši, Daniel oznámil, že zítra si přečte poštu, a možná se dokonce i oblékne a vstane z postele.

Paní Arlancová, která své schopnosti maskovala pod třaslavou, slepičí fasádou, se usmála, když to slyšela, ale měla dost slušnosti, aby nechala rty přitisknuté k sobě, čímž Daniela ušetřila pohledu na své zuby. Jako většina Londýňanů je měla silně zčernalé cukrem.

„Vaše rozhodnutí je příhodné, pane,“ připustila další den dopoledne, když s košem knih a novin balancujícím na břiše prošla pozpátku úzkými dveřmi. „Sir Isaac se na vás ptal už potřetí.“

„On tady dnes ráno byl?“

„Je tady teď,“ odpověděla paní Arlancová a pak se odmlčela. Celý dům se maličko, prudce nadechl, jak se zavřely hlavní dveře. „Leda že by právě odešel.“

Daniel, který doteď seděl na kraji postele, se postavil a přešel k oknu. Dolů k hlavním dveřím odsud neviděl. Ale krátce nato uviděl šouravě odcházet statného muže, který držel v každé ruce tyč. V těsném závěsu ho následovala černá nosítka a druhý chlapík s tyčemi v rukou. Přešli do poklusu a začali se trpělivě proplétat mezi hrstkou hlasitých pouličních prodejců, brusičů nožů a podobně, kteří chodili po Craneově dvoru sem a tam a předstírali, jak jsou ohromení, že se obyvatelé nehrnou v houfech z domů, aby jejich služeb využili.

Daniel sledoval Isaacova nosítka, dokud nedosáhla Fleet Street, kterou se hlučně valil pondělní ranní provoz. Nosiči se zastavili, aby se zhluboka nadechli, a šiléným výpadem pronikli do mezery mezi dvěma drožkami. I na vzdálenost stovky yardů Daniel slyšel, jak jim vozkové sdělují něco o jejich matkách. Celá výhoda nosítek však spočívala v tom, že mohla jiné dopravní prostředky předstihnout tím, že se protlačí každou skulinou, která se v provozu naskytne, a tak velice brzy zmizela v proudu lidí a zvířat valícím se k Westminsteru. „Sir Isaac cestuje na zahájení Parlamentu,“ tipnul si Daniel.

„Ano, pane. Stejně jako sir Christopher Wren, který se také zastavil a ptal se na vás,“ řekla paní Arlancová, jíž se mezitím podařilo využít tuto vzácnou příležitost a stáhnout z postele

povlečení. „Ale to není všechno, zdaleka ne, pane. Dnes ráno vám přišel dopis od paní vévodkyně. Posel jej přinesl ani ne před půl hodinou. Je v koši úplně nahoře.“

V Hannoveru dne 21. ledna 1714

Doktore Waterhousi,

vzhledem k tomu, že se očekává (dá-li Bůh) Váš brzký příjezd do Londýna, baron von Leibniz by s Vámi velice rád navázal korespondenci. Podnikla jsem soukromá opatření, aby dopis mezi Hannoverem a Londýnem dopravovali kurýři, jimž je možné věřit. S rizikem, že budu považována za příliš troufalou, jsem Doktorovi (jak mu láskyplně říkám, přestože byl povýšen do šlechtického stavu) nabídla využití této služby. Má pečeť na této obálce stvrzuje, že přiložený dopis přešel z Doktorovy ruky do Vaší, aniž by se ho dotkl a viděl jej někdo další.

Pokud mi odpustíte krátkou osobní poznámku, dovolím si Vás informovat, že jsem získala do držení Leicester House, v němž, jak možná víte, kdysi pobývala Alžběta Stuartovna, než se stala známou jako Zimní královna; až se do něj vrátím, což může být brzy, věřím, že si ve své velkorysosti najdete nějaký čas na to, abyste mne tam navštívil.

Vaše pokorná a poslušná služebnice

Eliza de la Zeur

Vévodkyně z Arcachonu a Qwghlmu

Uvnitř byl dopis psaný Leibnizovou rukou:

Danieli,

o tom, že Bůh slyší na modlitby luteránů, vedou mnozí vášnivé spory, včetně mnoha luteránů. A nedávné úspěchy švédského krále ve válce proti carovi by skutečně mohly dát za pravdu těm, kteří tvrdí, že nejjistějším způsobem, jak něčeho dosáhnout, je pro luterány padnout na kolena a modlit se k Bohu, aby to zakázal. Nehledě na to jsem se modlil za tvou bezpečnou cestu každý den od doby, co jsem se dozvěděl, že jsi opustil Boston, a tyto řádky píšu s nadějí a očekáváním, že už jsi v bezpečí dorazil do Londýna.

Bylo by ode mě neslušné prosit Tě o pomoc, sotva jsem tento

dopis začal, a tak Tě rozptýlím (nebo si to aspoň namlouvám) vyličením svého posledního rozhovoru se svým zaměstnavatelem Petrem Romanovem či Petrem Velikým, jak ho teď mnozí – nikoli neoprávněně – nazývají (píši „zaměstnavatel“, protože mi dluží – neříkám, že „platí“ – stipendium, abych mu dělal poradce v jistých záležitostech; mou vládkyni a lenní paní zůstává jako vždy Žofie).

Jak pravděpodobně víš, car se v posledních několika letech věnoval především válce se Švédy a Turky. Trochu času, který mu zbývá, tráví budováním svého města, Sankt-Pěťburgu, ze kterého podle všeho vyrůstá krásné místo, přestože stojí na močálu. Prakticky to znamená, že má málo času na to, aby naslouchal hloupému žvanění učenců.

Ale nějaký čas přeci jen má. Od doby, co vyhnal Švédy z Polska, si zvykl jezdit tou zemí každý rok na jih do Čech, aby několik týdnů užíval vody v Karlových Varech. Děje se to v zimě, kdy je zem příliš pustá a moře příliš zamrzlé, než aby mohl pokračovat ve svých válkách. Karlovy Vary, které se nacházejí v horském údolí plném ušlechtilých stromů, jsou z Hannoveru snadno dosažitelné, proto tam jezdím, abych si zasloužil – netvrdím, že „vybral“ – plat jako poradce cara vůči Rusi.

Ale jestli si představuješ poklidnou zimní idylu, je to tím, že jsem scénu nepodal věrně. (1) Celým smyslem „užívání vod“ je vyvolat prudký průjem trvající bez přestání dny a týdny. (2) Petr si s sebou přiváží početný doprovod vitálních stepních vlků, kteří noblesní nudu v Karlových Varech snášejí těžko. Zdá se, že slova jako „malátný“, „poklidný“ a „tichý“, jakkoli běžná mezi evropskou aristokracií, která je vyčerpaná čtvrtstoletím válek, se zřejmě nedají přeložit do žádného z jazyků, jímž hovoří Petrovi lidé. Pobývají v nemovitosti, kterou jim půjčuje polský vévoda, jenž ji vlastní. Ale jsem přesvědčen o tom, že ho k tomu vede nějaké nižší hnutí než pohostinnost, neboť Rusové ji každý rok najdou v dobrém stavu a zanechají jako ruínu. Kdybych nepřijel svým osobním kočárem, ani bych se tam nedostal; místní vozkové se k ní za žádné peníze nechťejí ani přiblížit, neboť mají strach, že jejich koně zasáhne kulka z muškety nebo – což je ještě nebezpečnější – že budou pozváni, aby se připojili k zábavě.

Já jsem na výběr nedostal. Jakmile jsem na příjezdové cestě k této nemovitosti vystoupil z kočáru, upozoroval mě trpaslík, který zahlédl, jak luteránským způsobem děkuji Bohu za bezpečný příjezd a snažně ho prosím, abych mohl rychle odjet. Začal vykřikovat: „Švéd! Švéd!“, k čemuž se pohotově přidali ostatní. Řekl jsem kočímu, ať zmizí, a on promptně odkodrcal pryč. Mezitím mě popadl pár kozáků a hodil mě do vozidla jiného druhu: do obyčejného zahradnického trakaře. Trvalo mi však několik okamžiků, než jsem to pochopil, neboť byl vyzdobený stříbrnými svícny, hedvábnými záclonkami a vyšívanými goblény. Aby mi udělali místo, museli vypudit mramorovou bustu pruského krále, která již byla oštipaná zásahy kulek z mušket a nyní se o namrzlou dlažbu rozlomila vejpůl. Místo vytesaného krále tak zaujal živý Leibniz. Na rozdíl od svého předchůdce jsem se vejpůl nerozломil, byť jsem byl do svého vozu usazen tak hrubě, že jsem si jen se štěstím nezlomil kostrč. K paruce mi přišpendlili kus dámské čelenky jako korunu a bez dalších cirátů mě odvezli do velkého sálu tohoto impozantního domu, v němž bylo zakouřeno jako na bojišti. Tou dobou už jsem byl obklíčený šikem trpaslíků, kozáků, Tatarů a různých zle vyhlížejících Evropanů, kteří se do mého příjezdu hemžili po dvoře. Neviděl jsem jediného Rusa, dokud se kouř poháněný mrazivými závaný z otevřených dveří od opačného konce sálu nerozptýlil a neodhalil tak jakousi improvizovanou pevnost vzniklou tak, že se několik jídelních stolů postavilo na hranu a následně se tyto stěny z naleštěného dřeva svázaly zvony, provazy a šňůrami od závěsů. Toto opevnění rozšiřovaly půlměsíce a raveliny zbudované ze židlí a skříní; a její posádku tvořili výhradně Rusové.

Pochopil jsem, že Petrův doprovod je rozdělen na dvě skupiny, Rusy a ostatní, které spolu sehrávají bitvu. Nebo ji rekonstruují; celkové uspořádání opevnění a rozmístění sil ostatních totiž připomínalo bitvu u Poltavy. Petrovým protivníkem byl v tomto střetu švédský král Karel XII., jehož roli ještě před několika okamžiky sehrávala ona busta; ale dotyčná socha si vedla tak žalostně, že její vojska byla odražena a zahnána zpět do mrazivého chladu dvora. Nebylo divu, že v touze po náhradě chňapli po mně, luteránovi z masa a krve. Pokud však

očekávali, že projevím lepší vojenské kvality než busta, čekalo je těžké zklamání, poněvadž i poté, co mě na trakaři přivezli do přední řady batalionů Ostatních, choval jsem se ve všech ohledech jako sedmašedesátiletý filozof. I kdybych se předtím pomočil, bylo by to jedno, neboť moravská nevěstka, která ke mně přiběhla s korbelem piva vysokým dvě stopy, zakopla o širokou sukni a vychrstla mi jeho obsah do klína. Po této pauze na občerstvení oddíly Ostatních zahájily na opevnění útok. Dostali jsme se přibližně do poloviny sálu, když proti nám zpoza převrácené skříňe vyrazil tryskem nějaký Rus a máchnutím šavlí přesekl závěs lustru. Podíval jsem se nahoru a uviděl jsem, že se na mě půl tuny křišťálu a spousta zapálených svící řítí jako zářivý meteor. Muži, kteří můj trakař tlačili, vyrazili vpřed, a díky tomuto velkému zrychlení jsme se prohnali pod lustrem tak těsně, že jsem ucítil teplo plamenů svíček těsně předtím, než mě zasáhla smršť roztříštěného křišťálu. Nám se mu podařilo vyhnout, ale ti za námi se zarazili, když tento výjev viděli, načež se jim do cesty postavily jeho ostré trosky. Náš postup tak zakolísal; avšak mně se srdce zastavilo, když jsem uviděl, jak se přes dřevěné opevnění vysouvají hlavně mušket, aby se vzápětí zkrátily, když se namířily na nás. V celé řadě se rozhořel prach na pánvičkách, načež proti nám vylétly blesky bílého ohně. Ale kromě několika kousků těsnící výplně k nám nic dalšího nepřiletělo. Do ruky mě zasáhla kouřící korková zátka, po které mám na bicepsu ještě modřinu. Množství dýmu se ani nedá popsat. Většina ho měla podobu amorfního oblaku, ale zahlédl jsem jeden nebo dva kouřové kroužky přibližně o velikosti pánského klobouku, které se pohybovaly po místnosti a ponechávaly si tvar i vis viva na mimořádnou vzdálenost. Tyto kroužky se nepodobají vlnám na vodě, které v různém čase tvoří různá voda, neboť kouřové kroužky se šíří čistým vzduchem a dokazují, že si s sebou skutečně nesou svou hmotu, která se nemísí s okolní atmosférou, ani se v ní nerozptyluje. Přesto ten kouř jako takový není ničím zvláštní – je stejný jako ten, který visí v beztvarých mracích nad bojištěm. Zdá se, že identita kouřového kroužku není založena na hmotě, která jej tvoří, neboť ta je běžná a netečná, nýbrž na specifické soustavě vztahů vznikajících mezi jeho částmi. Právě tato soustava

vztahů drží pohromadě v prostoru, trvá v čase a dodává kouřovému kroužku identitu. Možná by bylo možné učinit podobný postřeh také pro jiné entity, které pozorujeme a přiznáváme jim jedinečnost a identitu, včetně lidí. Hmota, z níž jsme stvořeni, je totiž běžná hmota světa, normální hrubá materie, takže materialista by mohl říct, že se nelišíme od kamenů; přesto je naše hmota prodchnuta určitým organizačním principem, který nám dodává identitu, takže mohu poslat dopis do Londýna Danielu Waterhousovi s plnou důvěrou, že podobně jako kouřový kroužek pohybující se po bojišti urazil velkou vzdálenost a vytrval dlouho, přesto je pořád týmž mužem. Otázkou jako vždycky je, zda je tento organizační princip do hrubé materie dodáván, aby ji oživil, jako když se do piva hází kvasnice, nebo je obsažen ve vztazích mezi samotnými jejími částmi. Jako přírodní filozof cítím nutnost podpořit druhý pohled, protože jestli má přírodní filozofie vysvětlit svět, musí tak činit v podmínkách věcí, z nichž se svět skládá, aniž by se uchýlovala k okultním průnikům z nějaké vnější, nepoznatelné říše mimo. To je názor, který jsem vyjádřil ve své knize Monadologie, jejíž výtisk je přiložen – děkovat netřeba –, a ať už mám pravdu, nebo se mylím, v tom sále v Karlových Varech jsem kouřové kroužky, které kolem mě letěly, interpretoval stejně, jako by Říman interpretoval sovy, havrany apod. před bitvou.

Rusové po nás ostrými mušketovými kulkami nevystřelili – a pokud ano, mne žádná nezasáhla. Chvilí jsem si namlouval, že jsme v bezpečí. Ale potom jsem z druhé strany kouřové hradby, do níž mě střemhlav vezli, zaslechl skřípání a zvonění ocelových šavlí tasených z pochev a burácivý ryk válečných pokřiků, které ze sebe statní Rusové vyráželi, když začali přeskakovat rozbitý nábytek. Podnikali z opevnění výpad! Vynořili se z oparu jako přízraky, jako by samotný dým kondenzoval do pevné podoby, a vrhli se na útočníky, machající šavlemi. V tom okamžiku jsem již byl plně přesvědčený, že jsem se skutečně připletl do násilné vzpoury a v trakaři najdu smrt. Pak mou pozornost upoutal mohutný rozruch, který se ke mně dýmem blížil: ani tak ne vzdušný vír, ale spíš úplný meteorologický jev, jako jsou nebetyčná americká tornáda, a vzhledem k mé pozici – skrčený na trakaři nejníž, jak to šlo – se mi jevil ještě vyšší.

Tou temnou turbulencí prozařovaly odlesky a třpyty, nejenom oceli, ale i diamantů a zlatohlavu; nakonec se dým rozevřel jako přídová vlna kolem zlacené galionové figury lodi a odhalil Petra Velikého.

Když mě uviděl, rozesmál se, a já jsem vzhledem k okolnostem nemohl dělat nic, než se smířit se svým ponížením. „Pojďme ven,“ řekl holandsky.

„Obávám se, že budu zabít,“ odvětil jsem naprosto upřímně. Znovu se rozesmál, potom zastrčil šavli do pochvy a postoupil dopředu, až stál rozkročený nad trakařem, skoro jako by mě chtěl pomočit. Nato se sklonil, opřel se mi ramenem o břicho, jednou rukou mě chytil kolem pasu a zvedl mě, jako bych byl pytel kávových bobů odnášený z nákladového prostoru lodi. Ocítl jsem se vzhůru nohama přes jeho rameno a mohl jsem se dívat, jak nad mramorovou podlahou kloužou jeho ostruhy, když mě obřími kroky nesl přes místnost. Čekal jsem, že uvidím kaluže krve a usekané končetiny, ale nejhorší byly tu a tam rozstříknuté pивní zvratky. Bitva dosud zuřila všude kolem, ale křik se mísil s bujarým veselím. Čepele o sebe dál zvonily, ale když už meče někoho zasáhly, udělaly to s pleskavými zvuky; Rusové své nepřátele bili plochou stranou svých zbraní.

Petr mě v několika okamžicích vynesl do okrasné zahrady, s velkým úsilím vyrvané z náruče okolního lesa. Sklonil se a shodil mě na něco, co jsem nejdřív považoval za velmi vysokou lavici, než se to pode mnou otočilo. Když jsem se rozhlédl kolem, oklepal ze sebe závat a přimhouřil oči před třpytem slunce na sněhu, zjistil jsem, že sedím na kole vozu, který se na konci dlouhých smykových stop převrátil na bok. Doklouzal až k živému plotu vytvarovanému jako válečná loď, která se teď v důsledku taranování tímto vozem naklonila na levobok. Živý plot chránil před větrem a kolo vozu, které bylo nad zemí ve výšce ramene průměrného muže, mě vyzvedlo tak, že jsem mohl carovi skoro pohlédnout do očí, když jsem se posadil rovně.

Nebylo obvyklé setkat se s ním tak brzy. Když jsem byl do Karlových Varů velice naléhavě povolán v předchozích letech, dopadlo to tak, že jsem se dny a týdny trápil ve městě a prosil jeho dvorní úředníky o audienci. Mou první emoci byla

tak radost, že jsem se do jeho přítomnosti dostal takto brzy; pak jsem si ale duchapřítomně uvědomil, že takový spěch projevuje jedině tehdy, když se na mne hněvá, nebo po mně něco chce. Jak se ukázalo, měl jsem pravdu v obojím.

Rozhovor byl přímočarý. Někdo by mohl říct až brutální. Ne proto, že by Petr byl surovec. Jistě, je mimořádně prudký a nebezpečný, ale spíš ve stylu velice schopného římského císaře než jeskynního medvěda. Jednoduše má rád, když něco dokáže, pokud možno vlastníma rukama, a má sklon brát hovory jako něco, co ho brzdí. Raději udělá něco v podstatě hloupého a zbytečného, než aby mluvil o něčem krásném či důležitém. Chce, aby jeho sluhové byli jako jeho ruce, které vykonávají jeho vůli okamžitě, bez úmornosti slovních pokynů – dokonce do té míry, že pokud konverzace přesáhne několik vět, začne být nesnesitelně neklidný, obličej mu zohyzdí neovladatelné tiky, svého partnera v dialogu odstrčí stranou a sám podnikne akci. Jelikož on a já nehovoříme plynne žádným společným jazykem, mohl zavolat tlumočníka – ale vystačil si s několika jednoduchými větami ve směsici holandštiny, němčiny a ruštiny.

„V Sankt-Petěrburgu je vykolikované místo, kde má vzniknout akademie věd, jak jsi navrhl,“ začal.

„Nejmilosrdnější pane,“ odpověděl jsem, „jelikož jsem měl čest a privilegium založit takovou akademii v Berlíně, a jelikož jsem učinil jistý pokrok v přesvědčování císaře, aby ji založil ve Vídni, má radost z této zprávy se nutně mísí s obavou, že ruská instituce jednoho dne předčí ty německé, a možná dokonce zastíní Královskou společnost.“

Jistě si umíš představit, jak byl netrpělivý, když jsem to ze sebe soukal. Nebyl jsem ještě ani v polovině, a on už chodil po zmrzlé zabradě sem a tam jako omrzlý strážný. Když jsem se podíval na druhý konec mýtiny, všiml jsem si několika portrétů v bohatě zdobených zlacených rámech, které sundali ze stěn, opřeli o živý plot a použili k nácviku střelby z mušket. Obličje na většině obrazů teď vyplňovaly díry o velikosti pěsti a zbloudilé kulky vyrazily do tmavých pozadí nová souhvězdí. Došel jsem k závěru, že udělám nejlépe, když přejdu k věci. „Jak toho mohu dosáhnout?“

To ho překvapilo. Otočil se ke mně a probodl mě pohledem.
„Cože?“

„Chcete, aby ruská akademie nahnala strach berlínské, vídeňské a londýnské?“

„Ano.“

„Čím mohu být vašemu carskému Veličenstvu nápomocen? Chcete, abych vám najal učence?“

„Rusko je velké. Učence si umím vyrobit. Stejně tak si umím vyrobit vojáky. Jenže voják beze zbraně je jenom oheň spalující potravu. Myslím si, že totéž platí pro učence, který nemá své nástroje.“

Pokrčil jsem rameny. „Matematikové nepotřebují nástroje. Avšak učenci ze všech ostatních oborů potřebují to či ono, co jim v práci pomůže.“

„Sežeň ty věci,“ poručil.

„Jistě, Nejmilosrdnější Pane.“

„Uděláme tu věc, o které jsi hovořil,“ prohlásil. „Knihovnu, která myslí.“

„Velký stroj, který pracuje s poznáním na základě soustavy logických pravidel?“

„Ano. Bylo by dobré, kdyby moje akademie věd takovou věc měla. Nikdo jiný to nemá.“

„V obou ohledech s vámi plně souhlasím, Vaše Císařské Veličenstvo.“

„Co k tomu potřebuješ, abys ji postavil?“

„Tak jako se Sankt-Petěrburg nedá postavit bez výkresů architektů nebo lodě bez plánů –“

„Jistě, jistě, jistě potřebuješ tabulky s poznáním přepsaným do dvojkové soustavy a potřebuješ pravidla symbolické logiky. Podporuji tvou práci už mnoho let!“

„Se štědrostí hodnou Caesara, Veličenstvo. A já jsem vypracoval logický kalkulus uzpůsobený k tomu, aby pochody stroje řídil.“

„A co tabulky s poznáním! Říkal jsi mi, že na tom pracuje nějaký člověk v Bostonu!“

V tomto okamžiku se car vrhl ke mně, nasunul obličej až k mému a dostal jeden ze svých záchvatů cukání, které se rozšířilo až na jeho paži. Aby získal pevnější postoj, sevřel

okraj kola, na kterém jsem seděl, a vzápětí jím začal točit ze strany na stranu, takže i já jsem se otáčel jednou tak, a pak zase zpátky.

Za to, co jsem řekl potom, mne snad v Tvých očích trochu očistí, Danieli, když uvedu, že tento car stále ještě láme lidi kolem a těm, kteří u něho upadli v nemilost, dělá ještě horší věci, což jsem za daných okolností, sedě na velkém kole, nedokázal pustit z hlavy. Než jsem si to mohl rozmyslet, vyhrkl jsem: „Pan Waterhouse je právě na cestě přes Atlantik, a dá-li Bůh, brzy dorazí do Londýna!“

„Chce předat práci, kterou jsem si zaplatil, Královské společnosti? Věděl jsem, že jsem měl Newtona uškrtit, když jsem k tomu měl příležitost!“ (Když byl totiž Petr před několika lety v Londýně, setkal se s Isaacem v Královské mincovně.)

„Vůbec ne, Nejmilosrdnější pane, neboť Královská společnost zatracuje Vašeho pokorného sluhu i veškeré jeho dílo a nepřijala by nic, co je s mým jménem spojené, i kdyby se doktor Waterhouse zachoval tak nečestně, což je nepředstavitelné!“

„Buduji vojenské loďstvo,“ oznámil Petr.

Přiznám se, že toto oznámení na mne žádný velký dojem neudělalo, protože on buduje vojenské loďstvo pořád.

„Nechal jsem si v Londýně postavit tři válečné lodě,“ pokračoval Petr. „Na jaře, až to počasí dovolí, vplují do Baltského moře a připojí se k mé flotile pro další útoky na Švédý; zatím jsem totiž od těch neřádů úplně nevyčistil Finsko. Až ty lodě z Londýna vyplují, přeji si, aby byly naloženy nástroji, které budou moji učenci moci v akademii věd využívat, a odvezly také plody práce doktora Waterhouse.“

„Stane se, jak říkáte, Vaše imperiální Veličenstvo,“ odpověděl jsem, neboť mi nepřipadalo moudré odpovědět jakkoli jinak.

Poté se mě snad ani nemohl zbavit rychleji. Byl jsem krkolomně odvezen na saních zpátky do centra Karlových Varů, kde jsem se znovu setkal se svým kočím. Poté jsme pokračovali do Hannoveru, přičemž jsme udělali jen krátkou zastávku do Lipska, kde jsou všechny mé záležitosti ve stavu rozvratu. Vydání Monadologie se posunulo kupředu jen s obvyklou dávkou dohadování s tiskaři. Když teď válka skončila, princ Evžen, udatný bratr ve zbrani vévody z Marlborough, se začal zajímat

o filozofii, což může a nemusí být póza. V každém případě mě požádal, abych některé své myšlenky sepsal způsobem, jenž by byl přístupný pro lidi jako on, kteří jsou gramotní a inteligentní, ale nestudují filozofii jako odborníci (a není první. Bylo by zajímavé se někoho z těchto lidí zeptat, proč se domnívají, že to jde u filozofie, když by je nikdy nenapadlo požádat sira Isaaca, aby napsal verzi Principiorum Mathematicorum, z níž by byla veškerá matematika vypuštěna). Udělal jsem, co bylo v mých silách, abych prince Evžena uspokojil. Dotyčný traktát se nazývá Principy přírody a milosti a také jeho vytištění postupuje kupředu, provázené zcela odlišnými rušivými prvky a kontroverzemi. Avšak většinu času v Lipsku jsem nevěnoval tištění nového díla, nýbrž velice úmornému přehrabování v tom, co jsem dělal před čtyřiceti lety. Jelikož jsi členem Královské společnosti, Danieli, víš, co mám na mysli: spor se sirem Isaacem, kdo jako první vymyslel kalkulus. Od doby, kdy se kolem toho před nějakými šesti lety začalo něco dít, létají dopisy sem a tam jako luňáci nad dvorkem pohodného, ale za poslední dva roky, přesněji řečeno od doby, kdy sir Isaac začal svolávat v Královské společnosti „komise“ a – pomáhej nám Bůh – „tribunály“, aby vynesly nestranný verdikt, se z toho stala žhavá záležitost. Zkrátka, až budeš číst tyto řádky, může být všechno, co o sporu o prvenství řeknu, zastaralé a ty možná získáš lepší zprávy tak, že kohokoli zastavíš na chodbě a zeptáš se ho, co je nového.

Touto dobou tě nepochybně šírají obavy, Danieli, že se tě chystám požádat, abys mi ve válce se sirem Isaacem pomohl. A přiznávám, že bych možná tak nízko klesl, kdyby mi Petr nenaložil tíživější břemena. Dopadlo to tak, že jsem cestou z Lipska do Hannoveru na Newtona téměř vůbec nemyslel, s výjimkou jednoho čistě praktického aspektu: nedovedl jsem si představit, jak dopravím dopis do Craneova dvora, aniž by někdo – možná dokonce samotný Newton – poznal můj rukopis a otevřel jej.

Avšak při příjezdu jsem zjistil, že prozřetelnost mi projevila trochu přízně. Do města přijela incognito moje stará přítelkyně (a myslím, že i tvoje) Eliza, vévodkyně z Arcachonu a Qwghlmu.

Za poslední rok nebo dva, kdy se válka pomalu zadrhla

jako nenatažené hodiny a vyšlo najevo, že Anglie nedovolí, aby po královně Anně nastoupil Pretendent, Hannover přilákal několik členů anglické aristokracie. Tito angličtí dvořané – samozřejmě samí whigové – si pravděpodobně vysloužili od londýnské společnosti opovržení, že se otočili k vládnoucí královně zády a odjeli ze země, aby si získali přízeň Žofie a jejího syna. A někteří si je možná zaslouží. Prokázali však neocenitelné služby, nejenom hannoverskému rodu, ale i Anglii, když navázali kontakty, naučili své budoucí vládcy několik slov anglicky a jemně je přiměli k tomu, aby konkrétně uvažovali o přípravách. Pokud změna vlády proběhne hladce, můžete jim za to poděkovat. Oni si to jistě bohatě vynabradí!

Nepřisluší mi, abych na tomto místě hovořil o povaze Eliziny práce v Hannoveru. Postačí říct, že její incognito není jen teatrální módní prohlášení. U dvora se neobjevuje. Téměř nikdo neví, že tady je. Často koresponduje s jistým distingovaným Angličanem, který žil donedávna ve Frankfurtu, odkud se odstěhoval do Antverp. A jestli dostává dopisy z Pretendentova dvora v Saint Germain, není to tím, že by byla spolčená s jakobity, ale tím, že se snaží znát veškeré podrobnosti spiknutí, která se tam připravují, aby se do Svatojakubského dvora vrátil katolický král. Vévodkyněna síť kurýrů je v každém případě jedinečná a více než dostatečná k tomu, aby se dopis dostal z mých rukou do tvých, aniž by padl do spárů sira Isaaca a prošel pod jeho vypoulenými očními bulvami.

Takže k věci samotné: Tři Petrovy nové válečné lodě mají být dokončeny v Orneyově loděnici na místě zvaném Rotherhithe, přes řeku od Limehouse, v sousedství Schodů pastýře a psa u Lavender Street. Doufám, že ti ta jména něco říkají!

Jestli se cítíš na drobné dobrodružství a jestli se to nějak nepříčí tomu, co máš dělat pro princeznu Karolínu, byl bych ti zavázán, kdybys (1) zjistil od pana Orneye, kdy se očekává vyplutí těchto lodí do Sankt-Petěrburgu, a (2) než se tak stane, naložil je v mezích svých možností předměty, které by se mohly začínajícím ruským přírodním filozofům hodit, konkrétně teploměry, váhami, čočkami, ropušíma očima, jednorožčími žlučnky, kamenem mudrců a podobně; a (3) proboha, dej carovi něco, čím bys mu mohl doložit svou práci za posledních

patnáct let. Jestli můžeš zařídit, aby byly z Bostonu včas převezeny tvé poznámkové karty, bylo by to ideální. Pokud to možné není, jakýkoli hmatatelný důkaz toho, že jsi v Institutu technologických umění kolonie Massachusettské zátoky něco dělal, může zabránit tomu, aby byl tvůj pokorný a poslušný sluha lámán kolem před Ruskou akademií věd jako příklad vědců, kteří pobírají stipendium, ale žádnou vědu neprodukují.

*Tvůj et cetera
Leibniz*

Daniel se oblékl. Většinu jeho šatstva zničil výbuch, ale paní Arlancová mu za dva týdny, které od té doby uplynuly, obstarala nové. Daniel byl příliš vysílený, než aby se jí do toho pletl. V důsledku toho měl teď blíž tomu, aby šel s *módou*, než kdykoli jindy v životě.

Posledních padesát let se nestalo nic, co by se podobalo zásadní změně pánského odívání, jež nastala po Velkém moru a Velkém požáru Londýna, kdy dekretem Karla II. konečně zmizely ze světa dublety a další pozůstatky středověku. Části oděvu narovnané na stole vedle postele měly stejná jména a zakrývaly víceméně stejné partie lidské anatomie jako ty, jež se dostaly do módy v oné době: punčochy po kolena, kalhoty, lněná košile, dlouhá, dole rozšířená vesta s mnoha knoflíky a přes ni kabát s dlouhými rukávy, který měl knoflíků ještě víc. Dokonce mu sehnali i paruku. Staré paruky ve stylu Ludvíka XIV., podobné lví hřívě, už se nepoužívaly; nové byly užší a kompaktnější. Zdálo se, že se rozmohla bizarní manýra posypávat je bílým pudrem. Ta, již paní Arlancová narazila na dřevěnou hlavu, byla úplně nejobyčejnější a upravená tak, aby to vypadalo, že Daniel má kštici sněhobílých vlasů, vzadu spletených do copu. Daniel si ji nasadil už jen proto, aby mu holou hlavu zahřála. Neumrzl v tomto pokoji jen díky tomu, že nosil vlněnou noční čepici čtyřiaadvacet hodin denně.

Při oblékání těchto svršků, jež mu trvalo dlouho – prsty měl ztuhlé stářím a chladem a knoflíky nebraly konce –, se probral košem, který paní Arlancová považovala za úložiště jeho pošty a Daniel za popelnici. Bylo v něm pět různých zpráv od pana Threadera, dvě od Rogera Comstocka, jedna

od hraběte z Lostwithielu a různé lístky a vzkazy od členů Královské společnosti, kteří se zastavili, aby se na něho podívali, a byli neoblomnou paní Arlancovou odmítnuti. Napsali mu také, poněkud zběžně, jeho londýnští příbuzní, z nichž o některých nikdy neslyšel (jednalo se o děti zesnulého Sterlinga, Raleigha a Williama Hama). Byla tam slíbená *Monadologie* od Leibnize a druhé vydání Isaacových *Principiorum Mathematicorum*, jejichž kožená vazba ještě byla cítit koželužnou. Nepřinesl je samotný Isaac – od něho nebylo v koši nic –, ale jeden z jeho mladých pomocníků, který k nim pozorně přidal poslední číslo *Journal Litteraire*, dokument Královské společnosti z loňského roku s názvem *Commercium Epistolicum* a spoustu letáků a krátkých pojednání v různých jazycích, to vše převázané úzkou černou stuhou. Daniel poznal, že se jedná o útoky a protiútoky ve sporu o kalkulus nashromážděné za několik let. Zřejmě se od něho očekávalo, že se s nimi seznámí – což mohlo znamenat jediné to, že mají v úmyslu předvolat ho před svůj tribunál k podání svědectví.

To byla korespondence od osob, které skutečně znal. Pustil se do koše hlouběji. Když jím pohyboval, z jeho hlubin se ozývalo kovové cinkání a vrzavé zvuky. Našel několik dopisů od Londýňanů, kteří se za poslední měsíc stali jeho kolegy ve správní radě Majitelů stroje pro zdvihání vody pomocí ohně. Dva byly od osob, jejichž jména mu nic neříkala, ale uvažování měly uspořádané – nebo tak aspoň soudil podle jejich rukopisu. Tyto dva dopisy se jako jediné obtěžoval skutečně otevřít a přečíst, jednoduše proto, že byly jediné, jejichž obsah nebyl úplně předvídatelný. Ukázalo se, že oba jsou od mužů, kteří vynalezli přístroj pro určování zeměpisné délky a prosí Daniela o pomoc, aby mohli své nápady předvést Královské společnosti. Daniel je zahodil.

Od jeho ženy nebo od malého Godfreye tam nebyl dopis žádný, což nebylo vzhledem k ročnímu období a bouřlivému počasí nijak překvapivé. Když Daniel zašmátral po úplném dnu koše, zavadil rukou o něco zubatého a prudce ji vytáhl. Ještě nebyl příliš starý na to, aby zemřel na tetanus. Ale jeho prsty vyšly z koše spíš umazané od sazí než zakrvácené. Vytáhl tedy z koše veškerou poštu a pak jej nahnul směrem k oknu. Na dně uviděl několik pokroucených a zčernalých kusů dřeva a kovu.

Největším z nich byl soudek o objemu ne větším než galon, jaký by se dal použít k přepravě destilovaných lihovin. Jeden konec byl zachovalý – sice silně poškozený, ale stále se dalo poznat, že to kdysi byl sud. Dužiny držela na konci pohromadě železná obruč, poté se rozbíhaly jako poledníky od pólu, až dosáhly rovníku. Žádná však nepokračovala příliš daleko na opačnou polokouli. Některé byly čistě ulomené, některé ohnuté směrem ven, jiné rozbité tak, že jim z konců trčely třísky. Druhý konec soudku a kovová obruč byly pryč úplně, i když možná na ně připadaly některé volné úlomky ze dna koše. Byly tam také jiné věci: ozubená kolečka, pružiny a páčky z tepané mosazi.

Jedna Danielova část chtěla tento koš vysypat na dobře osvětlený stůl a znovu zařízení sestavit. Ale místo toho je pohřbil pod nepřetčenou poštu. Dva týdny strávil ochromený melancholií a mučený přehnanými obavami. Dnes se jeho rozpoložení vrátilo do rovnovážného stavu. Daniel Waterhouse, který se dva týdny choulil v posteli, byl někdo jiný než muž, který stál u dveří, ustrojený a s parukou. Ale mohli se snadno vystřídat, pokud by se zčernalými pozůstatky v tom koši zabýval příliš dlouho. Vychladly, zatímco čekaly, až na ně obrátí pozornost; tak at' vychladnou ještě víc.

SÍDLO KRÁLOVSKÉ SPOLEČNOSTI tvořily dvě samostatné budovy a nádvoří, které je oddělovalo. Při získávání financí zacházeli někteří tak daleko, že o něm hovořili jako o „komplexu“. Jeden z domů představoval severní konec Craneova dvora. Nad přízemím měl dvě další patra stejných rozměrů a ve střešním prostoru mansardu. Tato mansarda, v níž byl Daniel ubytován, se obracela do boku Craneova dvora dvěma malými vikýřovými okny, která by umožňovala nerušený výhled dolů na Fleet Street a dokonce až k Temži, kdyby je částečně nezakrývala nízká parapetní zeď přidaná k čelu domu proto, aby vypadal o několik stop vyšší, než skutečně byl. Daniel tak ze svého lůžka viděl jakýsi příkop s olověným obložením, vzniklý tam, kde strmá střecha nacházela smrt u paty parapetní zídky: koupaliště pro ptáky, když pršelo, a závodíště pro hlodavce za každého počasí. Pokud bylo náhodou jasno, odpoledne se našlo několik hodin, v nichž slunce putovalo obdélníkem oblohy ukazujícím se nad parapetní zídkou. Když

Daniel vstal a přistoupil k oknu, viděl přes vršek zídky, kde o nadvládu soupeřily mech, saze a ptačí trus, dolů do Craneova dvora a na změť střech všude kolem. Pohled na kopuli svatého Pavla mu byl odepřen, ledaže by otevřel okno, vystrčil hlavu, natáhl krk a otočil ji doleva. Pak byla překvapivě blízko. Přesto se zdála být nedosažitelná, neboť mezilehlou část města trhala vedví široká průrva Fleetského kanálu. Když otočil hlavu o sto osmdesát stupňů a podíval se západním směrem, naskytl se mu pohled na kostel, který byl mnohem blíž a byl nesrovnatelně starší: Archivní kaple, která jako by se nořila z prostorného nádvoří na druhé straně Fetter Lane, anebo se do něho hroutila. Tato středověká budova, již po staletí používal Kancléřský soud jako odkladiště záznamů, během Danielova života zčernala sazemí. Co by kamenem dohodil na jih od ní se průčelím obracel do Fleet Street a náležitě černal západní kostel svatého Dunstana z Wrenovy dílny.

Pro starého muže s neohebným krkem bylo mnohem méně namáhavé dívat se na jih přes Craneův dvůr a doufat, že se mu mezi budovami, jež vyplňovaly většinu prostoru mezi Fleet Street a řekou, podaří zahlédnout kousek vodní hladiny. Tento výhled v Danielovi pokaždé, když jej spatřil, probouzel pocit, jako by nějaká chyba navigace způsobila, že ho odvezli do nějakého cizího města jako Manila nebo Isfahán. Londýn, v němž vyrostl, byl nakupením domů, parků a komplexů budov vytvořených v průběhu staletí staviteli, jimž byl společný sen o tom, jak by měla anglická krajina vypadat: měla by to být velkorysá volná plocha, do níž je zasazen dům. Anebo v nouzové situaci dům se zdí postavenou po obvodu ne tak velkorysého pozemku. V Danielově Londýně každopádně existovaly výhledy na oblohu a vodu a četné parčíky a malé statky nikoli na základě královského výnosu, nýbrž nějaké nevyřčené, podprahové shody. Zejména část nábřeží, kterou Daniel viděl ze své mansardy, bývala řetězcem statků, velkých domů, paláců, dvorů, svatostánků a kostelů, jež na tom místě postavil vlivný rytíř či mnich, který na ně přišel jako první a nejdéle je ubránil. Za Danielova života by všechny s výjimkou čtvrti Temple (přímo naproti východu z Craneova dvora) a Somerset House (daleko napravo od něj, směrem k místu, kde stál palác Whitehall, než vyhořel) zničeny.

Některé přizivily Velký londýnský požár, jiné padly za oběť realitním developerům, jejichž působení bylo neméně ničivé. To znamená, že s výjimkou široké otevřené zeleně Templu jako by teď každou píď země zabírala nějaká ulice nebo budova.

Když se otočil k oknu zády a otevřel dveře svého pokoje, vrátil se do Londýna ihned – nikoli Londýna běžných Londýňanů, ale přírodně-filozofického Londýna Johna Wilkinse a Roberta Hooka z doby kolem roku 1660. Zbytek půdního prostoru byl totiž až po krokve napěchovaný materiálem, který Daniel poznával a identifikoval pod širokým názvem *vědecké harampádí*. Všechno sem byl převezeno z prvního působiště Královské společnosti v Greshamově koleji.

Greshamova kolej byla přesně tou stavbou, jaká neměla v moderním Londýně místo: spíš seskupení budov než jeden dům, postavené kolem nádvoří natolik prostorného, že by na něm mohly bydlet stovky Londýňanů, kdyby se srovnalo se zemí a zaplnilo městskými domy. Greshamka byla tudorovská hrázděná stavba vybudovaná stylem, jenž stavitele vybízela, aby si ji vymýšleli za pochodu, a obvykle strpěl, aby jim to prošlo. Těžko říct, jak si ji představoval sir Thomas Gresham, když se vrátil z Antverp, aby dal do pořádku alžbětinskou měnu a zbohatl na spekulacích s ní, ale když tam přišel Daniel, vypadalo to, jako by byla výtvozem nikoli lidských architektů, nýbrž vos.

Každopádně byla obrovská: desetkrát větší než dvě budovy Craneova dvora dohromady. Nebyla celá jejich, ale měli z ní velký díl.

Měli také Hooka a Wrena, kteří vystavěli Londýn z popela. Kdyby ještě někde v Londýně byl prázdný sklep, komora, půda nebo bouda, Wren by o nich věděl a Hooke by měl tu drzost je k něčemu využít.

Výsledek byl následující: přibližně do přelomu století měla Královská společnost na skladování věcí místa dost. Neexistovala potřeba třídit, vyhazovat, dokonce ani organizovat. Ale během prvních deseti let nového století ztratila Greshamku a ztratila Hooka. Její skladovací prostory se smrskly přinejmenším desetkrát. To mohl být velice příznivý vývoj, pokud by třídění a vyhazování dělal někdo kvalifikovaný, někdo, kdo se kolem Královské společnosti pohyboval od začátku a měl čas udělat

to dobře. Jednoduše řečeno, Newton, Wren nebo Waterhouse. Ale sir Isaac byl zaneprázdněný Královskou mincovnou, válkou s Flamsteadem a prací na tom, aby druhé vydání *Principií* nemohl napadnout Leibniz. Sir Christopher Wren ve stejném období dokončoval svatého Pavla a stavěl londýnský dům vévody z Marlborough, hned vedle Svatojakubského paláce: pro architekta dvě významné zakázky. Daniel byl v Massachusetts a snažil se zkonstruovat logický stroj.

Kdo se tedy ujal třídění? Jeden z Newtonových pomocníků. A nejspíš to udělal ve spěchu. Kdyby o tom Daniel věděl před čtyřmi lety, když se to dělo, zachvátila by ho panika. Teď si jen mohl obsah této půdy prohlížet ve stejném duchu, v jakém se díval ráno po Velkém požáru na to, co zbylo z Drakeova domu.

Většina vědeckého harampádí byla ještě zabalená v bednách, sudech, balících a žocích, ve kterých je sem přivezli. Každá z těchto beden byla pro běžného badatele překážkou. Daniel zahlédl nedaleko pod krokviemi bednu, jejíž víko bylo trochu nakřivo. Jediné, co na něm leželo, byl skleněný zvon přikrývací vysušenou sovou. Daniel postavil ptáka stranou, bednu vytáhl a víko sundal. Byla to sbírka brouků bývalého yorského arcibiskupa, láskyplně zabalená v seně.

To mu spolu se sovou řeklo všechno. Bylo to tak, jak se obával. Ptáci a brouci, odshora dolů, zepředu dozadu. Všechny je zachránili ne proto, že měli vlastní hodnotu, ale proto, že je Královská společnost dostala od významných lidí. Zůstali tady, tak jako si mladý pár nechává šeredný svatební dar od bohaté tety.

Zaslechl, jak někdo potlačil kýchnutí. Opatrně se narovnal, aby si neskřípl nějakou ploténku v páteři, podíval se ze schodů a spatřil Henryho Arlanca. Byla na něm vidět nervozita a snaha tvářit se smutně jako při smutečním obřadu na faráři, který zemřelého neznal, ale uvědomuje si, že pozůstalí utrpěli velkou ztrátu a pravděpodobně budou ve špatné náladě. „Snažil jsem se zachovat všechno, co sem bylo přivezeno, ve stejném stavu, v jakém to bylo doručeno, doktore Waterhousi.“

„Žádný advokát by to nezformuloval pečlivěji,“ zamumlal Daniel.

„Prosím, pane?“

Daniel přešel na horní konec schodů a chytil se rukama zdi,

protože to bylo něco mezi žebříkem a schody a jeho z toho brala závrať.

„Odvedl jsi dobrou práci... jsi bez viny,“ řekl Daniel. „Na sově nebylo ani zrnko prachu.“

„Děkuji, doktore Waterhousi.“

Daniel si na vršek schodů sedl a nohy si položil na první stupeň pod sebou. Mezi kolena tak měl čistý a nerušený výhled na Henryho obličej. Tady nahoře na půdě bylo šero, ale o patro níž byly stěny a dveře bílé, nebo skoro bílé. Dveře zůstaly otevřené, aby propustily světlo linoucí se okny, takže Henry byl zalit nemilosrdnou a odhalující září jako vzorek na stolku mikroskopu. Znepokojeně si Daniela prohlížel.

„Jak dlouho tady sloužíš, Henry?“

„Od doby, co tu jste, pane.“

Daniel byl trochu zmatený, dokud nepochopil, že *jste* znamená *Královskou společnost*.

„S oblibou říkám, že jsem přišel s domem,“ pokračoval Henry.

„Když jsme se sem přestěhovali z Greshamovy koleje, musela zůstat spousta... smetí. Myslím v Greshamce.“

Henrymu jako by se nevýslovně ulevilo. „Ale ovšem, pane, tolik, že si to ani neumíte představit.“

„Takže to vyšlo na celé vozy?“

„Ano, pane, odvezly se desítky vozů,“ potvrdil Henry s hrdostí na dobře odvedenou práci.

„Kam přesně se odvezly?“

Henry zaváhal. „Totiž... já nevím, doktore Waterhousi. Jsou sběrači, lidé, kteří se probírají smetím a hledají cenné věci, které by se daly prodat různým všeuměům...“

„Rozumím, Henry. A co víc, souhlasím, že po tobě ani po nikom jiném nelze chtít, abys věděl, kam odjelo smetí, když vůz s ním zmizel z dohledu. Ale mám na tebe jinou otázku v podobném duchu a potřebuji, aby ses co nejusilovněji soustředil.“

„Vynasnažím se, pane Waterhousi.“

„V době, kdy se Greshamka vyklízela, *smetí* se vozilo pryč a *poklady* se bezpečně převážely sem – ptám se, odváželo se v té době smetí, nebo se nacházely poklady také *někde jinde*?“

„Někde jinde, doktore Waterhousi?“

„U Hooka. Pana Roberta Hooka. Je možné, že si nějaké věci

ulil v Bedlamu, nebo v přístavbách k domu markýze Ravenscara či Kolegia lékařů –“

„Proč právě tam, pane?“

„Protože on je postavil. Anebo u svatého Pavla a v pomníku Velkého požáru – na těch se taky podílel. Mohl v těch budovách některé věci nechat. A stejně jako oříšky, které si veverka schová někde stranou, pak se na ně zapomene, a později je najdou jiní –“

„Nevzpomínám si, že by něco přijelo z Bedlamu nebo odjinud než z Greshamovy koleje,“ prohlásil kategoricky Arlanc.

Henry byl v obličejí zvláště červený. Byl dost prostý, aby se chytil do pastí, kterou mu Daniel nastražil, když začal mluvit o smetí. Ale zároveň byl dost bystrý, aby si to zpětně uvědomil. Zareagoval spíš tak, že se rozhněval, než že by dostal strach. Daniel ihned vycítil, že není žádoucí, aby se na něho tento muž zlobil. Přívětivějším tónem vysvětlil: „Jen díky tomu, že Královská společnost mezi ostatními vědeckými akademii světa tolik vyniká, by to, co je pro nás smetí, někteří, které na zapadlých místech berou jako učence, považovali za vzácný poklad. A my bychom jim na znamení přátelství s těmito zeměmi mohli poslat různé věci, pro které již nemáme využití.“

„Už vám rozumím, pane,“ řekl Henry a brunátnost mu z tváře vyprchala.

„Raději ať staré hodiny pana Hooka zkoumá student v Moskvě, než aby nějaký shadewellský dráteník dělal z ozubených koleček šperky.“

„To jistě, pane.“

„Kolega z kontinentu mě požádal, abych se po takových předmětech podíval. U těch desítek vozů už je pravděpodobně pozdě. Ale třeba ne u toho, co Hooke uložil v jiných budovách, od kterých měl klíče.“

„Sir Christopher Wren byl starý přítel pana Hooka.“

„Ano,“ uznal Daniel, „ale není mi jasné, jak to víš ty, protože Hooke zemřel o sedm let dřív, než jsi začal mít s Královskou společností co do činění.“

Henryho tvář opět zrudla. „To vědí všichni. Sir Christopher je tady pořád – koneckonců se zastavil i dnes dopoledne – a často hovoří o Hookovi s jistou náklonností.“

Rozpačitý, roztěkaný výraz, který se Henrymu usadil v obličejí,

dokazoval, že mluví pravdu. Bůh a andělé snad mohli o Hoo-kovi hovořit s upřímnou a ryzí náklonností, ale maximum, jehož mohl dosáhnout Wren či kterýkoli jiný smrtelník, byla náklonnost *jistá*.

„V tom případě bych se měl se svými dotazy obrátit přímo na sira Christophera.“

„Nejednou se vyjádřil v tom smyslu, že by rád obnovil známost s vámi, pane, až...“

Henry se odmlčel a zalétl pohledem ke dveřím mansardy nedaleko vršku schodů.

„Až se vzpomatuji. Považuj mě za uzdraveného, Henry. A pokud tě popadne nutkání něco vyhodit, dej mi o tom vědět, abych z toho mohl vybrat předměty, které by v Moskvě považovali za divy.“

Daniel si vyrazil na procházku, což byl velice nerozvážný čin.

Henry Arlanc ho informoval, že pokud by se Daniel odhodlal k odchodu, na hodinu nebo na den, může mu zřídit nosítka nebo drožku. Nebylo za tím nic jiného než obyčejný zdravý rozum. Londýnské ulice teď byly mnoho nebezpečnější než v době, kdy se jimi Daniel procházel naposledy, a on byl mnohem zranitelnější. Jenže v takové ráno, kdy se po ulicích pohybovalo tolik zámožných osob, bylo pravděpodobnější narazit na kapsáře než na vrahy či lapky. A ti by si u Daniela přišli jen na velmi málo.

V hlavě se mu vylíhla zvláštní představa: co když neměl být zamýšlenou obětí pekelného stroje on, Daniel, ani pan Threader, ale Henry Arlanc?

Za roky, kdy pracoval pro Královskou společnost, se Daniel stal přísným soudcem zvláštních představ. Existovala spousta důvodů, proč tuto jednoznačně zavrhnout. Její nejvýraznější vadou bylo jednoduše to, že Daniel neměl nejmenší ponětí, proč by někdo měl zájem vyhodit do povětří zřízence Královské společnosti. Mlha, která po explozi obestřela jeho mysl, ho navíc učinila náchylným k hypotézám mimořádně temného a děsivého ražení, a toto vypadalo jako jedna z nich.

Ale přírodní filozof v něm musel uznat, že přinejmenším *teoreticky* to možné je. A dokud se to nepodaří vyloučit, chtěl si Daniel zachovat vůči Arlancovi jistou nezávislost – nezvyknout si spoléhat na hugenota pokaždé, když z Craneova dvora vytáhne

paty – a soukromí. Nebylo nutné ani žádoucí, aby Arlanc věděl o jeho pohybu po Londýně všechno.

Jeho kolena se ještě vzpamatovávala z příliš dlouhé doby strávené na lůžku, ale než došel na konec Craneova dvora a vydal se všanc Fleet Street, přestala ho jakkoli omezovat. Zabočil doprava, tedy směrem k Charing Cross, a začal se opatrně propracovávat proti proudu. Prozíravě se obracel čelem k dopravě, která se na něho valila, a pravou rukou se lehce dotýkal průčelí domů a obchodů, aby se mohl zachránit skokem do dveří, pokud by k tomu byl donucen. Zanedlouho za sebou nechal kostel svatého Dunstana na západě. Nalevo od něho, na opačné straně ulice, se rozkládaly Vnitřní a Střední Temple, schované za hradbou novějších budov. Zabíraly je z velké části hostince a kavárny, jež sloužily novinám jako trvalé terče potutelných, ale matoucích narážek a tvrdé, avšak fádní satiry.

Nedlouho nato prošel bránou Temple Bar. Ulice – nyní nazývaná Strand – se tady větvila na hlavní levou a vedlejší pravou, čímž uprostřed vznikal protáhlý ostrov s několika kostely. Daniel se pustil užší ulicí – ve skutečnosti spíš sledem několika nesouvisejících, nahrubo propojených uličních fragmentů – a záhy dospěl k přesvědčení, že se ztratil. Budovy oddělovaly škvíry vzduchu, příliš úzké, než aby si zasloužily označení „uličky“, které se jako šílené zalamovaly doprava či doleva a přímo nevedly, ani když mohly. Požár se zastavil krátce před touto částí města, pravděpodobně proto, že Archivní kaple a Temple se svými rozlehlými trávníky zapůsobily jako požární přepážky. Hooke ve funkci městského zeměměřiče neměl pravomoc k tomu, aby je vyvedl z dob temna. Tato stará práva cesty byla stejně posvátná, nebo přinejmenším stejně nenapadnutelná jako zásady anglosaského práva. Někde mezi nimi se nacházela stará, a tudíž nízká místnost, kterou získal tiskař Christopher Cat a udělal z ní něco, čemu se říkalo Kit-Cat klub.

Mluvil jsem o tobě s panem Catem, oznámil Danielovi Roger ve vzkazu prostrčeném pode dveřmi. *Až si vyjdeš ven, zastav se v klubu na občerstvení.* Přiložena byla načrtnutá mapka, kterou teď Daniel vytáhl z kapsy a pokusil se ji interpretovat. Byla k ničemu. Ale brzy se mu podařilo Kit-Cat klub najít jednoduše podle toho, že sledoval kočáry whigských členů parlamentu.

Budova byla očividně postavena v některém období anglické historie, kdy byla nouze o jídlo a stavební materiály, neboť Daniel, ač výškou průměrný, se uvnitř prakticky nemohl postavit vzpřímeně, aniž by se praštil hlavou o trám. V souladu s tím byly také všechny obrazy, které si pan Cat objednal na výzdobu zdí, bizarně široké a nízké. To vylučovalo portréty, pokud to nebyly portréty velkých skupin z obrovské dálky. Na tom největším a pověšeném na nejnápadnějším místě byli vážení členové Kit-Cat klubu. Roger stál vpředu uprostřed ve své nejlepší paruce, zvětšené jako podkovovitý tah štětce, na kterém je příliš mnoho barvy.

„UDĚLEJME NĚCO SE ZEMĚPISNOU DÉLKOU!“

Byl to tentýž Roger v mnohem starším těle. Mladě vypadaly jen jeho zuby, poněvadž takové byly; od jejich vymodelování určitě neuplynulo víc než několik měsíců. Sešel ve všech ohledech kromě mentálního a dentálního. Vynahrazoval si to oblečením.

Daniel chvíli foukal na čokoládu. Snažil se ji ochladit, aniž by se na povrchu vytvořil krabatý škraloup. Neslyšel ani vlastní myšlenky, protože všichni whigové v kravatách na sebe navzájem křičeli. „Královna před dvěma hodinami zahájila jednání parlamentu,“ připomněl Rogerovi, „nebo jsem alespoň slyšel, a *úplně* se zapomněla zmínit o takovém nicotném detailu, jako je to, kdo ji po jejím skonu nahradí. A ty si chceš povídat o zeměpisné délce?“

Markýz z Ravenscaru obrátil oči v sloup. „To je už dávno vyřešené. Nastoupí po ní Žofie nebo Karolína.“

„Myslíš Žofie nebo Jiří Ludvík.“

„Nebud hlupák. Evropě vládnou ženy. Ve válce o španělské dědictví o nic jiného než o ženy nešlo. Ve Versailles je madame de Maintenon. V Madridu její nejlepší přítelkyně, princezna ursinská, první dvorní dáma bourbonského dvora ve Španělsku. Ty dvě bojovaly na jedné straně proti královně Anně a Žofii na straně druhé.“

„Já myslím, že královna Anna a Žofie se nesnášejí.“

„Jak to souvisí?“

„Touché, Rogere.“

„Tedy, jestli musíš být za každou cenu pedant, ano, další

ve frontě po Žofii je Jiří Ludvík. Víš, co udělal se svou manželkou?“

„Slyšel jsem, že něco strašného.“

„Zavřel ji na zbytek života na zámku, za cizoložství.“

„To ale znamená, že hlavní slovo má on, přinejmenším –“

„To je výjimka potvrzující pravidlo, Danieli. Tím, že takové opatření učinil, před světem přiznává svou bezradnost. Nasadila mu parohy. A parohy se už sundat nedají.“

„Ale na zámku je zavřená ona, ne on.“

„On je zavřený na zámku své hlavy, který má, jak se zdá, stěny tak tlusté, že uvnitř zůstává jen velice málo prostoru. První dámou Anglie bude princezna z Walesu – vychovaná osobně Žofií a nedávno zesnulou, podle všeho oslnivou pruskou královnou. A jejím učitelem byl *tvůj přítel*.“ Poslední slova Roger zlověstně zdůraznil.

„Ehm, když se vrátíme k aktuálnímu tématu rozhovoru, nemyslíš si, že by tvůj čas byl využit lépe, kdyby ses staral o to, aby hannoverský rod skutečně následnictví získal? Zeměpisná délka může počkat.“

Roger mávl rukou, jako by se po jedenácté snažil srazit ze vzduchu nějakého ováda. „Zatraceně, Danieli, vážně si myslíš, že jsme tak nemožní a vůbec jsme o tom nepřemýšleli?“

„Promiň.“

„Pretendenta sem nepustíme! Byl jsi tam, u jeho takzvaného narození, viděl jsi ten trik s ohřívadlem – muž s tvými rozlišovacími schopnostmi se přece nenechal oklamat tak snadno!“

„Mně se to jevilo tak, že hlavička dítěte vyšla z královniny vagíny.“

„A to si říkáš vědec!“

„Rogere, pokud by ses oprostil od této zvláštní představy, že zemím musí vládnout králové, kteří jsou syny *jiných* králů, bylo by jedno, jestli se Pretendent dostal do Svatojakubského paláce vagínou nebo ohřívadlem; v obou případech k čertu s ním.“

„Navrhuješ, abych se stal republikánem?“

„Naznačuji, že už jím jsi.“

„Hmmm... odtamtud je to už malý krok k puritánství.“

„Puritánství má své výhody... nejsme tolik pod pantoflem dam.“

„Jen proto, že všechny zajímavé *oběsíte!*“

„Slyšel jsem, že máš milenku z významné rodiny...“

„Stejně jako ty – zásadní rozdíl je v tom, že já s tou svou můžu spát.“

„Prý je mimořádně inteligentní.“

„Ta tvoje, nebo moje?“

„Obě, Rogere, ale já jsem mluvil o té tvé.“

Nato Roger udělal zvláštní věc, konkrétně to, že zvedl sklenku a natáčil ji sem a tam, až na ni světlo od okna dopadlo správně. Bylo vidět, že je porytá diamantem. Roger teď těch několik řádek textu přečetl s příšerným přednesem, který měl být buď špatná četba, nebo špatný zpěv.

*U nohou krásné Bartonové
bůh Lásky šípy odložil,
zaměnil trůn za slasti nové
a s touto kráskou poté žil.
Vnady vítězí nad Venuší,
z níž symbol krásy dřív se stal,
zapomněl Kupid, co se sluší,
než matku víc ji miloval.*

Než vrávoravě a sípavě dospěl na konec, několik návštěvníků klubu melodii – pokud se to tak dalo nazvat – pochytilo a přidalo se. Nakonec se všichni odměnili spotřebou alkoholu.

„Rogere! Nikdy by mě nenapadlo, že by tě nějaká žena mohla pohnout k tomu, abys napsal báseň, byť mizernou.“

„Její mizernost je důkazem mé upřímnosti,“ odvětil skromně Roger. „Kdybych jí napsal *vyčníkající* milostnou báseň, mohlo by se o mně říkat, že jsem to udělal jen proto, abych stavěl na odiv svůj důvtip.“

„Takto ti samozřejmě takové obvinění nehrozí.“

Roger ponechal chvíli ticha, během níž upravil svůj postoj a paruku, jako by měl promluvit v parlamentu. Prohlásil: „Když se teď pozornost všech správných a přímých lidí soustředí na kontroverze kolem hannoverského následnictví, tvrdím, že je čas prosadit nákladnou a těžko srozumitelnou legislativu!“

„Konkrétně zeměpisnou délku?“

„Můžeme nabídnout odměnu tomu, kdo vymyslí, jak ji změřit. Velkou odměnu. Zmínil jsem se o tom před sirem Isaacem, sirem Christopherem a panem Halleyem. Všichni jsou pro. Odměna bude poměrně vysoká.“

„Jestli máš *jejich* podporu, Rogere, co bys mohl chtít ode *mě*?“

„Je na čase, aby Institut technologických umění kolonie Massachusettské zátoky, který jsem tak štědře podpořil, udělal něco užitečného!“

„Třeba –?“

„Danieli, cenu pro určení zeměpisné délky chci vyhrát já!“

Londýn

KONEC ÚNORA 1714

DANIEL ČÍHAL JAKO NETOPÝR na půdě, když dohlížel na to, jak Henry Arlanc balí vědecké harampádí do beden a sudů. Z místnosti o patro níž se vynořil sir Isaac Newton, při chůzi po chodbě zabraný do hovoru se dvěma mladšími muži. Daniel natáhl krk a nahlédl schodištěm dolů právě včas, aby spatřil, jak Isaacova chodidla a kotníky mizí z dohledu. Jeden z mužů, nějaký Skot, horkokrevný, zcela souhlasil s tím, co by se podle Isaaca mělo udělat. „Učiním *poznámku* k baronovým *poznámkám*, sire!“

Leibniz publikoval svou poslední salvu v *Journal Littéraire* pod názvem „Poznámky“.

„Budu s ním raz dva hotový!“

„Poskytnu vám své poznámky k jeho *Tentamenu*. Našel jsem v něm evidentně chybné použití diferenciálních rovnic druhého řádu,“ řekl Isaac, když jako první zamířil ze schodů.

„Chápu vaši strategii, pane!“ zaburácel Skot. „Než se pan baron opovází hledat mrvu ve vašem oku, měl by si vytáhnout břevno z vlastního!“ Byl to John Keill, kryptograf královny Anny.

Trojice mužů rychle sešla po schodech a vyrazila ven do ulic,

nebo to tak aspoň znělo Danielovi, jehož zhoršujícímu se sluchu jejich kroky a hlasy splývaly v kanonádu dunění a hukotu.

Daniel počkal, až jejich kočáry zmizí za rohem Craneova dvora, a vydal se do Kit-Cat klubu.

JEDNÍM Z TAMNÍCH PRAVIDELNÝCH návštěvníků byl John Vanbrugh, architekt, který se specializoval na venkovská panská sídla. Stavěl například Blenheimský palác pro vévodu z Marlborough. Momentálně byl na této frontě nutně zaneprázdněný, neboť Harley vévodovi přihodil deset tisíc liber. Většina jeho úkolů teď neměla nic společného s kreslením plánů nebo dohledem nad dělníky. Spíš přesouval peníze z místa na místo a snažil se najmout lidi. Daniel to věděl, protože Vanbrugh využíval Kit-Cat Klub jako svou kancelář a Daniel si pokaždé, když tam přišel číst si noviny a popíjet čokoládu, musel vyslechnout polovinu Vanbrughova podnikání. Několikrát se stalo, že vzhlédl a zjistil, že Vanbrugh se na něho dívá. Možná architekt věděl, že si s Marlboroughem psal. A možná za tím bylo něco jiného.

Vanbrugh tam každopádně byl, když Daniel sešel ulicí od Craneova dvora, a krátce nato měl o pořádný důvod navíc se dívat. Daniel si totiž ještě ani nestačil pořádně sednout, když před klubem zastavil skutečně znamenitý kočár a v jeho okénku se objevila hlava sira Christophera Wrena, dožadující se doktora Daniela Waterhouse. Daniel poslechl, vyšel ven a bez váhání nastoupil. Velkolepost tohoto vozu a krása čtyř stejných koní, kteří ho táhli, stačily k tomu, aby se doprava na Strandu zastavila, což kočáru značně usnadnilo, aby se otočil a rozjel se zpátky cestou, kterou Daniel přišel, na východ do města.

„Poslal jsem do Craneova dvora vozku, jak jsi požádal, aby nabral, co chceš naložit. Setká se s námi u svatého Štěpána na Walbrook, a pak bude na celý den tvůj.“

„Jsem tvým dlužníkem.“

„Ani náhodou. Můžu se zeptat, o co jde?“

„Smetí z půdy. Dárek pro naše vědecké bratry v Sankt-Petěrburgu.“

„V tom případě jsem já dlužníkem *tvým*. Vždyť jaký by to byl skandál, s ohledem na povahu mé práce, kdyby se Craneův dvůr zřítíl pod tíhou brouků.“

„Berme to tedy tak, že spolu máme vyřízené účty.“

„Ty jsi to vážně probral *všechno*!?“

„Ve skutečnosti mi jde o to, co zůstalo po Hookovi.“

„Aha! *Tam* to nenajdeš. Sir Isaac.“

„Hooke a Newton jsou dvě nejkomplikovanější osoby, jaké jsem kdy poznal –“

„Flamsteed do toho panteonu patří taky.“

„Hooke si myslel, že mu Newton ukradl nápady.“

„Ano. Řekl mi o tom.“

„Newton se cítil být takovými obviněními dotčený. Hookovo dědictví mohlo Hookův nárok jedině podpořit, ale Newtona očistit ne – proto pryč se vším tím harampádím! Ale Hooke to musel čekat, protože nebyl o nic méně umíněný než Newton – takže by své nejcennější věci uložil tak, aby se k nim Newton nedostal.“

Wren nesl svých jednaosmdesát let, jako když oblouk podpírá tuny kamene. Svým způsobem byl matematický a mechanický génius. Živé stříbro, které jako by vyprýštilo ze země někdy v Cromwellově době, v něm bylo obzvlášť koncentrované. Později jako by ta vlna zeslábla, když na mnohé ze zakládajících členů Královské společnosti dolehla tíha údů nebo ducha. Nic takového neplatilo pro Wrena, který jako by se měnil z roztočilého mladíčka v anděla, jen s krátkou zastávkou v mužství. Nosil vysokou, nadýchanou stříbrnou paruku a světlé oblečení, se vzdušnou krajkovinou na krku a zápěstích, a jeho obličej byl ve skvělém stavu. Jeho věk se projevoval především důlky ve tvářích, které se protáhly v pukliny, a křehkou kůži očních víček, která se dosti uvolnila, zrůžověla a napuchla. Ale i to jako by mu jedině propůjčovalo klidný a lehce pobavený výraz. Daniel viděl, že mezi dary, jež bůh mladému Wrenovi nadělil, byla moudrost, a ta ho dovedla k architektuře: oboru, kde výsledky hovoří samy za sebe, a kde je nutné roky vycházet s jinými lidmi tak, aby s nimi člověk dokázal hovořit. Jiní zakládající členové Královské společnosti si Wrenovy moudrosti nevšimli, a tak se před padesáti lety šeptalo, že zázračný chlapec svůj talent marní, když se dává na stavitelství. Daniel se tím provinil stejně jako všichni ostatní. Avšak správnost Wrenova rozhodnutí se prokázala již dávno a Daniel – který sám učinil řadu vlastních rozhodnutí,

jež nebyla nejmoudřejší – necítil žádnou závist a žádnou lítost. Pouze určité užaslé pobavení, když jejich kočár vyrazil z Ludgate a projel po nádvoří kolem svatého Pavla, neboť Wren jedním prstenem odhrnul záclonku a zadíval se na katedrálu jako pastýř, který přehlíží své stádo.

Jaké by to bylo, postavit *ji*? Daniel to mohl pouze odhadovat, když zvážil, co vybudoval *on*, a pokusil se to vyhodnotit v podobném duchu. Ale Danielovo dílo ještě nebylo dokončené. Nebyl tak starý – aspoň to tak v současné společnosti cítil. Když Wrenův syn uložil poslední kámen na místo v lucerně na špičce kopule svatého Pavla, sir Christopher byl o deset let starší než Daniel *dnes*.

Svatý Pavel zmizel z dohledu; zahnuhli na Watling Street a uvízli v dopravní zácpě; situace se obrátila a teď se Wren díval pobaveně na Daniela. „Nechci se ti do toho příliš plést,“ prohlásil, „ale jestli ti mám pomoci, pomohlo by mi, kdybys mi prozradil, jaké hookovské věci hledáš. Nějaká jeho umělecká díla, aby sis ozdobil stěny? Navigační přístroje, abys našel cestu zpátky do Bostonu? Architektonické nákresy? Astronomická pozorování? Plány létajících strojů? Vzorky exotických rostlin a zvířat? Hodiny? Optické přístroje? Chemické předpisy? Kartografická vylepšení?“

„Promiň, Christophere, ale mé záležitosti se ze dne na den dělí a množí, musím se věnovat několika věcem najednou, a proto má odpověď nebude tak jasná, jak by měla být. Účelu, který jsem zmínil, tedy poskytnout ruským zaškolujícím se učencům potravu ducha, poslouží téměř cokoli. Pokud jde o mé vlastní záměry, požaduji všechno, co souvisí se stroji.“

„Slyšel jsem nějakou zmínku o tom, že jsi teď členem správní rady Majitelů –“

„Ne. Tak to není. Stroj pana Newcomena je obrovský a strašlivý kus železa, on ode mne nepotřebuje žádnou pomoc, aby jej vyrobil. Já přemýšlím o malých, přesných, chytrých mechanismech.“

„Myslíš asi malé, přesné, *chytře vyrobené* mechanismy.“

„Myslím to tak, jak jsem řekl, sire Christophere.“

„Takže zase logický stroj? Myslel jsem, že Leibniz už to vzdal před nějakými čtyřiceti lety.“

„Leibniz to před čtyřiceti lety pouze *odložil stranou*, aby mohl –“ V tom okamžiku se Daniel zarazil, zděšený *faux pas*, jehož se chystal dopustit; chtěl totiž říct: aby mohl *vymyslet kalkulus*.

Tvář sira Christophera vypadala, když tuto na poslední chvíli odvrácenou konverzační katastrofu sledoval, jako posmrtná maska někoho, kdo zemřel ve spánku a něco hezkého se mu zdálo.

Nakonec Wren pohotově dodal: „Vzpomínám si, že Oldenburg zuřil. Neodpustil mu, že ho nedokončil.“

Nastala krátká odmlka. Daniel přemýšlel o něčem neodpustitelném: možná měl Oldenburg pravdu, Leibniz měl zkonstruovat ten zatracený stroj a neplést se na posvátnou půdu, kterou objevil a zabral si Newton. Povzdechl si.

Sir Christopher si ho prohlížel s nekonečnou trpělivostí. Bylo to jako jet v kočáře s korintským sloupem.

„Sloužím dvěma pánům a jedné paní,“ začal Daniel. „V tuto chvíli nevím, co ode mě paní očekává, tak ji z diskuse vypustíme a věnujme se mým pánům. Oba jsou to mocní muži. Jeden je kníže v daleké zemi, ze staré školy, ale s novými myšlenkami. Ten druhý je kníže nového druhu: parlamentní potentát. Oba je mohu uspokojit dosažením téhož cíle: zkonstruováním logického stroje. Vím, jak jej postavit, protože o tom dvacet let přemýšlím a stavím prototypy. Brzy budu mít místo, kde jej postavit. Dokonce jsou i peníze. Chci nástroje a šikovné lidi, kteří s nimi dovedou zázraky.“

„Hooke vynalezl nástroje na vyřezávání maličkých převodů a podobně.“

„A věděl všechno o hodinářích. V jeho papírech by se mohla najít jména.“

Wrena to pobavilo. „Až lord Ravenscar prosadí zákon o zeměpisné délce, nebude pro tebe těžké přesvědčit hodináře, aby se s tebou bavili.“

„Bude záležet na tom, jestli mě vnímají jako konkurenci.“

„A jsi konkurence?“

„Domnívám se, že cesta k nalezení zeměpisné délky nevede přes výrobu lepších hodin, ale přes jistá astronomická pozorování –“

„Metoda měsíčních vzdáleností.“

„Správně.“

„Ale ta metoda potřebuje velké množství aritmetických výpočtů.“

„A proto vybavme každou loď aritmetickým strojem.“

Sir Christopher Wren zruřověl – nikoli proto, že by se zlobil, nebo mu bylo trapně, ale proto, že ho to zaujalo. Hlava mu chvíli pracovala. Daniel ji nechal. Nakonec Wren řekl. „Nejdůmyslnější mechanici, jaké jsem kdy viděl, nebyli ti, kteří konstruují hodiny – i když uznávám, že jsou velice šikovní –, ale ti, kteří dělají *organum*.“

„Myslíš varhany?“

„Ano. Pro kostely.“

Daniel cítil, že se mu s obličejem děje něco zvláštního: usmíval se. „Sire Christophere, ty jsi určitě zaměstnal víc stavitelů varhan než kdokoli jiný v dějinách.“

Wren zvedl ruku, aby ho zarazil. „Vybavení si zařizují farníci – to oni zaměstnávají stavitele varhan. Ale jinak máš pravdu: vídám se s nimi každou chvíli.“

„Londýn jich musí být plný!“

„To platilo spíš před deseti a dvaceti lety než teď. Londýnské kostely jsou hotové. Mnozí stavitelé varhan se vrátili na kontinent, rekonstruovat nástroje zničené ve válkách. Ale mnozí jsou stále tady. Zeptám se, Danieli.“

Dorazili ke kostelu svatého Štěpána na Walbrook. Walbrook byl v dobách Římanů potok, o němž se předpokládalo, že nyní teče jako stoka někde pod stejnojmennou ulicí, ale nikdo se jako dobrovolník nepouštěl dolů, aby to ověřil. Pro tuto chvíli to bylo dobré znamení, neboť se jednalo o Danielův oblíbený kostel. (1) Wren jej postavil na začátku své kariéry – vlastně ve stejných letech, kdy se Leibniz mořil s kalkulem. Skládal se ze samých kopulí a oblouků, bílých a čistých jako vajíčko; a bez ohledu na to, jaké povznášející myšlenky se honily hlavou jeho farníků, když do něj přicházeli, Daniel věděl, že je to Wrenova tajná oslava matematiky. (2) Zlatnický bankéř Thomas Ham, jeho strýc, žil a pracoval tak blízko, že slýchal hymny, které se v tomto kostele zpívaly. Jeho vdova Mayflower – která později přestoupila k anglikanismu – tam chodila na bohoslužby s Williamem, synem, který jí zůstal. (3) Když král Karel II. povýšil Thomase Hama

do šlechtického stavu, aby se mu tím omluvil za to, že uprchl se vklady všech jeho klientů, jmenoval ho vikomtem z Walbrook, takže se Daniel v kostele svatého Štěpána na Walbrook cítil skoro jako v rodinné kapli.

Wren postavil takové množství kostelů tak rychle, že neměl čas dávat na ně věže. Uvnitř vypadaly všechny nádherně. Ale pro jeho pohled na to, jak má Londýn vypadat zvenčí, byly věže nepostradatelné, proto se teď, v částečném důchodu, ke svým starým projektům vracel a sekal na jeden po druhém majestátní, ale vkusné věže. Daniel z místa, kde byl, viděl, že nová se dokončuje čtvrt míle daleko u svatého Jakuba na Garlickhythe a další čerstvě dokončená věž kostela svatého Michala na Pater-noster Royal. Věžový projekt sira Christophera se evidentně valil Londýnem jednu čtvrt za druhou. Bylo to nesmírně praktické. Tady, u svatého Štěpána na Walbrook, se stavba právě rozbíhala s využitím mužů a materiálů přesunutých z ostatních dvou.

Zabírali bližší konec nezvykle velké volné plochy na sever od kostela, která se táhla nějakých sto yardů až k hlučné křižovatce ulic Poultry, Threadneedle, Cornhill a Lombard. Dříve tady byl Dobytčí trh. Ve městě jako Londýn nemohlo takové množství nezakryté hlíny existovat, aniž by se tam rozbujel zločin či obchod, a Daniel zahlédl příklady obojího, sotva z Wrenova kočáru vystoupil. Na bližší straně Wrenovi dělníci zřídili a hlídali sklady materiálu pro kameníky a tesaře, kteří tady budou rok nebo dva pracovat a obývat právě budovaný maličký tábor z bud a stanů. Jejich psi se procházeli kolem, důstojní jako doktoři, a močili na všechno, co se nepohybovalo dost rychle. David v tomto chaosu zahlédl jeden vůz naložený balíčky, které připravil vlastníma rukama na půdě Královské společnosti.

Mnoho lidí smekalo klobouky – samozřejmě ne před Danielem, ale před jeho spolucestujícím. Wren se viditelně chystal rozloučit se s ním. „Mám v držení kresby mnoha Hookových budov.“

„To je přesně to, co potřebuji.“

„Pošlu ti je. A spolu s tím jména několika mužů, už na penzi, kteří je stavěli a mohou si z jejich stavby pamatovat mnohé zvláštnosti.“

„To je od tebe opravdu velkorysé.“